

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**OSMANLININ SON DÖNEMİNDE EĞİTİM YÖNETİCİLERİ
TARAFINDAN HAZIRLANMIŞ OLAN DEĞER EĞİTİMİ KONUSU
DERS ÖRNEKLERİ VE ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

Bahattin KARALTI

İstanbul, 2013

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**OSMANLININ SON DÖNEMİNDE EĞİTİM YÖNETİCİLERİ
TARAFINDAN HAZIRLANMIŞ OLAN DEĞER EĞİTİMİ KONULU DERS
ÖRNEKLERİ VE ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

Bahattin KARALTI

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şahin ORUÇ

İstanbul, 2013

ÖĞREÇİNİN ADI SOYADI	TEZ ADI	ANABİLİM DALI/ BİLİM DALI	YER, YIL
BAHATTİN KARALTI	OSMANLININ SON DÖNEMİNDE EĞİTİM YÖNETİCİLERİ TARAFINDAN HAZIRLANMIŞ OLAN DEĞER EĞİTİMİ KONULU DERS ÖRNEKLERİ VE ANALİZİ	İŞLETME / EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI	İSTANBUL, 2013

Tez Etik ve Bildirim Sayfası

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Osmanlının son döneminde eğitim yöneticileri tarafından hazırlanmış olan değer eğitimi konulu ders örnekleri ve analizi” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

19.09.2013

Bahattin KARALTI

ÖZET

Eğitim yönetici ve öğretmenlerine değerler eğitimi konusunda örnek teşkil etmesi amacıyla Dârülmualimîn'de yani yüksek öğretmen okulunda görev yapmakta olan eğitimciler tarafından Şubat 1910 – Mart 1926 tarihleri arasında 69 sayı olarak yayınlanan Tedrisat-ı İbtidaiyye dergisi taranarak o dönemin eğitim yöneticilerince hazırlanmış olan değer içerikli ders örnekleri araştırılmıştır.

Tezin amacı, Osmanlı dönemi eğitim yöneticilerinin değer öğretimine ilişkin hazırlamış oldukları ders örneklerini günümüz Türkçesine dönüştürerek yeniden yorumlamak.

Bu çalışma, literatür tarama yoluyla elde edilen bilgilerden oluşmaktadır.

Dergideki Dârülmualimîn yöneticileri tarafından hazırlanmış olan değer içerikli ders örnekleri taranmış ve bunlardan değer eğitimi içeren ders örnekleri seçilmiştir. Konumuzla ilgili seçilen 27 adet ders örneği günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

Yönetici ve öğretmenler için ders örneklerinin analizi yapıp değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

Çalışma sonucunda ortaya çıkan ders örneklerinde şu değerler işlenmiştir: Çalışmak, faydalı olmak, kardeşlik, izinsiz başkasının malına dokunmamak, insanın birbirine muhtaç olması, başkalarına yardım etmek, ...

Ders örnekleri işlenirken genellikle soru cevap tekniği ve buluş yöntemi kullanılmıştır.

Öğretmen resim, hikâye gibi farklı yollarla ders işlemiş. Öğrenci aktif olarak merkezde bulunup soru cevap tekniğiyle öğretmen hep yol gösterici konumundadır. Öğretmen dersi bizzat kendisi anlatarak veya mükâleme ederek öğrencilerin değerler üzerinde düşünmelerini, güzel davranışları örnek almalarını, olumsuz davranışlardan kaçınmalarını telkin edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Değer eğitimi, değer öğretimi, değer

ABSTRACT

Value related lecture samples from 69 issues of “Tedrisat-i İbtidaiyye” (Primary Education) journal prepared by trainers who work at Dârümuallimîn(Grand Teacher School)for the purpose of guiding education managers and teachers about value education between February 1910 and March 1926 have been researched.

Aim of the thesis is to translate to Modern Turkish and reinterpret the lecture samples related to value education prepared by education managers of Ottoman Era.

This study based on information gathered through scanning literature.

Value related lectures in journalprepared by Dârümuallimîn managers have been scanned and value education related lecture samples selected among them. 27 selected lecture samples related to the thesis have been translated to Modern Turkish.

Lecture samples have been analyzed and interpreted for teachers and education managers.

As a result of study, following values taught in lecture samples: Studying, being useful, fellowship, not touching someone else’s property without permission, people’s dependency to each other, helping others ...

Question and answer technique and finding methodhas been used in processing lecture samples.

Teacher taught through different ways such as painting and story telling. Student was at the center and teacher was always a guide using question and answer method. Teacher suggested students to think on values, get inspired from good attitude, keep away from unfavourable behaviours either by directly explaining or as a conversation with them.

Keywords: Value education, value teaching, value

ÖNSÖZ

Mutlu bir toplum ancak iyi bir eğitimle mümkün olacaktır. Eğitim yönetici ve öğretmenlere bu konuda büyük sorumluluklar düşmektedir.

Toplumda artan şiddet eğilimlerinin azalması ve bireylerde meydana gelen olumlu davranışların artması ancak eğitim yoluyla, sağlıklı kişilik gelişimine ve manevi değerlere sahip bireylerin yetiştirilmesiyle gerçekleşecektir.

Bilgiye dayalı eğitim sisteminin yanında davranış eğitimine dayalı müfredat programlarının yapılması, topluma değerli, karakterli bireyler yetiştirecektir.

Okulların öncelikli görevlerinden biri de, kültürel ve evrensel değerlerini bilen iyi bir vatandaş yetiştirmek, öğrencileri saygı ve sevginin ikliminde eğiterek toplumda şiddet olaylarının azalmasına katkı sağlamaktır. Bu tez çalışmasının da değer eğitimi konusunda eğitimcilerle faydalı olması amaçlanmıştır.

Eğitim yönetici ve öğretmenlerin çalışmadaki değer eğitimine dair ders örneklerinden istifade etmelerini temenni ederim.

Öncelikle bu eğitim aşamasına gelinceye kadar bana maddi ve manevi açıdan destek veren büyüklerimi, ailemi ve eğitim açısından katkıda bulunan hocalarımı hürmetle anıyorum.

Bu tezin hazırlanması boyunca bana anlayış ve sabır göstererek rehberlik yapan ve yardımını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Şahin Oruç'a saygı ve şükranlarımı sunarım.

Eşim ve çocuklarıma tahammüllerinden dolayı ayrıca teşekkür ederim.

İstanbul,2013

Bahattin KARALTI

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KISALTMALAR	iv
1.GİRİŞ	1
2. DEĞER EĞİTİMİ	
2.1 Değer Eğitimi Nedir.....	5
2.2 Değer Eğitiminin Tarihsel Gelişimi.....	7
2.3 Osmanlıda Değer Eğitimi.....	7
2.4 Günümüzde Değer Eğitimi.....	8
3. OKUL YÖNETİMİ VE DEĞER EĞİTİMİ	
3.1 Okul Yöneticilerin Değer Eğitimine Katkıları.....	11
3.2 Ders Programında Değer Eğitimi.....	12
3.3. Milli Eğitim Bakanlığının Okullardaki Değer Eğitimi Uygulamaları.....	13
4. TEDRİSAT-I İBTİDAİYYE MECMUASINDA DEĞER EĞİTİMİ ÜZERİNE DERS ÖRNEKLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR	
4.1. Değer Eğitimi Üzerine Ders Örnekleri ve Değerlendirmeleri.....	15
4.1.1. Güzelden Evvel Faydalı İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	15
4.1.2.Horoz İle Tilki İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	18
4.1.3. Kurban Bayramı İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	26
4.1.4. İnsan Daima Başkalarının Yardımına Muhtaçtır İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	32
4.1.5. Tavşan ile Serçe İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	40
4.1.6. Kurbağa ile Ateşböceği İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	43
4.1.7. Başkasının Malına Dokunulmamalı İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	52

4.1.8. İki Elma Ağacı İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	59
4.1.9. Bir Çocuğun Fedakârlığı İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	68
4.1.10. Fil ile Karıncalar İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	71
4.1.11. Teke İle Tilki İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	75
4.1.12. Bizi Yaratan İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme.....	84
4.2. Derslerde Kullanılan Okuma Parçalarında Değer Eğitimi.....	91
4.2.1. İki Kardeş İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme.....	91
4.2.2. Kavganın Sonu İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme.....	93
4.2.3. Hayat Çalışmaktır İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme.....	94
4.2.4. Dilim Ekmek İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme.....	95
4.2.5. Anne İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme.....	97
4.2.6. İki Birader İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme.....	98
4.2.7. Fedakârlık İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme	100
4.2.8. Köpek ile Kurt İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme	102
4.2.9. Doğruyu Söylemek İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme	103
4.2.10. Hırsız ile Çiftçi İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme	105
4.2.11. Kabahatin Tamiri İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme	106
4.2.12. Yirmi kuruşluk Saadet İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme	107
4.2.13. Bir İmtihan İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme	109
4.2.14. Kardeşlik İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme.....	110
4.2.15. Kaya ile Yolcu İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme	112
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	114
EKLER.....	118
KAYNAKÇA.....	128

KISALTMALAR

Çev.	Çeviren
DEM	Değerler Eğitimi Derneği
Hız.	Hazreti
İFAV	Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
LVEP	Yaşayan Değerler Eğitimi Programı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Prof.	Profesör
TDK	Türk Dil Kurumu
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

1. GİRİŞ

Eğitim 6đretim bireyi, toplumu iyiye ve g6zele, mutluluğa sevk edecek çalışmalar b6t6n6d6r. Eğitim faaliyetleri sonucu bireylerde beklenen d6zeyde değer kazanımı sağlanamaması, eğitimcileri bu konuda d6ř6nmeye ve bu eksikliği giderecek ilave eğitim çalışmalarına y6neltilmiştir. Bireyleri mutlu edecek davranışların oluşması için birtakım çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri de bireyde olumlu davranış değişikliğini hedefleyen değer eğitimi olmuştur.

Bireylere istendik davranışları kazandırmak olarak ifade edilen eğitim faaliyetleri sonucunda bilgi edinme yoluyla davranış değişikliği amaçlanmaktadır. Fakat bu bilgiyi 6đrenen kişinin bunları hangi şartlarda, kimlere, ne zaman, ne derece uygulaması konusunda istenilen davranış değişikliğinin elde edilemediği g6r6lmektedir. Bu t6r eksikliklerden dolayı eğitimin içerisinde ahlak eğitimi, karakter eğitimi, davranış eğitimi, değer eğitimi diye ifade edilen kavramlar ortaya çıkmıştır.

Eğitim 6đretim faaliyetlerinde olumlu davranış elde etmek için kişiye sadece bilgiyi 6đretmek yeterli olmamaktadır. Davranışı ortaya çıkaran d6ř6nce ve duygular vardır. Birey 6đrendiđi bilgiler sayesinde d6ř6n6r, d6ř6nme neticesinde duygular ortaya çıkar. Bu duygular da bireyin davranışını şekillendirir. Bireyin davranışının bir sebebi, 6l6s6, niyeti, değer, amacı vardır. İşte bu y6zden değer eğitimi bireye direk bilgi vermekten ziyade davranışının sebebine inen, davranış ile d6ř6nce arasında duygusal bir bağ kuran eğitim anlayışıdır.

6đrendiđi bilgiyi hangi gaye için kullanacağını, davranışının sonucunda doğru yanlış hesabının yapılacağı bir davranış eğitimine ihtiyaç duyulmuştur. İşte bu ihtiyaçlar sebebiyle değerlerin eğitimini ortaya çıkmıştır.

Toplumun k6lt6rel ve evrensel bir takım manevi değerleri vardır: uğrunda bedel 6denecek şeyler, insani g6rev ve sorumluluklar, mutluluğa g6t6ren iyi ve g6zel şeyler, davranışların 6l6t6, d6ř6nce ve duygulara hâkim olmak...

Toplumda kapkaç, yolsuzluk, hırsızlık gibi olayların artması bazı değerlerin kaybolduğuna işaret etmektedir. Bazı manevi, insani değerlerin azalmaya y6z tutması çok k6t6 sonuçlar doğurmaktadır. Sadece kendini d6ř6nen, toplumsal sorumluluklarını yerine getirmeyen ve değerlerini tanımayan nesil hep sorun oluşturacaktır.

Okullarda 6đrencilerin şiddet olaylarına meyletmesi, saygısız ve 6l6s6z davranışları, devamsızlığı, başarısızlığı, manevi değer olan şeyleri hiçe sayması, disiplinsiz 6đrenci

davranışlarının artması yöneticileri eğitim faaliyetleri konusunda tekrar düşünmeye sevk etmiştir.

İstanbul yapılan Uluslar arası Değerler Eğitimi Sempozyumunda konuşan Prf. Dr. Bahattin Acat (2010:138), okullarda ahlak ve güven bunalımı olmaması için, değerlerin inşa edilmesinin önemine işaret etmiştir. Eğitim faaliyetlerinde ahlak ve erdem alanı boş kalırsa, okulda eğitim olmaz sadece öğretim yapılmış olur.

Temel insani ve evrensel değerlere sahip bireyler yetiştirmek okulların görevidir. Toplum bireyler oluşturduğuna göre bireylere insani temel değerlerin kazandırılmasında birinci dereceden sorumlu, eğitim kurumları olan okullardır. Çocukları iyi yetiştirmek, olumlu davranışlar, değerler kazandırmak önce ailelerin sonra da okulların çok önemli görevlerindedir

Okullarda sadece bilgiye dayalı eğitim programı yerine, önemli değerleri içeren eğitim programı uygulanmalıdır. Adalet, sabır, hoşgörü, yardım etmek, fedakârlık, vatan, kardeşlik, doğruluk gibi değerler okullarda ders programına paralel olarak da verilebilir. Değer eğitimi, bireyin kişilik gelişimini sağlıklı tamamlamasını, mutlu ve iyi vatandaş olmasını amaçlar.

Bugün birçok ülkede değer eğitimi çalışmaları yapılmaktadır. Eğitim programına ahlak, karakter, değer veya etik eğitimi adı altında dersler de konulmuştur.

Modern dünyada 1900'lı yıllardan itibaren değer eğitiminin amaç ve yöntemleri konusunda çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Ülkemizde T.C. Milli Eğitim Bakanlığının eğitim öğretim amaçlarına bakıldığı zaman öğrenciye kazandırılması gereken davranışlar arasında öğrencilerin vatanını ve milletini sevmesi, toplumuna yararlı, insan haklarına saygılı, başkalarına hoşgörülü olması gibi temel değerler bulunmaktadır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun genel amaçlarında öğrencilere değerlerin kazandırılması ön görülmektedir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 2. Maddesinde genel amaçlar şöyle ifade edilmiştir:

Genel Amaçları (MEB, 1973, Madde 2):Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan

haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 2010/53 sayılı ilk ders konulu genelgesinde 2010-2011 eğitim öğretim yılı boyunca okullarda ders içinde ve dışında değerler eğitimi faaliyetlerinin yapılması ayrıntılı olarak açıklanmıştır (MEB, 2010).

18. Milli Eğitim Şura Kararlarında da “Değerler ve Eğitimi Projesi” hazırlanarak uygulamaya konulması konusunda bir takım kararlar alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı okullardaki değer eğitiminin nasıl yapılacağını ve yöneticilerin üzerine düşen görevleri Değerler Eğitimi Projesi Uygulama Yönergesi ile ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır (MEB, 2012).

2012-2013 Eğitim öğretim yılında Talim Terbiye Kurulu tarafından ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin ders programına ahlak eğitimi ve değer eğitimi dersi eklenmiştir.

Eğitim tarihinde değer eğitimi konusunda yapılan çalışmalar ve özellikle de en yakın eğitim geçmişimiz olan Osmanlının son döneminde yöneticilerin bu konuda yaptıkları çalışmalar merak uyandırmaktadır.

Bu çalışmada Osmanlının son döneminde eğitim yöneticilerinin değer eğitimi konusunda örnek teşkil edecek çalışmaları araştırılmıştır.

Osmanlının son dönemlerinde kültürel, toplumsal ve evrensel değer eğitimi çalışmaları var mı?

Osmanlıda eğitim yöneticilerinin değer eğitimi konusunda hazırladıkları ders örnekleri nelerdir?

Osmanlıdaki değer eğitimi içerikli ders örneklerinin günümüz eğitimciler için örnek teşkil eder mi?

Türk eğitim tarihinde eğitim yöneticisi olarak başarılı çalışmalar yapıp uzun yıllar kendisinden örnek alınan kişiler bulunmaktadır. Mesela bakan olarak Hasan Ali Yücel, Mustafa Necati, Saffet Arıkan gibi isimler iz bırakırken, Satı Bey ve Emrullah Efendi ise okul yönetiminde başarılı çalışmalar yapmış kişilerdendir (Başaran, Çinkır, 2011: 193).

Türk eğitim tarihi ve pedagojisi açısından son derece önemli bir yere sahip olan *Tedrîsât-ı İbtidâiyye Mecmûası*, Dârülmualimîn eğitimcileri tarafından Şubat 1910 – Mart 1926 tarihleri arasında 69 sayı olarak yayımlanmıştır.

Tezin amacı, Osmanlının son dönemlerinde eğitim yöneticilerinin değer öğretimine ilişkin hazırlanmış oldukları ders örneklerini günümüz Türkçesine çevirmek ve yeniden yorumlamaktır. Değer eğitimine ait bu ders örneklerini bugünkü eğitimcilerin istifadesine sunmaktır.

Dârümuallimîn'de yani yüksek öğretmen okulunda görev yapmakta olan eğitimciler yayınlanan Tedrisat-ı İbtidaiyye dergisi incelenmiştir. Bu derginin ikinci bölümünde bulunan uygulamaya dönük bütün ders örnekleri tek tek ele alınmıştır.

Dergide Dârümuallimîn yöneticileri tarafından hazırlanmış olan değer içerikli ders örnekleri taranmış ve bunlardan değer eğitimi içeren ders örnekleri seçilmiştir. Konumuzla ilgili seçilen 27 adet ders örneği günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

Nicel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmış ve elde edilen veriler betimsel olarak incelenmiştir. Yönetici ve öğretmenler için ders örneklerinin analizi yapıp değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

Bu ders örneklerinde işlenen değerlerden bazıları şunlardır: Çalışmak, faydalı olmak, kardeşlik, izinsiz başkasının malına dokunmamak, insanın birbirine muhtaç olması, başkalarına yardım etmek, ...

Ders örnekleri işlenirken genellikle soru cevap ve buluş yöntemi kullanılmıştır.

Bazı bilgi veya kavramlar, öğretmen tarafından öğrencilere tekrar ettirilmiştir.

Ders örnekleri öğretmen-öğrenci arasında konuşma şeklinde işlenmiştir. Bazı ders örnekleri ise hikâye şeklinde anlatılarak öğrencilerin hedefe, düşünerek ulaşması amaçlanmıştır.

Ders örneklerindeki rakamlar öğrencinin numaralarını ifade etmektedir. Öğretmen, öğrenci ismi yerine numarası ile hitap ederek söz hakkı vermiştir. Vatan nedir 4?, Siz söyleyiniz 7?, O, kurt mudur, 23?... gibi.

Resim üzerine ders denilen bir yöntemle de konu işlenmiştir. Öğrencilerin resme bakarak düşünmeleri istenmiş ve öğrencinin hedeflenen davranışı resim yoluyla hatırlaması sağlanmıştır. Öğrencilerin önüne asılan resimlerde gördükleri nesnelere üzerinden ders yapılmıştır.

Ders örneklerini işleyecek öğretmen için ders esnasında açıklaması gereken kelimeler, kavramlar ders örneğinin alt kısmında ifade edilmiştir. Mesela; 'açıklanacak kelimeler', 'öğretmenler şunları açıklayacaktır', 'İhtar: Öğretmenler şu kelimeleri açıklayacaktır' gibi.

2.DEĞER EĞİTİMİ

2.1 Değer Eğitimi Nedir?

Çocuk yetiştirmek, yüzyıllar boyunca hep önemli olmuş ve çocuk davranışlarına şekil vermek için etkili ve uzun kurallar meydana getirilmiştir. Yetişkin bir insanın iyi veya kötü davranış sergilemesinin temelinde çocukken aldığı eğitim yatmaktadır. İyi eğitim alamayan bireyin ve toplumun geleceklerinin kötü olacağı ileri sürülmüştür. (Montagu, 2000;5, çev. Öncül)

Eğitimin genel çerçevesi içerisinde düşünüldüğü zaman değer eğitimi anlamlı bir çalışmadır. Eğitimin amacı, bireyde davranış değişikliği meydana getirmek iken öğrenciye yerel ve evrensel değerleri kazandırmak da eğitimin bir faaliyeti sayılır. Değerlerin kazanımı öğrencideki davranış eğitimiyle ilişkilidir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 28 – 29 Mayıs 2010 tarihinde İstanbul'da düzenlediği 'Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı'na yerli ve yabancı birçok akademisyen katılmıştır. Burada konuşan Yale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Robert Alpern, eğitim sisteminde öğrenci davranışının sınıf geçme ölçütü olarak çok önemli olduğunu ve ders notu iyi de olsa profesyonel davranışı olmayan öğrencinin sınıfta kalması gerektiğini ifade etmiştir (Bakırdemir, 2010).

TDK'nin sözlüğünde "eğitim" şöyle tanımlanmıştır: " 1. Belli bir bilim dalı veya sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitime işi. 2. Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye " (Türkçe Sözlük, 2005:605-606).

Eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılan değer eğitimi kavramı yerine ahlak, karakter, davranış, etik gibi ifadeler de kullanıldığı görülmektedir.

Değer ile ilgili birçok farklı tarif yapılmıştır. Bunlardan eğitimciler tarafından yapılan bazı tanımlar aşağıya çıkartılmıştır.

TDK'nin Sözlüğü'nde "değer" şöyle tanımlanmıştır:

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Yüksek ve yararlı nitelik.
3. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse (Türkçe Sözlük, 2005: 483).

“Değer, bireyin herhangi bir kişi, varlık, olay ve durum karşısında ortaya koyduğu duyarlılıklardır. İnsanı, kültürel, ruhsal, toplumsal ve evrensel boyutlarda oluşabilen bu duyarlılıkların özümsemesi ve benimsenmesi süreci, değerler eğitiminin esasını teşkil eder.” (Yaman, 2012: 17).

M. Z. Aydın ve Ş.A. Gürler ise değerlerle ilgili “Değerler, insanın en iyi tarafını ortaya çıkarmayı ve onun kişiliğini bütünüyle geliştirerek, insani mükemmelliğe erişmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan değer, olgular ve nesnelere hakkında ihtiyaç ve ideallere göre verilen yargıyı ifade eder. Değerlerde inanç ön plandadır. İnsanlar hayatlarının her yerinde, her noktada, çoğunlukla bilinçli olmasalar da zihinlerindeki çeşitli değerleri davranışa dönüştürürler. Bu nedenle değerler, tutumlar ve davranışlarla yakından ilişkilidir ve onlara yön verir” (Aydın, Gürler, 2012: 3).

Değer, bir şeyin arzu edilip edilmeyeceği ile ilgili bir inançtır. İnançlar ise bireyin tutum ve davranışlarını etkilemektedir (Güngör, 1993: 18).

Değer, bireyin davranışlarına karar verme sürecinde bazı öncelikleri diğerine tercih etmesi denilebilir. Değerler bireyin önemseydiği, fedakârlık yapabileceği kıymetli şeylerdir

Değerlerin insanı duygu, düşünce ve davranışlarıyla yakından ilişkisi bulunmaktadır.

Değerler eğitimi gençlerin değer geliştirmelerine destek sağlamakta ve onların mutlu bir yaşam kurmalarına hizmet etmektedir (Akbaş, 2008: 340).

Değer, insanların mutlu olmalarının ve devletlerin geleceklerine güven içerisinde ulaşabilmelerinin yolunu edep, erdemli insanlar yetiştirmektir (Yayla, 2005: 83).

‘Değer, felsefenin ilgi alanına giren üç sorundan biri olup diğer ikisi varlık ve bilgidir. Ahlak, felsefenin, iyilik, doğruluk, adalet, güzellik ve insanla ilişkili değerlerden oluşan önemli bir sahadır’ (Kılıoğlu,1988:377-378).

‘Değerler, toplumda dayanışma araçları olarak da işlev görmektedirler. Herkes tarafından kabul edilen ortak değerler, sosyal dayanışmayı meydana getiren ve süreklilik sağlayan önemli bir etkidir’ (Aydın, 2003: 37).

Yapılan tanımlardan genel olarak değer eğitimi, bireylerin kişilik yapılarını şekillendiren, sağlıklı kişiliğin temel yapılarını oluşturan toplumsal ve evrensel değerlerin kazandırılmasına yönelik verilen eğitim olarak tanımlanabilir.

2.2 Değer Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Değer konusunda ilk bilimsel çalışmalar felsefe sahasında rastlanmaktadır. Etik, ahlak, erdem, fazilet gibi ifadeler felsefe biliminde filozofların insanlık tarihi boyunca düşündükleri değerli şeylerdendir. Kıyaslama yapmak için Osmanlı son dönemi ile yakın tarihimizdeki değer eğitiminin tarihsel gelişimi ele alınmıştır.

2.2.1 Osmanlıda Değer Eğitimi

Osmanlı'nın son döneminde özellikle de II. Meşrutiyetten sonra değer eğitimi ahlak eğitimi olarak ele alınmış, hem dini hem de insani değerler kastedilmiştir.

Osmanlı'nın son döneminde devletin çöküşü ve içtimai hayatın bozulmasına ahlaksızlığın sebep olduğunu düşünen kişiler tarafından ahlak eğitimine büyük önem verilmiştir. Osmanlı devletini bu durumdan kurtarmak için hem ahlak kitabı yazma işine, hem de okullarda müstakil olarak ahlak dersi okutulmasına ağırlık verilmiştir (Erdem, 2006:13).

II. Meşrutiyetle başlayan devleti kurtarma çabası eğitimde de kendini göstermiş ve bu bağlamda karakter eğitime önem verenlerden Hakkı Behiç iki kitap yazmıştır. İbtidai ve idadiye mekteplerdeki ahlak derslerinde okutulmak üzere 'Malumat-ı Medeniye ve Ahlakiye' adlı eserleri Osmanlı devletinin son zamanına kadar okutulmaya devam etmiştir. Kitapta kanunlara itaat etme, vergi, askerlik gibi vatanla ilgili vazifelere yer verilmiştir (Doğan, 1994: 86-88).

1908-1918 yıllarında yayınlanmış olan çocuk dergilerinde ahlaki değerlere fazla yer verilmiştir. Dergilerde milli unsurlar ve batılı değerler masal, hikâye, tarihsel ve dini şahsiyetlerin anlatılmasıyla çocuklara ahlaki öğütler verilmiştir. Dergilerde işlenen ahlaki konular kardeşlik ve vatanseverlik temelinde oluşturulmuştur (Gurbetoğlu, 2007: 81.)

Osmanlı son döneminde Dârülmualimîn yani yüksek öğretmen okulunda görev yapmakta olan eğitimciler tarafından Şubat 1910 – Mart 1926 tarihleri arasında yayınlanan Tedrisat-ı İbtidaiyye dergisi yayınlanmıştır. Bu mecmuada eğitim yöneticilerinin değer öğretimine ilişkin hazırladıkları ders örnekleri bulunmaktadır.

2.2.2. Günümüzde Değer Eğitimi

Eğitim açısından okullarda değer eğitimi 20. asrın başından itibaren başlamıştır. 1920'li yıllarda Amerika'da karakter eğitimi adı altında ilk çalışmalar başlamıştır. 1970'lerde ise bir çok ülkenin eğitim programlarında yerini almış fakat bugünkü anlamıyla değer eğitimi 1990 yıllarında yaygınlaşmıştır(Demircioğlu, Tokdemir, 2008:73).

Dünyada ve ülkemizde değer eğitimi, öncelikle öğrencilerde oluşan davranış bozukluklarına çözüm için yapılan çeşitli çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1920-1930 yılları arasında özellikle Amerika'daki okullarda uygulanan, on ahlaki değerlerin öğrencilere eğitim yoluyla kazandırılması amaçlanmıştır. Değer eğitiminde kullanılan yöntem ise telkine dayalı değer eğitimi olarak isimlendirilebilir. 1940-1970 yılları arasında karakter ve ahlak eğitimi adı altında değer açıklama ve analizi yaklaşımıyla devam etmiş, fakat okullarda öncelik verilmeyip amaç yerine araç olarak kullanılmıştır. Çünkü üst öğrenimi kazanmak için okullarda zihinsel beceriler ön plana çıkmıştır. 1970-1980 yıllarda televizyonun çocukların hayatına olumsuz etkileri ve toplumdaki boşanma oranlarının artması gibi sebeplerle artan sorunlar karşısında çözüm yolları arandı. Öğrencilerinin kendi değerlerini belirginleştirmesi popülerdi. Bu yıllarda ahlaki muhakeme yaklaşımı ve değer gerçekleştirme yaklaşımı benimsenmiştir. 1900'dan sonra ise karakter ve değer eğitimi, akademik hedefin önüne geçmiştir. Okullarda amaç sadece üst öğrenime zihinsel gelişimini tamamlamış öğrenci yetiştirmek yerine değer yargılarına sahip kendini gerçekleştiren karakterli bireyler yetiştirmek olmuştur (Okudan, 2010:22-24).

UNESCO eğitimcilerle bir takım ortak çalışmalar yapmıştır. Bunlardan biri de çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ve onların daha mutlu ve uzun bir hayata hazırlanması için Yaşayan Değerler Eğitimi Programı(LVEP)' dir. Burada tespit edilen her bir değer için bir ünite oluşturulmuştur. Bu değerler, barış, saygı, sevgi, hoşgörü, dürüstlük, alçakgönüllülük, işbirliği, mutluluk, sorumluluk, sadelik, özgürlük, dayanışmadır (Tillman, 2000: XII-1).

Dünyada artan sorunları önlemek için birçok ülkede değerlerin nasıl öğretileceği ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır (Stanley, 1983:242).

Günümüzde değer eğitimi ile ilgili çalışmalara baktığımızda geliştirilmiş karakter eğitimi adıyla, değerleri ve ahlaki gelişimi de kapsayan bir eğitim anlayışı uygulanmaktadır. Bu anlayış değer eğitimi, karakter eğitimi, sosyal beceri eğitimi, ahlak eğitimi, vatandaşlık eğitimi gibi birbirleri ile ilgili alanları kapsamaktadır. Toplumsal ve bireysel hayattaki hızlı değişim, değerlerin önemini arttırmıştır (Tokdemir, 2007: 37).

Değerler Eğitimi Merkezi 2004 yılında değerler eğitimi konulu sempozyum düzenledi. 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ve 2011 yılında da Eskişehir Üniversitesi benzer konulu sempozyumlar düzenlediler. Milli Eğitim Bakanlığı okullarda değerler eğitimi faaliyetlerini teşvik eden bazı kararlar aldı. Değerler Eğitimi Merkezi tarafından 2012 yılında düzenlenen sempozyumda da farklı ülkelerden katılımcıların fikir ve uygulamalarını sunmuştur (Değerler Eğitimi Merkezi, 2012).

Türkiye’de değer eğitimi üzerine çalışmalar yapan resmi ve özel bazı kurumlar vardır. Mesela, ülkemizde ve dünyada değerler eğitimi alanında yapılan çalışmaları takip etmek, değerler eğitimi konusunda yeni fikirleri ve gelişmeleri paylaşmak amacıyla Avrasya Değerler Eğitimi Derneği kurulmuştur.

Türkiye’de 2000 – 2011 yılları arasında değerler üzerine gerçekleştirilen 118 tane yüksek lisans ve 39 tane doktora olmak üzere toplam 157 tane tez çalışması yapılmıştır (Adıgüzel, Ergünay, 2012; 23).

Bunlardan konumuzla ilgili bazıları şunlardır:

Marmara Üniversitesinde Okudan, A. Y. (2010) tarafından hazırlanan ‘Eğitim yöneticilerinin değerler eğitiminin önemi etkileri ve uygulamalar hakkındaki görüşleri’ adlı yüksek lisans tezi,

Marmara Üniversitesinde Sılay, N. (2010) tarafından hazırlanan ‘Yükseköğretimde Karakter Eğitiminin İncelenmesi’ adlı doktora tezi,

Anadolu Üniversitesinde Çengelci, T. (2010) tarafından hazırlanan ‘İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması’ adlı doktora tezi,

Anadolu Üniversitesinde Tepecik, B. (2008) tarafından hazırlanan ‘Sosyal Bilgiler Dersinde Sorumluluk Değerinin Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri’ adlı yüksek lisans tezi,

Ankara Üniversitesinde Kunduroğlu, T. (2010) tarafından hazırlanan ‘4. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programıyla Bütünleştirilmiş Değer Eğitimi Programının Etkililiğinin İncelenmesi’ adlı yüksek lisans tezi,

Marmara Üniversitesinde Balcı, N. (2008) tarafından hazırlanan ‘İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Etkililiği’ adlı yüksek lisans tezi,

Anadolu Üniversitesinde Aslan, R. (2007) tarafından hazırlanan ‘Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Birinci Basmaktaki Öğrencilerin Temel Bilgi, Beceri ve Değerleri Kazanma Düzeyleri’ adlı yüksek lisans tezi,

Hacettepe Üniversitesinde Can, Ö. (2008) tarafından hazırlanan ‘Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri’ adlı yüksek lisans tezi yapılmıştır.

Ayrıca Yrd. Doç. Dr. Şahin ORUÇ tarafından ‘Osmanlının Son Döneminde Eğitim uygulamalarında Yer Alan Buluş Yöntemi ve Bu Yöntemle Yapılmış Bir Ders Örneği’ adıyla makalesi yayınlanmıştır.

Yine Osmanlının son döneminde kullanılan ders yöntemi ve örnekleri ile ilgili Şahin ORUÇ ve Güray Kırpık tarafından yapılan ‘Osmanlıda Modern Öğretim, Strateji, Yöntem ve Teknikleri’ ve ‘Tedrisat Mecmuasından Uygulama Okulunda Yapılmış Ders Örnekleri’ isimli çalışmalar bulunmaktadır.

Hayriye Topçuoğlu’da ‘1910-1911 Yıllarında Türkçe Eğitiminde Uygulanan Öğrenci Merkezli Bir Eğitim Modeli’ adlı çalışma ile Tedrisat Mecmuasını inceleyerek tespitler yapmıştır.

3.OKUL YÖNETİMİ VE DEĞER EĞİTİMİ

3.1 Okul Yöneticilerin Değer Eğitimine Katkıları

Eğitimciler ve toplum liderleri toplumun huzurunu bozan olumsuz gelişmeler karşısında okullarda ahlak ve değer eğitimine önem vermeye başlamışlardır.

Okulda yapılan bütün eğitim faaliyetlerinin başarıya ulaşmasında okul müdürünün tutum ve davranışları en belirleyici unsurdur.

Eğitim yöneticilerinin değer eğitimi konusunda yapılan çalışmalarını destekleyici bir tavır sergilemesi, öğretmenlerin programı uygulaması konusunda motive eder. Okul müdürünün yapılan programı önemsemesi ve bazı örnek davranışlar sergilemesi öğrencileri değer eğitimi konusunda bağlayıcı kılar.

Okuldaki eğitim yöneticilerinin değer eğitimi çalışmalarında başarılı olması kişisel bilgi ve ilgilerine bağlıdır. Bu alandaki eğitimlerin oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Yönetici yetiştirme programlarında değer eğitiminin de yer alması isabetli olacaktır (Ekşi, Okudan, 2011: 179-188).

Milli Eğitim Bakanlığının uygulamaya koyduğu değer eğitimi programının hedeflenen amaca ulaşması başta kurumlardaki eğitim yöneticilerinin gayretlerine bağlıdır. Değer eğitiminde okulda istenen başarıya ulaşılamamışsa bunda en büyük pay okul yöneticisine aittir.

Okudan(2010)'nın araştırmasına göre, eğitim yöneticilerinin okullarda değer eğitimini etkili ve verimli olmamasının sebepleri şunlardır; öğretmen yetiştiren kurumlarda değer eğitimi ile ilgili konuların anlatılmaması, yöneticilerin bürokratik işlerin yoğunluğundan değer eğitimi çalışmalarına yeteri kadar zaman ayıramama, yöneticilerin liderlik vasfına sahip olmaması, değer eğitimine ilgisizlik (Okudan,2010:98).

Okullarda yeni bir program olan değerler eğitiminin uygulayıcısı olan okul müdürünün bu programı etkili kılması beklenir. Eğitim kurumların başında yönetici olarak bulunan okul müdürü değer eğitimi programının uygulanması ve bu eğitim faaliyetinin gerçekleştirilmesinden birinci derece sorumludur.

3.2 Ders Programında Değer Eğitimi

Dünyanın çeşitli ülkelerinde değerler eğitimi vermek için kişilik eğitimi adı altında anasınıfından başlanarak, sistemli bir şekilde pek çok program uygulanmaktadır (Balat, 2004: 20).

Değerlerin doğrudan öğretimi için telkin (Inculcation) yaklaşımı kullanılarak tarihsel ya da kurgusal hikâyelerden faydalanılabilir. Bu öykülerin anlatılması, diğer bireylerin de davranışlarında ahlaki sorumluluğu düşünerek hareket etmeleri amaçlanır (Akbaş, 2004 :97).

Okullarda değer eğitimi çok geniş kapsamlı bir kavramdır ve duyuşsal alanın önemli bir parçasını teşkil etmektedir. Sevgi, saygı, hoşgörü, dayanışma, toplumun değer yargılarını benimseme ve bireyin ahlaki davranışlarını, kişiliğini geliştirme, olumlu karakter oluşturma gibi geniş bir alanı kapsayan konular değer eğitiminin içinde değerlendirilebilir (Tokdemir, 2007: 34-37).

Okulda temel değerlerin eğitimi yapılırken ahlaki bilgi, his ve davranışlardan oluşan üç bölüm halinde ele almak gerekir (Balat, Dağal, 2011:15).

Türk Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki ders müfredatı eğitim kanunların amaçları ve hedefleri doğrultusunda hazırlanır. Temel Kanununun 2. maddesinin 1., 2. ve 3. fıkralarına göre milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri benimsemiş ve davranış haline getirmiş, dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişilik ve karaktere sahip, insan haklarına saygılı, topluma karşı sorumluluk duyan, birlikte iş görme alışkanlığı kazanmış kişiler yetiştirmek, Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarından (MEB, 2000).

Yeni programlarda yapılandırmacılığın temel yaklaşım olarak kabul edilmesiyle, öğrencinin edindiği kişisel bilgi, görüş, inanç ve değerlerin öğrenmeyi etkilediği kabul edilmiştir (MEB, 2005).

2004 yılından itibaren değerlerin program içerisinde yıllara yayılarak öğrenciye kazandırılması planlanmıştır. Bazı ders programları incelendiği zaman değer eğitimi ile ilgili bağlantılar ortaya çıkmaktadır.

2005–2006 yılından sonra okullarda uygulanan programla değerler eğitimine geçmiş yıllara göre daha fazla önem verildiği görülmektedir (Özen, 2012: 285).

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve diğer derslerin müfredatında öğrencilere kazandırılacak değerlere yer verilmiştir. Mesela Fen ve Teknoloji dersi öğretim programında

tutum ve değer kazanımları başlığı altında adalet, dürüstlük, sorumluluk sahibi olma ve zgven gibi değerlere yer verilmiştir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ğretim Programında hangi değerlerin işleneceği üniteler bazında belirlenmiş ve ğretmen kılavuz kitabındaki ğretmen bilgi notları kısmında yöntem ve teknikleri ile birlikte değer eğitimi konusunda bilgiler verilmiştir.

Düşünme eğitimi, medya okuryazarlığı ders programında da değerlerin öğrencilere kazandırılması için konular arasına serpiştirilmiştir.

Okulda verilen değer eğitimi konusunda, değer eğitiminde materyallerin geliştirilmesi, yeni fikir ve materyallerin etkili kullanımları için tecrübeli eğitimcinin olması, değer eğitiminin geliştirilmesi için çeşitli teoriler ve yöntemlerin oluşturulmasına dikkat edilirse programın hedefine ulaşmasına katkı sağlayacaktır (Dilmaç, 2002: 4).

3.3. Milli Eğitim Bakanlığının Okullardaki Değer Eğitimi Uygulamaları

Değerler Eğitimi Projesi Uygulama Yönergesi ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı tüm resmi ve özel tüm kurumlarda uygulanmaktadır. "Değerler Eğitimi Projesi" ğrencilerin temel bazı değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır. Milletimizi ve tüm insanlığı kucaklayan bu değerler, okullarda bir takvim çerçevesinde uygulanmaktadır.

l ve ilçelerde Proje Yürütme Kurulu, okullarda ise okul müdürü, rehber ğretmen, ğretmen, veli ve ğrenci temsilcisinden oluşan en az 5 kişilik Okul Proje Yürütme Kurulu Değerler Eğitimi Projesinin uygulanmasından sorumludur.

Değerlerin konusu ve alt başlıkları, öğrencilerin kazanması hedeflenen davranışlar planlanmaktadır. Her ay değer eğitimi projesi adına okulda yapılan çalışmalar ile milli eğitim müdürlüklerine rapor edilir. Proje kapsamında yapılacak çalışmaların alanları şunlardır: Panolara asılacak güzel sözler, tavsiye kitaplar, seyirlik, kıssadan hisse, sınıf içi etkinlikler, örnek şahsiyetler, yarışmalar, şiir yazma, şiir okuma, hikâye yazma, hikâye okuma, karikatür çizme, resim yapma, turnuva, münazara, gezi. Değerler Eğitimi Projesi Uygulama Yönergesinde bu çalışmalar örneklerle açıklanmıştır.

l Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından değer eğitimi ile ilgili ereve plan ve materyal yayınlayarak okul yöneticileri ve öğretmenlerine örnekler sunmaktadır.

Örneğin İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğünce yürütülen Değerler Eğitimi Projesi kapsamında, 2013 yılı ocak ve şubat aylarının konusu olan “Nezaket ve Görgü Kuralları” hakkında okullar ve öğretmenler tarafından kullanılacak tavsiye nitelikli olarak ilkokul, ortaokul ve lise ders materyalleri yayınlamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı eğitim programda kullanılmak üzere yirmi değerden meydana gelen değerler listesi oluşturulmuştur. Bu değerler şunlardır: Adil olma, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, eşitlik, hoşgörü, özgürlük, saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, dürüstlük, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik, aile birliğine önem verme (Türk, 2009: 26).

Okullarda değer eğitimine katkı sağlayan şiddet önleme eylem planı, zararlı alışkanlıkları önleme, onur kurulu gibi öğrencileri değerlere teşvik eden başka çalışmalar da vardır.

Milli Eğitim Bakanlığı özellikle her yıl okullarımızda şiddet, saldırganlık, zorbalık gibi olayların arttığını belirtip, okullarda şiddetin önlenmesi ile ilgili eylem planları yayınlamaktadır.

4. TEDRİSAT-I İBTİDAİYYE MECMUASINDA DEĞER EĞİTİMİ ÜZERİNE DERS ÖRNEKLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR

Mecmuadaki dersler tarafı değer eğitimi içerikli ders örnekleri günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Öğretmen öğrenci arasında geçen mükâleme yoluyla işlenen ders örnekleri ve değerlendirmeleri birinci başlıkta, derslerde anlatılan okuma parçalarındaki ders örnekleri ve analizi ise ikinci başlıkta ele alınmıştır.

4.1. Değer Eğitimi Üzerine Ders Örnekleri ve Değerlendirme

Derslerin orijinal metni ‘ders örneği metni’ başlığıyla, bulgu ve yorumlar da ‘değerlendirme’ başlığıyla verilmiştir. Bu başlıktaki ders örneklerinin tamamı mükâleme yoluyla yapılan ders örnekleridir.

4.1.1. Güzelden Evvel Faydalı(Hikâye Üzerine Ders) İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Başkalarını küçük görmemek ve Kibirli olmamak

Metnin adı: Güzelden Evvel Faydalı (Hikâye Üzerine Ders)

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye üzerinden soru cevap yoluyla buluş yöntemi

İşlenen değer eğitimi: Kibrin kötülüğü

Sene: 1

Sayı: 1

Sayfa: 36

Hazırlayan: Ali Ulvi

Değer eğitimi olarak kibir konusu ele alınmıştır. Hikâye üzerine yapılan bu derste soru cevap yöntemiyle öğrencilere kibrin kötülüğü anlatılmaktadır.

Öğretmen kısaca hikâyeyi anlattıktan sonra öğrencilere hitaben ‘Bu masaldan bir şey anladınız mı?’ diyerek mükâleme bölümüne başlamaktadır.

Öğretmen öğrencilerine ‘Demek kibir fena bir şey oğlum, o halde siz kibirli olmayacaksınız değil mi?’ diyerek kibrin kötülüğünü ve başkalarını küçük görmemeyi telkin ediyor. Arının kendini üstün görmesi, kibirli düşünmesi öğrencilere kendilerinin de arı gibi büyükenmemeleri, başkalarından üstün görmemeleri anlatılmıştır.

Bahçıvan ile arı arasında geçen konuşma üzerine kurulu bir metindir. Hayvanlardan arı konuşturularak fabl olarak kullanılmıştır.

Öğretmen ‘Arı kibirli bir hayvan, çünkü kendini bütün hayvanlardan insana daha faydalı görüyor’ diyerek kibrin tanımını yapmaktadır.

Arı kibirlenmesi üzerine öğretmen öğrencilerine ‘İnsanlarda da böyle kibirli adamlar var mı?’ diyerek arı ile insanı karşılaştırmasını istemiş ve bu kötü davranıştan insanların ders almasını telkin etmiştir.

Fayda ve güzel kelimeleri arı ve koyun örnekleriyle kıyaslanarak insana ‘güzel olmasından ziyade faydalı olmasına bakmalıyız’ denilerek faydanın önemine işaret edilmiştir. Koyunun yünü ile arının balı kıyaslanmıştır. Arının balı ‘... tatlıdır, ama pek lüzumlu değildir’ fakat koyun ‘yünden faydalı kumaşlar yapılır’ denilerek öğrenciler, güzel ve fayda kelimeleri arasında somut örneklerle düşünmeye sevk edilmiştir.

Soyut olan kibir, güzel, fayda kelimeleri arı ve koyun üzerinden somut örneklerle öğrencilere anlatılmıştır.

Ders Örneği Metni

Bahçıvan tarlasında işliyordu. Bir arı geldi, kulağına vızlayarak dedi ki: ‘Gözüm bahçıvan, insanlara benden daha faydalı bir hayvan var mı?’

Bahçıvan güldü, elbette var, dedi. Koyun senden daha faydalıdır. Biz koyunun yabağını alırız, türlü türlü faydalı şeyler yaparız. Senin balın tatlıdır, güzeldir, koyunun yünü çok daha güzeldir, faydalıdır. Bize tatlıdan güzelden evvel faydalı lazım.

Mükâleme (Öğretmen - öğrenci arasında konuşma)

Öğretmen: Bu masaldan bir şey anladınız mı? Anlayanlar parmaklarını kaldırsın..

(Parmaklar kalkar)

Öğretmen: Yavrum siz söyleyiniz

Öğrenci: Efendim, bir şeyi tatlı, güzel olmasından ziyade faydalı olmasına bakmalıyız.

Öğretmen: Aferin, mesela balda tatlıdır, ama pek lüzumlu değildir. Halbuki yabağıdan, yünden faydalı kumaşlar yapılır.

Bir öğrenci: Efendim şeker de tatlıdır, lakin pek lüzumlu değildir, tuz pek lüzumludur değil mi?

Öğretmen: Evet oğlum, öyledir. Demek ki hikayeyi hepimiz anladınız, anlamayan varsa parmağını kaldırsın.

Öğretmen: Peki anladınız, o halde sorularıma cevap veriniz. 8 siz söyleyiniz, bahçivana laf söyleyen hayvan kimdir?

8 numaralı öğrenci: Arı, efendim.

Öğretmen: Ne sormuş?

Öğrenci: Demiş ki hayvanlar içinde ondan daha faydalı hayvan var mıymış?

Öğretmen: Bahçivan ne demiş?

Öğrenci: Bahçivan demiş ki koyun daha faydalıdır, çünkü koyunun yabağısını alırlar.

Öğretmen: Yabağıdan ne yaparlarmış?

Öğrenci: Efendim, türlü türlü kumaşlar, o kumaşlardan da giyecek şeyler yaparlar.

Öğretmen: Arı nasıl bir hayvandır, bilir misiniz? 11 siz söyleyiniz

Öğrenci: Efendim, sinek gibi kanatlı bir hayvan, bir böcek

Öğretmen: Yavrum, maksadım o değil, tabiatı nasıl bilir misiniz?

Öğrenci: Hayır, efendim.

Öğretmen: Arı kibirli bir hayvan, çünkü kendini bütün hayvanlardan insana daha faydalı görüyor.

Öğrenci: Evet, evet...

Öğretmen: İnsanlarda da böyle kibirli adamlar var mı?

Öğrenci: Var, kibirli bir adam kendisini herkesten büyük görür.

Öğretmen: Demek kibir fena bir şey oğlum, o halde siz kibirli olmayacaksınız değil mi?

Öğrenci: Hayır, efendim olmayacağız.

4.1.2.Horoz İle Tilki(Dilsiz Hikâye) İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Yalan söyleyerek aldatmamak, gözü açık olmak, lüzumsuz konuşmamak

Metnin adı: Horoz ile Tilki (Dilsiz Hikâye)

Ders Yöntem ve tekniği: Öğrencilerin önüne konulan resim üzerinden soru cevap tekniğiyle hikâye mükâleme yapılarak anlatılması.

İşlenen değer eğitimi: Yalan söyleyerek aldatmamak, gözü açık olmak ve lüzumsuz konuşmamak

Sene: 1

Sayı: 2

Sayfa: 63

Hazırlayan: Ali Ulvi

Bu ders örneği derginin 2. Sayı, 63. sayfasında bulunmaktadır. Ali Ulvi tarafından hayvanlardan horoz ile tilki hikâye üzerine yazılan bir örneğidir.

Resimleri öğrencilerin önündeki tahtaya asarak resimdeki gördükleri sorulmak suretiyle ders işlenmektedir. Dersin akışı resimde merak uyandıran nesnelere olay örgüsüne ve hikâyenin sonucu hakkında ipuçları veriyor. Resimdeki tilki, horoz, köpeklerden yararlanılarak hikâye anlatılmıştır.

‘O, kurt mudur, 10?’ gibi sorularla önce tilki ve kurdun tanımı yapılmıştır. Öğretmen öğrenciye Hayvanat-ı Ehliyeyi sormuş, bilemeyince ‘Peki ben söyleyeyim, ...ev hayvanları’ na derler diye öğrencinin bilemediği sorulara cevap vermiş ve akabinde bu terkibi öğrencilerin öğrenmesi için onlara hep bir ağızdan tekrar ettirmiştir.

Öğretmen ‘tilkiyi avlayan adama ne derler? Av tüfeğine başka ne derler?’ gibi sorularla tilkiden ava, avdan avcıya, avcıdan tüfeğe, tüfekten askere, askerden vatana doğru merak ve ilgiyi canlı tutmaktadır.

Öğrencinin ‘Eğer düşman bizim vatanımızı almak isterse bırakmayacağız, asker olacağız, şehit olacağız’ cevabıyla öğretmen vatan değerinin anlaşıldığını görmektedir.

Hikâyede hayvanlar örnek gösterilerek insanları aldatmanın kötü bir şey olduğu, lüzumsuz konuşmanın insana zarar vereceği mesajı verilmiştir.

Ayrıca her zaman her yerde uyanık olup aldanmamak, olaylar karşısında gözü açık olmak vurgulanmıştır.

‘Her zaman açığözlü olmalıdır, düşmanın her haline dikkat etmeli, bir fena niyeti varsa anlamaya çalışmalı’ cümlesiyle öğrencinin kendisinin hedeflenen değer eğitimini sergilemiştir.

‘Demek ki lüzumsuz yere ağzını açıp laf söylemek herkes için, insan için de zararlıdır’ ifadesi ile öğretmen çok ve gereksiz konuşmama mesajını vermek istemiştir.

Ders Örneği Metni

(Resimler karatahta üzerine daha büyük kıtada çizilir)

Öğretmen: Şu birinci resimde ne görüyorsunuz 8?

Öğrenci: Efendim, evler görüyorum, horoz görüyorum, kurt görüyorum.

Öğretmen: O, kurt mudur, 10?

Öğrenci: Hayır, efendim, köpektir.

Öğretmen: Değil yavrum, ne kurt, ne köpek! Tilkidir. Tilkinin kuyruğu kaba olur, ondan belli ki tilkidir. Peki, tilki nasıl bir hayvandır 15?

Öğrenci: Efendim, dört ayaklı, kaba kuyruklu bir hayvandır.

Öğretmen: Tilki ne yer, ot mu, et mi?

Öğrenci: Efendim, et yer

Öğretmen: Evet oğlum et yer. Fakat kimin etini yer, eti nereden bulur 9?

Öğrenci: Efendim, tilki vahşi bir hayvandır. Kırılarda çiftliklerin etrafında dolaşır; horoz, ördek, kaz, tavuk, hindi ne bulursa kapar, yer.

Öğretmen: Böyle evlerde, çiftliklerde beslenen iki ayaklı hayvanlara ne derler 17?

Öğrenci: Kümes hayvanları derler, efendim.

Öğretmen: Evlerde, çiftliklerde beslenen başka hayvanlar yok mudur 10?

Öğrenci: Vardır, efendim. Öküz, inek, manda, koyun, keçi, at, eşek....

Öğretmen: Peki 18, bunlara ne derler?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Siz söyleyiniz 5?

Öğrenci: Ben de bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Peki ben söyleyeyim. Hayvanat-ı Ehliye. Yani ev hayvanları derler. Hem ötekiler gibi iki ayaklı değil, dört ayaklıdırlar. Birden, bir ağızdan tekrar edelim. (Aynı anda hep beraber tekrar edelim):

Hayvanat-ı Ehliye

Şimdi 1, siz söyleyiniz bakayım, tilki hayvanat-ı ehliyeden midir?

Öğrenci: Hayır, efendim değildir. Çünkü ne evlerde ne de çiftliklerde beslenmez.

Öğretmen: Tilki nerede bulunur 20?

Öğrenci: Efendim, dağlarda, ormanlarda bulunur.

Öğretmen: Tilkiyi avlarlar mı 17?

Öğrenci: Evet, efendim.

Öğretmen: Niçin? Bir faydası var mı?

Öğrenci: Evet var, derisini alırlar

Öğretmen: Böyle hayvanların, böyle vahşi hayvanların derilerine en ziyade ne derler
18?

Öğrenci: Post derler, ayı postu, aslan postu, kurt postu, tilki postu...

Öğretmen: Peki 7, tilkiyi avlayan adama ne derler?

Öğrenci: Avcı derler, efendim.

Öğretmen: Avcı neyle avlanır?

Öğrenci: Tüfikle efendim.

Öğretmen: Av tüfeğine başka ne derler 7?

Öğrenci: 'Çifte' derler. Dayımın çiftesi vardır.

Öğretmen: Yavrum, ben sana dayımın çiftesi olup olmadığını sormadım. Bu cevabın lüzumsuz, yersiz oldu, sözü yerinde söylemeli.

Öğrenci: Efendim, dayımın çiftesi olduğu için çiftelyi bildim de onun için

Öğretmen: Pekâlâ öyleyse, şimdi 4, siz söyleyiniz tüfek neden yapılıır?

Öğrenci: Efendim, ağaçtan ve demirden

Öğretmen: Ağaç nereden çıkar 22?

Öğrenci: Ormanlardan, efendim.

Öğretmen: Ya demir nedir, nereden çıkar?

Öğrenci: Efendim, demir bir madendir, topraktan çıkar.

Öğretmen: Tüfeğin başına ne derler 24?

Öğrenci: Kundak derler, kundağın yere dayanan yerine de dipçik derler.

Öğretmen: O boru gibi olan demirine ne derler?

Öğrenci: Efendim, namlu derler

Öğretmen: Bunları nereden biliyorsunuz 24?

Öğrenci: Efendim, abim askerken öğrendim.

Öğretmen: Asker ne demek 7?

Öğrenci: Efendim, silahı var, askerdir.

Öğretmen: Peki, her silahı olan asker mi, siz söyleyiniz 16?

Öğrenci: Efendim, onun silahını devlet verir, ona mahsus ayrı elbise var.

Öğretmen: Peki, asker ne yapar 19?

Öğrenci: Efendim, zabitleri var, talim ettirir

Öğretmen: Peki, niçin?

Öğrenci: Efendim, vatani muhafaza için, muharebeye gittiği zaman düşmana karşı iyi silah atması için...

Öğretmen: Vatan nedir 23?

Öğrenci: Efendim, vatan bizim doğduğumuz, büyüdüğümüz topraklardır. Yiyeceğimizi, içeceğimizi, giyeceğimizi bize hep vatan verir. Vatan bizim anamızdır; doğduğumuz zaman onun kucağında, öldüğümüz zaman yine onun kucağındayız.

Öğretmen: Peki 24! Sen İstanbul'da doğdun ben Selanik'te senin vatanın başka, benimki başka mı?

Öğrenci: Hayır, Efendim. İstanbul'da Selanik'te bütün Osmanlılarıdır, bütün Osmanlı toprakları bir vatan sayılır.

Öğretmen: Niçin öyle 20?

Öğrenci: Efendim, beşiğimiz bu topraktır, bayrağımız bir bayraktır da onun için. Her gün okudukları Tevfik Fikret Beyin şarkısından.

Öğretmen: Mademki öyledir 6, biz vatanımızı sevecek miyiz?

Öğrenci: Evet efendim, çok seveceğiz. Eğer düşman bizim vatanımızı almak isterse bırakmayacağız, asker olacağız, şehit olacağız.

Öğretmen: Şehit ne demek?

Öğrenci: Muharebede düşman karşısında vatan için ölenler şehit olurlar.

Öğretmen: Şehit olanlar ne olur yavrum?

Öğrenci: Efendim, doğrudan cennete girer.

Öğretmen: Aferin oğlum öyledir. Peki, şimdi siz asker olabilir misiniz?

Öğrenci: Hayır Efendim, henüz küçüğümüz silah taşıyamayız. Büyüdüğümüz zaman 20 yaşında olduğumuz zaman asker olacağız, şehit olacağız.

Öğretmen: Yavrum her muharebeye giden şehit olmaz belki de sağ dönersiniz, öyle olursa ne olursunuz?

Öğrenci: Bilmiyoruz efendim.

Öğretmen: Gazi. Onların da sevabı büyük yavrum.

Öğrenci: Efendim şehitlik daha iyi cennete gireriz.

Öğretmen: Pek doğru oğlum. Şimdi 21 siz söyleyiniz! Resimde tilki ile horoz ne yapıyorlar?

Öğrenci: Baş başa vermişler konuşuyorlar

Öğretmen: Acaba ne konuşuyorlar 18?

Öğrenci: Bilmiyorum efendim.

Öğretmen: Peki tilki budala mı, kurnaz mı?

Öğrenci: Efendim çok kurnaz bir hayvandır; aldatır

Öğretmen: Peki 15, horozu da aldatmaya çalışıyor mu?

Öğrenci: Çalışıyor Efendim

Öğretmen: Ne diyor acaba, keşfedebilir misiniz 7?

Öğrenci: Hayır, Efendim

Öğretmen: Ben söyleyeyim, öyleyse. Çünkü konuştuklarını ben anlıyorum. Tilki diyor ki: 'Gözüm horoz kardeş, bir vakit senin babanın sesini işitmişim. El'an(şimdi) sesi kulağımdadır. Merhumun sesi çok güzeldi. Acaba seninde öyle mi?

Öğretmen: Şimdi horoz ne cevap veriyor 19?

Öğrenci: Efendim, horoz da diyor ki: Evet benimde sesim babamın sesi gibi güzeldir

Öğretmen: Sonra tilki ne diyor 21?

Öğrenci: Gözüm komşucuğum! Diyor bir defa çık, öt de güzel sesini işiteyim.

Öğretmen: Evet öyle diyor. Fakat tilki horozun sesini işitmek için mi böyle diyor, yoksa kurnazlık mı ediyor 11?

Öğrenci: Kurnazlık ediyor, efendim. Horozu aldatmak istiyor.

Öğretmen: Peki 6, horoz öterken gözlerini kapar mı, kapamaz mı?

Öğrenci: Kapar, efendim.

Öğretmen: O halde tilkinin maksadı neydi?

Öğrenci: Efendim, anladım horoz öterken gözlerini kapasında oda birden bire ağzına alıp kaçsın... kurnaz...

Öğretmen: Gözü açık durursa tutamaz mı 5?

Öğrenci: Hayır efendim, tutacağını görünce horoz bir ağaca uçar, tilki de tutamaz.

Öğretmen: Peki 7! Horoz aldandı mı?

Öğrenci: Aldandı efendim, öttü..

Öğretmen: Neden anladınız?

Öğrenci: Efendim, ikinci resimde horoz tilkinin ağzındadır, tilki de kaçıyor demek horoz öttü, öterken gözünü kapadı, tilkide onu yakaladı.

Öğretmen: Aferin oğlum. Demek ki lüzumsuz zamanda gözü kapamak iyi değil. İnsanlarında lüzumsuz zamanda gözlerini kapaması iyi mi 23?

Öğrenci: Hayır efendim, sonra zarar götür, gözü açık olmazsa düşman yakalar

Öğretmen: Peki, yavrum, Osmanlılar da vatani korumak için ne yapmalıdır 10?

Öğrenci: Her zaman açıkgozlu olmalıdır, düşmanın her haline dikkat etmeli, bir fena niyeti varsa anlamaya çalışmalı.

Öğretmen: Aferin oğlum, siz öylemi yapacaksınız?

Öğrenci: Evet, efendim, öyle yapacağız, her zaman her yerde sınıfta da gözümüz hep açık olacak.

Öğretmen: Aferin yavrum, memnun oldum. Sonra ne oldu 15, tilki horozu parladı mı?

Öğrenci: Hayır, efendim, henüz kaçıyor, arkasından da köpekler koşuyor...

Öğretmen: Kaç köpek yavrum?

Öğrenci: İki, efendim.

Öğretmen: Ne köpekleri onlar 8?

Öğrenci: O evin köpekleri, bekçi köpekleri. Horoz da o evin horozu olduğu için tilkinin arkasından koşuyorlar.

Öğretmen: Acaba tuttular mı, ne dersiniz 9?

Öğrenci: Hayır, efendim tutamadılar, ama horoz da kaçmış.

Öğretmen: Neden belli mi 20?

Öğrenci: Üçüncü resimde horoz bir ağacın üzerinde, tilki de ağacın altında.

Öğretmen: Nasıl olmuş da horoz tilkinin ağzından kurtulmuş?

Öğrenci: Bilmiyorum efendim.

Öğretmen: Peki ben söyleyeyim. Horoz, köpeklerin sesini işitmiş. Tilkiye demiş ki: 'Bizi tutacaklar şunlara bağır, deki ben senin misafirimim, biraz gezmeye gidiyoruz.' Niçin böyle demiş acaba 2?

Öğrenci: Efendim, horoz da kurnazlık ediyor, aldatmak için öyle demiş....

Öğretmen: Nasıl?

Öğrenci: Tilki köpeklere bağıırken ağzını açacak

Öğretmen: Doğru yavrum, öyle oldu... Tilki köpeklere bağırdı, bağıınca ağzını açtı, horozda sıyrılıp kaçtı, o tarafta bir ağaca uçtu.

Öğretmen: Demek ki tilki ağzını lüzumsuz yere açtığı için zarar gördü 18?

Öğrenci: Öyle efendim, avını kaçırdı.

Öğretmen: Demek ki lüzumsuz yere ağzını açıp laf söylemek herkes için, insan için de zararlıdır?

Öğrenci: Zararlıdır efendim.

Öğretmen: O halde biz ne yapacağız 7?

Öğrenci: Gözümüzü her zaman açık tutacağız, ağzımızı da yalnız lüzumunda açacağız.

Öğretmen: Pekiyi acaba horoz ile tilki şimdi konuşuyorlar mı 16?

Öğrenci: Evet efendim. Başbaşadrlar

Öğretmen: Tilki ne diyor acaba 4?

Öğrenci: Yazık öyle ağza ki diyor, kapalı durmak lazımken açılıyor..

Öğretmen: Aferin! Ya horoz ne diyor 3?

Öğrenci: Yazık öyle göze ki diyor, açık durmak lazımken kapanır.

Öğretmen: Aferin oğlum! Dersi anladınız. Şimdi 12, siz bu hikâyeyi baştan söyleyiniz bakayım!

Horoz ile Tilki

Bir tilki bir çiftliğin kenarında dolaşıyordu. Karnı acıkmıştı, kendisine bir av arıyordu. Derken orada bir horoz gördü. Horoz bir toprak yığını üzerinde çöpleniyordu. Yanına yanaştı: ‘Sabahı şerifler hayır olsun, komşu’ dedi. Ben sizi tanıyorum ama siz beni galiba bilmiyorsunuz... Vaktiyle babanızla pek ahabtık. Sesi elan(hala) kulağımda çınlıyor, merhumun çok güzel bir sesi vardı, acaba sizin de öylemi? Bu sözler horozun hoşuna gitti, ‘benim sesim babamın sesi gibi güzeldir’ dedi. Tilki bir defacık ötmesi için rica etti. Maksudı onu habersizce yakalamak, çünkü biliyordu ki horoz öterken közünü kapar.

Horoz öttü, tilki de hemen üzerine atlayıp ayaklarından yakaladı, ormana doğru koşmaya başladı. Evin köpekleri karşıdan bu hali gördüler, tilkinin arkasına düşüp kovalamaya başladılar.

Horoz da kurtulmanın çaresini düşünüyordu. Tilkiye dedi ki: ‘şu köpeklere bağır deki ben senin misafirinin boşuna koşmasını biraz gezmeye gideceğiz...’ Tilki horozun bu sözlerine kapıldı, bağırdı bağırınca ağzı açıldı, horoz da kurtuldu, hemen uçup etrafındaki bir ağacın üzerine kondu. Tilki o zaman aldandığını anladı. Ağacın altına gitti, horoz: ‘Yazık

olsun öyle ağza ki kapalı durmak lazımken açılır' dedi. Horoz da ona cevap verdi: 'Yazık olsun öyle göze ki açık durmak lazımken kapanır'. Nihayet tilki horoza aldandığı için utanarak çekildi, gitti. Bütün gün de aç kaldı.

4.1.3. Kurban Bayramı İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Önemli günler, dayanışma ve paylaşma, akrabaları ziyaret etme

Metnin adı: Kurban Bayramı

Ders Yöntem ve tekniği: Soru cevap yöntemiyle ders yaparak öğrencilerin ilgilerini arttırarak hedeflenen değeri telkin etmek.

İşlenen değer eğitimi: Önemli günler, dayanışma ve paylaşma, akrabaları ziyaret etme

Sene: 2

Sayı: 18

Sayfa: 206-209

Hazırlayan: İhsan

Bu derste öğrencilere önemli günlerin neler olduğu ve 'Bayram günü sabahleyin kalkınca ne yaptınız bakalım?' sorusuyla bu sevinçli günlerde neler yapılacağı anlatılmıştır.

Bayramlaşmanın nasıl yapılacağını 'Böyle el ele tutuşmaya musafaha derler' diye öğretmen göstermiş ve 'İşte tahtaya yazıyorum' diye zor kelimeleri tahtaya yazarak açıkladığı görülmektedir. Eğitimin görsel yönüne de önem verildiği anlaşılmaktadır.

Bayramlaşırken ne söylenmesi gerektiği 'Bayramınız mübarek olsun efendim, derler' cevabıyla öğrencinin bildiği anlaşılmaktadır. Kurban bayramında hacıların ibadet yaptığını ve kurban bayramının diğer adının hacılar bayramı olduğu aktarılmıştır.

Kurban bayramı ile ramazan bayramı misafirlere şeker ve et yemeği ikramıyla kıyaslanmıştır.

Bayram günlerinin birlikte sevinme, eğlenme, dayanışma ve paylaşma, akrabaları ziyaret etmeleri teşvik edilmiştir. Fakir, kimsesiz ve yoksullara yardım edilerek öğrencilerin sadece kendilerini değil sevinçli günlerde onları da düşünmeleri vurgulanmıştır.

Ders Örneği Metni

Öğretmen: Birkaç günden biri mektebe niçin gelmiyordunuz?

Öğrenci: Efendim bayram olduğu için mektebimiz tatildi. Onun için gelmiyorduk.

Öğretmen: Pederiniz de o günü daireye gitmiş miydi oğlum?

Öğrenci: Hayır efendim, o günü dairelerde tatildi.

Öğretmen: Evet oğlum, bayram günü sevinçli bir gün olduğu için herkes işini gücünü bırakır, evde kalır. Çoluğuyla çocuğuyla birlikte bayram eder. Sizin pederinizde o gün evde değil miydi?

Öğrenci: Evet efendim, evdeydi.

Öğretmen: Bayram günü sabahleyin kalkınca ne yaptınız bakalım?

Öğrenci: Annemin, pederimin ellerini öptüm.

Öğretmen: Peki ama hemen uyandığınız gibi pederinizin, annenizin ellerini mi öptünüz?

Öğrenci: Hayır efendim, iptida annem yeni esvaplarımı giydirdi, ondan sonra bayramlaştık.

Öğretmen: Onlarda sizi sevdiler, okşadılar mı?

Öğrenci: Evet efendim.

Öğretmen: Acaba başka çocuklarda böyle sizin gibi annelerinin, babalarının ellerini öperek bayramlaştılar mı dersiniz?

Öğrenci: Evet efendim, başka çocuklar da öyle bayramlaşmışlardır.

Öğretmen: Yalnız anneniz, babanızla mı bayramlaştınız, başka akrabalarınızla, misafirlerle bayramlaşmadınız mı?

Öğrenci: Onlarla da bayramlaştım efendim.

Öğretmen: Demek bütün çocuklarla böyle büyükleri ile bayramlaşırlar. Ya büyükler de birbirleri ile bayramlaşmazlar mı oğlum?

Öğrenci: Onlarda bayramlaşır efendim.

Öğretmen: Gördünüz mü bakayım, bayramlaşırken ne yaparlar?

Öğrenci: Efendim el ele tutuşurlar.

Diğer bir öğrenci: Bazen de kucaklaşırlar efendim.

Öğretmen: Evet oğlum, yalnız el ele tutuşmak ‘musafaha’ etmek kafidir. Böyle el ele tutuşmaya musafaha derler. İşte tahtaya yazıyorum o görenleriniz musafaha ederlerken birbirlerine ne derler işitiniz mi?

Öğrenci : Bayramınız mübarek olsun efendim, derler.

Öğretmen: Evet oğlum öyle derler. Daha ‘Allah her sene böyle günlere eriştirsın’ derler değil mi? Elbette bayram günü mübarek bir gündür, sevinç günüdür. Herkes akrabasının, ahabplarının böyle sevinçli bir günlere erişmesini ister. Onun için bayram günü birbirlerini görmeye giderler, böyle bayramlaşırlar. Birbirlerini tebrik ederler, çocuklar o günü nerelere giderler?

Öğrenci: Efendim, gezmeye giderler, salıncaklara binerler, arabalara binerler.

Öğretmen: Evet oğlum hasılı böyle gezip eğlenirler. Bayramın geldiğini herkese bildirmek için ne yaparlar?

Öğrenci: Efendim, arefe günü top atarlar.

Öğretmen: Arefe günü ne günüdür oğlum?

Öğrenci: Efenim bayramdan bir gün evvel gelen güne arefe derler.

Öğretmen: Topları yalnız arefe günü mü atarlar?

Öğrenci: Hayır efendim. Bayram günleri de atarlar.

Öğretmen: Bayramlarda her gün kaç defa top atılır?

Öğrenci: Efendim, her gün beş defa top atılır.

Öğretmen: Toplar ne zaman atılır söyler misiniz?

Öğrenci: Toplar sabah, öğlen, ikinci, akşam, yatsı zamanları atılır.

Öğretmen: Arefe günü top atılmaya ne vakit başlarlar?

Öğrenci: Arefe günü ikindiden başlarlar.

Öğretmen: En son toplar ne vakit atılır?

Öğrenci: Bayramın sonuncu günü ikindi vakti atılır. Artık ondan sonra atılmaz efendim.

Öğretmen: Bu bayramın adı nedir oğlum?

Öğrenci: Bu bayramın adı kurban bayramıdır efendim.

Öğretmen: Niçin bu bayrama kurban bayramı diyorlar, biliyor musunuz?

Öğrenci: Efendim bu bayramda kurban keserler. Onun için kurban bayramı derler.

Öğretmen: Kurban bayramına Arapça 'ıdilatha' derler. Gazetelerde kitaplarda bazen rast geliyorsunuz. Bakınız tahtaya yazıyorum sizde öğreniniz:'ıdilatha'. Bu bayramın başka bir adı daha var mı, biliyor musunuz?

Öğrenci: Evet efendim. Hacılar bayramı da derler.

Öğretmen: Evet oğlum acaba niçin hacılar bayramı derler, biliyor musunuz?

Öğrenci: Efendim, hacılar bu bayramda hacca giderler de onun için.

Öğretmen: Evet oğlum, hacılar bu bayramdan birkaç gün evvel hac için Mekke-i Mükerreme'ye giderler. Bayram günleri orada bulunurlar. Onun için hacılar bayramı derler.

Sene içerisinde bundan başka daha bayramımız yok mu oğlum?

Öğrenci: Var efendim, ramazan bayramı da var.

Öğretmen: Ya o bayrama niçin ramazan bayramı diyorlar?

Öğrenci: Ramazan ayının sonunda gelir onun için ramazan bayramı diyorlar.

Öğretmen: O bayramın daha başka adı yok mu oğlum?

Öğrenci: Şeker bayramı da derler efendim.

Öğretmen: Niçin acaba?

Öğrenci: Efendim, o bayramda misafirlere şeker verirler onun için şeker bayramı derler.

Öğretmen: Kurban bayramında gördünüz mü, şeker verirler mi?

Öğrenci: Hayır efendim.

Diğer bir öğrenci: Bazen et verirler efendim.

Öğretmen: Evet oğlum bu bayram kaç gündü?

Öğrenci: Bu bayram dört gündü efendim.

Öğretmen: Hatırınızda mı bakayım ramazan bayramı kaç gündü?

Öğrenci: Ramazan bayramı üç gündür efendim.

Öğretmen: İçinizde bayram sabahı camiye giden var mı?

(Öğrencilerden bazıları el kaldırır)

Öğretmen: Siz gittiniz mi oğlum?

Öğrenci: Evet efendim.

Öğretmen: Camiye kiminle gittiniz?

Öğrenci: Efendim pederimle gittim.

Öğretmen: Orada ne yaptınız?

Öğrenci: Efendim pederim bayram namazını kıldı.

Öğretmen: Pederiniz bayram namazını yalnız mı kıldı, yoksa orada ki cemaatle beraber mi kıldı?

Öğrenci: Hep birlikte kıldılar efendim.

Öğretmen: İmam da var mıydı oğlum?

Öğrenci: İmam da vardı oğlum sonra imam merdiven gibi yüksek bir yer var oraya çıktı, dua etti.

Diğer bir öğrenci: İmam hutbe okudu efendim.

Öğretmen: Evet oğlum imam bayram namazından sonra hutbe okur. Peki, imamın hutbe okumak için çıktığı o merdivenli yüksek yere ne derler biliyor musunuz?

Öğrencilerden biri: Efendim sakal-ı şerif.

Öğretmen: Hayır oğlum. İmamın hutbe okuduğu o merdivenli yüksek yere sakal-ı şerif demezler. Minber derler. Hepiniz tekrar ediniz bakayım.(Öğrenci minber kelimesini tekrar eder)

Evet bazı camilerde minberlerin üstünde sakal-ı şerif konmuştur. Fakat o yerlere minber derler, sakal-ı şerif değil. Peki, oğlum imam yalnız bayram namazında mı hutbe okuyor, başka vakitler de hutbe okumak için minbere çıkmıyor mu?

Öğrenci: Çıkar efendim. Cuma günleri de imam minbere çıkarak hutbe okur.

Öğretmen: Dikkat ettiniz mi bakayım, cuma günü imam cemaatle namaz kıldıktan sonra mı yoksa kılınmadan evvel mi minbere çıkıp hutbe okuyor?

Öğrenci: Efendim, imam Cuma günleri cemaatle namaz kılınmadan evvel hutbeyi okuyor.

Öğretmen: Ya bayram günü nasıldı?

Öğrenci: Bayram günü imam bayram namazı kılındıktan sonra hutbeye çıkar.

Öğretmen: Aferin oğlum demek imam cumadan önce evvel, bayram günü de namazdan sonra hutbeyi okuyor değil mi?

Öğrencilerden biri (Söz isteyerek): Bir de efendim Cuma günü imam minbere çıkınca oturuyor, müezzin de ezan okuyor.

Öğretmen: Peki bayram günü müezzin imam hutbeye çıktıktan sonra ezan okuyor mu?

Öğrenci: Hayır efendim.

Öğretmen: Peki oğlum camiden döndükten sonra pederiniz ne yaptı?

Öğrenci: Efendim benim pederim döner dönmez bıçakları bile, kurbanı kesti.

Öğretmen: Pederiniz neyi kurban etti oğlum?

Öğrenci: Efendim pederim bir koç kurban etti.

Öğretmen: İçiniz de bilen var mı bakayım. Kurban bayramında böyle koyundan başka daha ne kurban edilir?

Öğrenci: Efendim, keçi kurban edilir.

Öğretmen: Daha?

Öğrenci: Efendim, hindi.

Öğretmen: Hayır oğlum hindi kurban sayılmaz. Kurban sayılmak için kestiğimiz şey dediğim gibi kurban olmalı, koç olmalı, keçi olmalı, inek, veya deve olmalı. Bunlardan birisi kesilirse kurban olur. Yoksa canınız istemiş bayram günü horoz veya hindi kesmişsiniz. Bu kurban sayılmaz, anladınız mı? Şimdi sayınız bakayım kurban bayramında hangi hayvanlar kurban edilir?(Öğrenci sayar) Peki oğlum siz kestiğiniz kurban etini ne yaptınız?

Öğrenci: Biz evde yedik efendim.

Öğretmen: Kalanını ne yaptınız, bakayım?

Öğrenci: Akrabamız geldi onlara yedirdik.

Öğretmen: Daha ne yaparlar?

Öğrenci: Efendim fukaraya da verirler.

Öğretmen: Öyle ya oğlum, kesilen kurban etinden bir kısmını da fukaraya verirler. Bir takım adamlar vardır ki onların parası olmaz, fakir olurlar, et alamazlar. Onlar daima ete hasret kalır. Evlerde et pişirildiğini kokusundan duydular mı 'ah ne olurdu, paramız olsaydı da bizde et alıp yeseydik!' diye içlerini çekerler. İşte bayram günü kesilen kurban etinden birazını da bu zavallı fukaraya vermek iyi mi?

Öğrenci: İyidir, efendim.

Öğretmen: Elbette oğlum parası olanlar haftada birkaç defa et yiyebilirler. Hâlbuki bu zavallılar et şöyle dursun, ekmeğ parasını bile kolay bulamazlar. Şu halde zengin olanlar, parası olanlar senede hiç olmazsa bir defa bayram günleri kurban kesseler de etini fukaraya verseler hem de o fukaranın gönlünü hoş ederler hem de o fukarayı sevindirdikleri için kendileri zevk duyarlar. Demek ki insan yalnız kendi nefsinı düşünmemeli, birazda kimi düşünmeli?

Öğrenci: Başkasını düşünmeli, fukarayı düşünmeli.

Öğretmen: Aferin oğlum, hele bayram günlerinde... Bayram günü güzel, yeni elbiselerinizle gezip eğlenirken, koşup oynarken paralı olmadığı için böyle eğlenemeyen, mahzun mahzun oturan çocukları halini düşünmeli, kendi halinize şükür etmelisiniz.

4.1.4. İnsan Daima Başkalarının Yardımına Muhtaçtır(Malumatı Medeniye Dersi) İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Yardım etmek, insanın daima başkalarının yardımına muhtaç olması

Metnin adı: İnsan Daima Başkalarının Yardımına Muhtaçtır(Malumatı Medeniye Dersi)

Ders Yöntem ve tekniği: soru cevap yöntemiyle öğrencilerde merak uyandırıp değer üzerinde düşünmeleri sağlamaktadır

İşlenen değer eğitimi: Yardım etmek, daima başkalarının yardımına muhtaç olmak

Sene: 1

Sayı: 3

Sayfa: 105-111

Hazırlayan: Satı Bey

Bu ders örneğinde değer eğitimi olarak insanın tek başına yaşamayıp daima başkasının yardıma ihtiyaç duyduğu işlenmiştir.

Dersin genelinde insanın tek başına yaşayamayacağı, herkesin birbirine muhtaç olduğu sonucuna varılmaktadır. ‘...bir çocuğun kayıp düştüğünü görseniz ne yaparsınız?’ sorusuna ‘yanına gider onu kaldırım’ cevabı ile yardım etme anlatılmıştır.

Öğrencilere ‘Acaba siz de bir gün kayıp düşseniz sokaktan geçenler size yardım eder mi, Acaba siz bu sabah hiçbir kimseden yardım gördünüz mü?’ sorularıyla insanların birbirine muhtaç olduğu vurgulanmıştır.

Öğretmen daha çok günlük hayattan öğrencilere soru sorarak dersin akışını sağlamaktadır. Böylelikle öğrencinin düşünmesini sağlayarak merak uyandırmaktadır.

Çocuklara annelerinin sabah ekmek vermesini bir yardım olarak ele alınmış, ekmekten una, undan değirmenciye, oradan buğdayı taşıyan hammallara, çiftçiye, buğdayı ekmeğe yarayan alet sabana, sabanın yapımı için demire, demiri çıkaran madencilere varana kadar soru cevap yoluyla anlatılmış. Kısaca ekmeğin sofraya gelene kadar tek başına bir insanın diğerlerinden yardım almadan yapmasının mümkün olmayacağı izah edilmiştir. İhtar bölümünde de öğretmenlerin benzer örnekler vererek insanların daima başkalarının yardımına muhtaç oldukları düşüncesi derste işlenmesi istenmiştir.

Derste öğretmenin özellikle soru cevap yöntemiyle farklı örneklerden yola çıkarak öğrencinin tek başına yaşamanın imkânsız olduğu kanaati varması istenmektedir. Mesela, öğrencinin ‘Bir ekmek için bile ne kadar işler var. Bir insan bunların hangi birini yapsın?’ cevabıyla daima birilerinin yardımına ihtiyaç duyulduğu düşüncesinin hasıl olduğu anlaşılmaktadır.

Dersin son kısmında öğrencilere Robinson’un hikâyesi anlatılarak insanın ıssız adada başkalarının yardımını almadan hayatta kalmasının imkânsız olduğu vurgulanmıştır.

Ders örneğinin son bölümüne öğretmenler için dipnot düşülmüştür. İhtar denilerek öğretmenin ders anlatırken izleyeceği yol ve yöntem ile üzerinde durulması gereken kelimeler verilmiştir.

Ders Örneği Metni

Kış bastı, havalar soğudu, artık arada sırada sabahları don olur. Böyle don olunca insan yürümekte zorluk çekiyor. Bazen kayıyor, düşüyor değil mi çocuklar? Şimdi siz böyle bir havada sokakta giderken bir çocuğun kayıp düştüğünü görseniz ne yaparsınız 6?

Öğrenci: Efendim, yanına gider onu kaldırırım.

Öğretmen: Aferin, siz o çocuğu kaldırmakla ona ne yapmış oluyorsunuz?

Öğrenci: Yardım etmiş olurum efendim

Öğretmen: Acaba siz de bir gün kayıp düşseniz sokaktan geçenler size yardım eder mi?

Öğrenci: Eder, efendim.

Öğretmen: Demek ki insanlar birbirine...

Öğrenci: Yardım ederler

Öğretmen: Acaba siz bu sabah hiçbir kimseden yardım gördünüz mü?

Öğrenci: Efendim, kayar düşersen başka gelir kaldırır.

Öğretmen: Size ne zaman yardım ederler diye soruyorum çocuğum. Bugün bu sabah kimseden yardım gördünüz mü diye soruyorum. Gördünüz mü görmediniz mi bana onu söyleyiniz 4?

Öğrenci: Efendim annemden yardım gördüm

Öğretmen: Tamam, ne yardım gördünüz bakayım?

Öğrenci: Annem elbisemi giydirdi, yemeğimi verdi, sefer tasımı hazırladı.

Öğretmen: Daha başka kimden yardım gördünüz?

Öğrenci: Babamdan efendim, bana para verdi

Öğretmen: Daha başka?

(Her çocuk ayrı ayrı söyler. Kimi kardeşinden, kimi ablasından, kimi teyzesinden bahseder.)

Öğretmen: Bütün bunlar: Anneniz, babanız, abiniz, ablanız, teyzeniz sizin neyinizdir?

Öğrenci: Akrabamızdır efendim, ailemiz.

Öğretmen: Demek ki bu sabah bir defa akrabanızdan yardım gördünüz. Acaba akrabanız olmayan kimselerden de yardım görmediniz mi?

Bir çocuk: Efendim bize hekim geldi, kardeşim hastaydı, ona baktı.

Öğretmen: Demek ki hekim_kardeşinize yardım etti, ama size de yardım etmiş oldu mu?

Öğrenci: Hayır efendim, kardeşime yardım etti.

Öğretmen: Biraz düşününüz bakalım: Allah etmesin, kardeşinizin hastalığı ağırlaşa siz kederlenmez misiniz?

Öğrenci: Nasıl kederlenmem efendim? Geçende ağırlaşmıştı da ben ağlamıştım.

Öğretmen: Kardeşiniz iyi olunca?

Öğrenci: Sevirim efendim.

Öğretmen: Demek ki hekim kardeşinize bakmakla, kardeşinizi iyi etmekle size de yardım etmiş oluyor, sizi sıkıntıdan kurtarmış, sizi sevindirmiş oluyor öyle değil mi?

Öğrenci: Evet efendim.

Öğretmen: Acaba daha başka kimseden yardım gördünüz mü?

Öğrenciler: ...

Öğretmen: Öyleyse size başka bir şey sorayım. 4! siz demiştiniz ki sabahleyin annem bana yemek verdi, ne yemek verdi, bakayım?

Öğrenci: Ekmek, süt, verdi efendim

Öğretmen: Anneniz size verdiği ekmeği kendisini yapmıştı?

Öğrenci: Hayır efendim, onu ekmekçi getirmişti.

Bir çocuk atılarak: Anladım efendim, ekmekçinin yardımını gördük.

Öğretmen: Aferin çocuğum, fakat daha fazla düşününüz bakayım: ekmekçi ekmeği kendisini yaptı?

Öğrenci: Hayır efendim, fırıncının da yardımını gördük.

Öğretmen: Pekâlâ, ya fırıncı ekmeği neden yaptı?

Öğrenci: Undan yaptı efendim

Öğretmen: Ee, unu kim yaptı 5?

Öğrenci: Değirmenci yaptı efendim. O da bize yardım etmiş oldu.

Öğretmen: Değirmenci unu neden yaptı 3?

Öğrenci: Buğdaydan yaptı efendim.

Öğretmen: Buğdayı kendisini yetiştirdi 2?

Öğrenci: Hayır efendim, çiftçi yetiştirdi tarlayı sürdü, buğdayı ekti, biçti, harman yaptı.

Öğretmen: Demek ki ekmeğimiz için çiftçinin de yardımını görmüşüz acaba bunlardan daha başka kimsenin de yardımını görmüş müyüz? Buğdayı değirmene unu fırına kimler götürmüştür acaba?

Öğrenci: Arabacılar, hamallar... Onların da yardımını görmüşüz.

Öğretmen: Görüyor musunuz çocuklar, bir tek ekmek yerken bile ne kadar adamların yardımını görmüş oluyormuşuz. Şimdi adamları sayınız bakayım 8?

Öğrenci: Küfeci, fırıncı, değirmenci, çiftçi, hamal, arabacı....

Öğretmen: Tamam, acaba ekmekte daha başka kimselerin de yardımı olmamış mıdır dersiniz?

Öğrenci: Efendim süt de içmiştim, sütçüde

Öğretmen: Doğru çocuğum, fakat şimdi sütü bir tarafa bırakalım. Şu ekmeğin yardımcılarını bitirelim: ekmek için şimdiye kadar saydıklarımız daha başka kimselerin de yardımı oldu mu, orasını düşünelim. Çiftçi toprağı ne ile sürdü?

Öğrenci: Saban ile sürdü efendim.

Öğretmen: Sabanı kendisi mi yaptı?

Bir çocuk: Demirci. Anladım efendim, demirci de yardım etmiş.

Öğrenci: Aferin çocuğum, sabanı demirci yapmış. Demek ki ekmek için bize O da yardım etmiş. Saban neden yapılır?

Öğrenci: Demirden yapılır, efendim.

Öğretmen: Demir nereden çıkar.

Öğrenci: Toprak altından çıkarılır.

Öğretmen: Demirci kendisi mi çıkarır?

Öğrenci: Hayır efendim, ameleler çıkarır. Maden kuyusu kazar, oradan çıkarırlar. İşte resmi orada. Geçende öğretmen anlattı.

Öğretmen: Demek ki ekmeğimiz için bize bütün bu ameleler de yardım etmiş değil mi?

Öğrenci: Efendim demir kuyudan halis çıkmaz ki toprak ile başka şeylerle karışık olur. Demiri ayırmak için de bir çok ameleler çalışır. Demek onlar da bize yardım etmişler.

Öğretmen: Öyle ya çocuğum, onlar bize yardım etmişler. Fakat bunlarla da yardımcılar bitmiş olmadı ki o demir kuyulardan fabrikalara, fabrikalardan mağazalara ne ile gitti?

Öğrenci: Vapur ile, şemendüferi(tren) ile, araba ile.

Öğretmen: Vapuru, şemendüferi kimler işledi, kimler yaptı? Bunları da düşünürseniz görürsünüz ki bize yalnız ekmek için yardım edenleri bile saymakla bitirmek mümkün değil. Acaba bu saydığımız adamlar çok zahmet çekmişler mi?

Öğrenci: Efendim, fırıncı ne kadar zahmet çeker ateşin karşısında!

Öğretmen: Çiftçi de çok yorulur, güneş altında kan ter içinde kalır

Öğrenci: Ya demirci, ya maden kuyusunda çalışan amele(işçi) bunların hepside çok yorulur, türlü türlü zahmetler çeker. Hele efendim madenciler karanlık da çalışırlar.

Öğretmen: Demek ki çocuklarım, bizi ekmeği böyle birçok insanların yardımları, zahmetleri, emekleri sayesinde buluyoruz. Öbür yemeklerimiz de böylemi, değil mi?

Öğrenci: Hep böyle efendim.

Öğretmen: Düşününüz! Yediğimiz yemekler, giydiğimiz esvaplar(giysiler) , yattığımız evler velhasıl kullandığımız şeyler meydana gelinceye kadar ne kadar adamların elinden geçmiş. İşte biz bütün bu sayısız adamların yardımını görmüşüz, yardımını görüyoruz. Acaba onların yardımı olmasaydı ne olurdu? O şeyleri kendi kendimize yapamaz mı idi? Mesela ekmekleri annemiz kendisi yapamaz mı idi? Elbisenizi babanız dikemez mi idi?

Öğrenci: hayır efendim onları bilmezler ki.

Öğretmen: Bilmezler ise öğrenirlerdi. Fırıncı annesinin karnından fırıncı doğmuyor ya! Ekmek pişirmenin yolunu öğreniyor. Bizde, hepimiz de öğrensek de her birimiz ekmeğimizi kendimiz pişirsek. Elbisemizi kendimiz diksek. Velhasıl her şeyimizi kendimiz yapsak olmaz mı idi?

Öğrenci: Nasıl olurdu, efendim!

Öğretmen: Niçin olmazdı bakayım? Köylüler her şeylerini kendileri yapmazlar mı? Siz hiç bir köy gördünüz mü?

Öğrenci: Gördüm efendim, Mekri köyü.

Öğretmen: Orası köy mü ya! Orasının yalnız adı köy.

Öğrenci: Efendim ben gördüm tekfur dağında bir köye babamla gider gelirdik.

Öğretmen: Ay! Orada fırın, terzi falan var mıydı?

Öğrenci: Hayır efendim, her evde bir fırın var. Her köylü kendi ekmeğini kendi pişirir, elbisesini kendi diker.

Öğretmen: Köylü kadınlar ekmek de pişirir, elbise de dikerler. Fazla olarak iplik bükür, çorap örür, bez dokur, süt sağır, yağ yapar, çiv sürer, harman döker, tavuk beslerler.

Öğrenci: Ne kadar çok şeyler yaparlarmış!

Öğretmen: Bununla beraber acaba onlar her şeylerini kendi kendilerine yapmış olurlar mı?

Öğrenci: Öyle ya, efendim her şeylerini kendileri yapıyorlar.

Öğretmen: Ama çift sürmek için kullandıkları sabanı kendilerini yapıyorlar?

Öğrenci: Hayır, efendim onu satın alıyorlar.

Öğretmen: Acaba onu da kendileri yapamazlar mı?

Öğrenci: Demirciliği de öğrenirlerse yaparlar efendim.

Diğer bir öğrenci: Efendim haydi demirden sabanı kendileri yapsınlar. Ama demiri de kendileri çıkaramazlar ya!

Öğretmen: Niçin çıkaramazlar?

Öğrenci: Kuyu kazmak lazım. Büyük, derin kuyular kazmak lazım. Onu bir adam nasıl yapabilir?

Öğretmen: Aferin çocuğum. Bir insan bir madeni tek başına kabil (mümkün) değil çıkaramaz. Bir çiftçi sabanın demirini mümkün değil kendisi meydana getiremez. İğne, çivi, kazma, kürek de saban gibi değil mi?

Öğrenci: Evet efendim onları da köylü satın alır, kendisi yapamaz.

Öğretmen: Peki bunlar olmasaydı, köylü ne yapabilirdi?

Öğrenci: Hiçbir şey yapamazdı efendim.

Öğretmen: Demek ki köylüler bile yaşamak için başkalarının yardımına muhtaç oluyorlar. Başkalarının yardımını olmaksızın yaşayabilecek bir insan kalıyor mu?

Öğrenci: Kalmıyor efendim. Herkes birbirine muhtaç.

Öğretmen: Eğer bir insan muhtaç olduğu her şeyi yapmak, üzerinde başka insanların emekleri olan hiçbir şeyi kullanmamak istese, kabil değil. Başlı başına muhtaç olduğu şeylerin hepsini yapmanın yollarını öğrenmiş bile olsa yine başa çıkaramaz. Çünkü o şeylerin hepsini yapmaya ne kuvveti yetişir nede ömrü... Öyle değil mi?

Öğrenci: Evet efendim. Bir ekmek için bile ne kadar işler var. Bir insan bunların hangi birini yapsın?

Öğretmen: Aferin çocuğum, ha! Hatırıma bir hikâye geldi. Gitmeden evvel size onu da söyleyeyim.

Bir vapur, deniz ortaların da fırtınaya tutulmuş dalgaların arasında çalkalana çalkalana kayalara çarpmış, parçalanmış. İçinde ki taife batmış, ölmüş. İçlerin de yalnız birisi (Bunun adı Robinson imiş) bir kayanın üzerine tutunmaya muvaffak olmuş, kurtulmuş. Fakat o kayaların bulunduğu yer ıssız bir ada imiş. Üzerinde ne köyü varmış, ne de insan! Robinson acıkmış, çok

üşümüş fakat ne içine girecek bir ev, ne de kendisine yemek verecek bir insan! Ne yapsın ağaçların üzerine çıkmış, bir takım yabancı meyveler bulmuş, onları toplamış, yemiş. Gece olunca bir ağacın kovuğuna girmiş, orada yatmak istemiş. Fakat bütün gece etrafında yırtıcı hayvanların seslerini işitmiş. Onların eline düşmekten ödü kopmuş. Hiç uyku uyuyamamış fazla olarak soğuktan da titremiş durmuş. Birkaç günü böyle geçirmiş. Fakat açlıktan, uykusuzluktan, soğuktan o hale gelmiş ki: ‘Ne olurdu yarabbi! Bende arkadaşlarım gibi bataydım da kurtulaydım. Şimdi bu eziyetleri çekmeyeydim’ demeye başlamış.

Robinson: ‘Dur bakayayım belki orada işime yarayacak bir şeyler kalmıştır’ demiş. Kayadan kayaya atlaya atlaya büyük kayanın yanına kadar gitmiş, gemiye girmiş orada ki yelkeni bıçakları, keserleri, kazmaları almış. Buğday çuvallarını da görmüş, onları da kayaya çıkarmış. Buğday ile beslenmeye başlamış, çukurları kazmış, tuzakları kurmuş, içine düşen hayvanları bıçakla kesip onlarla da karnını doyurmak yolunu tutmuş. Fazla olarak buğdayın tükeneceğini düşünmüş, onun bir kısmını ekmeye ve böylelikle birkaç ay sonra için buğday yetiştirmeye karar vermiş.

Ağaç dallarıyla elindeki kazmalarla toprağı kazmış, buğdayı ekmiş. Nihayet geminin yelkeni ile çadır yapmış, daha sonra geminin tahtalarını söküp karaya götürmüştü. Kendisine bir de kulübe yapmış, böylelikle senelerce o ıssız adada tek başına yaşamış.

Birkaç kere uzaktan bir gemi geçtiğini görmüş, işaretler yaparak gemiden imdat istemiş. Fakat işaretlerini gemiye sezdirememiş. Olacak ki hiçbir imdat almamış. Gemi görünce sevinir fakat geminin adaya gelmediğini anlayınca için için ağlamış.

Nihayet bir gün bereket versin, daha yakından bir gemi geçtiğini görmüş. Hemen yükseğe çıkarak işaretler yapmaya, gemiyi çağırmaya başlamış. Gemidekiler işaretleri görmüş, nedir diye adaya doğru gelmiş. Robinson’u böylelikle kurtarmışlar.

Çocuklar: Çok zahmet çekmiş ama bereket versin. Nihayet kurtulmuş.

Öğretmen: Bakınız! Robinson akıllılığı ve çalışkanlığı sayesinde senelerce yaşayabilmiş. Kimseden yardım görmediği halde olmamış.

Bir çocuk atılarak: Ama efendim, gemiden kazma, bıçak, yelken aldı. Onları bulmasa idi, o vakit ne yapacaktı?

Öğretmen: Aferin çocuğum. Demek ki Robinson o ıssız adada yaşarken bile başka insanların yaptığı şeyleri kullanıyor ve o sayede yaşıyordu. Hep böyledir; insan hiçbir yerde başka insanların yardımını görmeden yaşayamaz. İnsan daima başka insanların yardımına muhtaç olur. Mademki her birimiz çok insanların yardımını görüyoruz, o halde ne yapmalıyız?

Öğrenci: Biz de başkalarına yardım etmeliyiz

Öğretmen: Mademki her birimiz başkalarının işlerinden, çalışmalarından faide görüyor, onların işleri sayesinde yaşıyoruz. O halde biz de başkalarına faide verecek işler yapmalıyız.

İhtar: Bu ders bilahare müzakere edilirken yardım, muavenet, bizim gibi insan olanlara 'hemnu' denildiği de söylenmeli ve bu suretle bu lüzumlu lügatler dahi öğretilmelidir. Tekrarlar ve müzakereler esnasında ekmekten başka bir şeyin, mesela bir gömleğin veya bir evin ne kadar insanların teavünü ile vücut bulduğunu etrafiyla aratmak, kumaştan, kumaşın mevadi asliyesinden, iğneden, iplikten, düğmeden başlayarak ta dikiş makinesine, kumaş destesine, iğne fabrikasına, bunların tahtasına ve demirine varıncaya kadar gömleğin bütün mevat ve vesaiti ameliyesine; taştan, tahtadan, kireçten, kumdan, kiremitten başlayarak çinkoya, çiviye bunların fabrikalarına, ormanlarına, maden ormanlarına taşçı ve doğkır aletlerine ve bunların men şeylerine varıncaya kadar evin bütün mevat ve vesaiti inşaiyesine ve bu mevat ve vesaitin amillerini buldurmak ve anlatmak da bittabi daha muvafık olur.

Bu kelimat ve izahat çocukların zihninde hem teavün(yardım) mecburiyeti kanaatini kuvvetleştirip esaslaştırmaya hem de eşya hakkındaki malumatlarını tezvıt ve tevzi ettirmeye hizmet eder.

4.1.5. Tavşan ile Serçe (Efsane Üzerine Ders) İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Alay etmemek, sıkıntıya düşene gülmeyip yardım etmek,

Metnin adı: Tavşan ile Serçe (Efsane Üzerine Ders)

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâyeyi soru cevap yöntemiyle işleyip değerleri konu içerisinde öğrencilerin düşünmelerini sağlayarak hedefe ulaşmak

İşlenen değer eğitimi: Alay etmemek, başına kötü şey gelene gülmeyip yardım etmek

Sene: 1

Sayı: 3

Sayfa: 112-113

Hazırlayan: Ali Ulvi

Bu ders örneği öğretmen - öğrenci arasında mükâleme yapılarak ders işlenmiştir. Öğretmen, tavşan ve serçenin hikâyesini soru cevap yöntemiyle anlatarak olay içerisinde öğrencilerine başına kötü bir iş gelene gülmemek, bilakis yardım etmek gerektiği vurgulanmaktadır. Öğrenci 'insanlarda bazen bir belaya uğrar, o zaman onların haline gülmemeli' cevabıyla alay etmemesi gerektiğini anlamıştır.

Öğrenciler intikam almama, kötülük yapana iyilik yapma konusunda teşvik edilmiştir. Dersin sonunda dersin konusunu özetleyen 'gülme komşuna gelir başına' atasözünü hatırlatılmaktadır.

Aynı zamanda 'atalar sözünü söyleyen ataların kim' soruyla atasözü açıklanmıştır.

Ders Örneği Metni

Bir tavşan çayırlarda atarken kartalın biri uzaktan görmüş, yıldırım gibi inerek yakalamış. Havalanıyordu zavallı hayvan bu yırtıcı kuşun pençeleri arasında acı acı inliyordu.

O yakınlardaki bir ağacın üzerine de bir serçe konmuş, bakıyordu. Tavşanı kartalın pençeleri arasında görünce alay etmeye başladı. Bağırarak dedi ki: 'Komşum tavşan! Sen bu kadar çabuk koştuğun halde niye böyle tutuldun, ayaklarına ne oldu?'

Meğer bu sırada atmacanın biride av arıyormuş, serçeyi ağaç üzerinde görünce oda hemen aşağıya inerek üzerine atılmış ve pençeleri arasına alarak havaya çıkmaya başlamış.

Tavşan da serçenin tutulduğunu görmüş. Kendisi yaralanmış bir halde iken seslenmiş demiş ki: 'Gözüm serçe! Sen o kadar güzel uçtuğun halde neye böyle kapana tutuldun, kanatlarına ne oldu?'

Mükâleme

Öğretmen: Tavşan ne yapıyormuş 10?

Öğrenci: Çayırdaki atlıyormuş.

Öğretmen: Kartal ne yapmış 7?

Öğrenci: Uzaktan tavşanı görmüş, yıldırım gibi aşağıya inerek yakalamış, havalanmış.

Öğretmen: Kartal nasıl bir hayvan?

Öğrenci: Çok yırtıcı bir kuştur, gözleri bile kapıp paralar

Öğretmen: Tavşan kartalın pençeleri arasında ne yapıyordu 9?

Öğrenci: Acı acı inliyordu.

Öğretmen: Serçe neredeydi 7?

Öğrenci: Efendim o yakındaki bir ağacın üzerinde.

Öğretmen: Serçe ne yaptı 5?

Öğrenci: Tavşanı kartalın pençeleri arasında görünce alay etti, tavşan dedi sen çok koşarsın nasıl tutuldun, ayaklarına ne oldu?

Öğretmen: Bu sırada ne oldu 11?

Öğrenci: Efendim, bir atmacada av arıyordu ağaç üzerinde serçeyi gördü, oda çabuk inerek onu pençeleri arasına kısırdı, yükselmeye başladı.

Öğretmen: Atmaca nasıl bir hayvan 14?

Öğrenci: Oda kartal gibi yırtıcı bir kuştur.

Öğretmen: Tavşan ne halde idi 3?

Öğrenci: Yaralı bir haldeydi

Öğretmen: Tavşan serçenin tutulduğunu görmüş mü 5?

Öğrenci: Evet efendim, görmüş. O da demiş ki: ‘Gözüm serçe! Sen çok güzel uçarsın, nasıl oldu böyle tutuldun, kanatlarına ne oldu ?’

Öğretmen: Serçe tavşanla alay ettiği için iyi mi yapmıştı?

Öğrenci: Hayır efendim, insan sıkıntı zamanında kimse ile alay etmemeli belki elinden gelirse ona yardım edip o sıkıntıdan kurtarmalı.

Öğretmen: Serçe cezasını çekti mi 15?

Öğrenci: Evet efendim, onu da atmaca tuttu.

Öğretmen: Tavşan da onunla eğlendi mi?

Öğrenci: Eğlendi ama önce kabahat serçenin o eğlenmemiş olsaydı o da bir şey söylemeyecekti.

Öğretmen: Tavşanın serçeye karşılık vermesine ne derler 18?

Öğrenci: Öç almak derler

Öğretmen: Öç almak iyi bir şey mi 22?

Öğrenci: Hayır efendim.

Öğretmen: Öç alacak yerde insan ne yapmalı 23?

Öğrenci: Kendisine edilen fenaları unutmaya çalışmalı, kendisine fenalık edene iyilik etmeli.

Öğretmen: Böyle yapılırsa ne olur 11?

Öğrenci: O fenalık eden, ettiğinden utanır da bir daha kimseye fenalık etmez.

Öğretmen: Bu hikâyeden ne anlıyorsunuz 13, söyleyiniz bunların halini insanların nesine benzetiyorsunuz?

Öğrenci: Efendim, insanlarda bazen bir belaya uğrar, o zaman onların haline gülmemeli. Hem de biri bir sıkıntıya düştüğü zaman ona gülmek insanlık değildir. Çünkü gülme komşuna gelir başına, öyle söylerler.

Öğretmen: Bu türlü akıllıca sözlere ne derler?

Öğrenci: Atalar sözü

Öğretmen: Atalar ne demek?

Öğrenci: Geçmişteki babalarımız

Öğretmen: Aferin yavrum, siz bu hayvanlar gibi yapmayınız fenalık edenlere iyilik ediniz iyi mi?

Öğrenci: Öyle yapacağız efendim,

4.1.6. Kurbağa ile Ateşböceği(Efsane Üzerine Ders) İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Kıskançlık yapmayıp imrenmek

Metnin adı: Kurbağa ile Ateşböceği (Efsane Üzerine Ders)

Ders Yöntem ve tekniği: Soru cevap yöntemiyle mükâleme ederek dersi işlemek.

İşlenen değer eğitimi: Kıskançlık yaparak zarar vermemek, onun yerine imrenmek.

Sene: 1

Sayı: 3

Sayfa: 116

Hazırlayan: Ali Ulvi

Bu ders örneğinde de hayvanların bir efsanesi ile değer eğitimi yapılmıştır. Ateş böceği ve kurbağa arasında geçen bir olay anlatılmaktadır. Öğretmen öğrencilerle mükâleme ederek dersi işlemektedir.

Öğrencilere sorular sorarak kıskançlık değer yargısının anlaşılmasını sağlamaktadır. Derste kıskançlığın kötülüğüne işaret edilmekte başkasındaki iyi halin yok olmama için çalışmanın kötü bir fiil olduğu anlatılmaktadır. Onun yerine başkasındaki iyi şeylere kıskançlık yerine imrenmenin iyi bir hareket olduğu misal verilerek anlatılmıştır.

Kurbağa parlayan ateşböceğini kıskanıp salyasını fırlatmış. Ateşböceği niye böyle yaptın deyince kurbağa :‘niye şu çayırın içinde çiçek gibi kurulmuşsun da beylik satıyorsun’ diyerek kıskanmıştır. Bu olay anlatılıp kıskançlığın kötü bir davranış olduğu izah edilmiştir.

Kıskançlık yerine imrenmek gerektiği öğretmenin ‘İşte kıskançlığın bir iyi türlü de var ki oda imrenmek imiş’ sözüyle izah edilmiştir. Öğrencilere kıskançlık yerine imreniniz diye öğüt verilmiştir.

Ayrıca derste soru cevaplarla mevsimler, çiçek çeşitleri gibi farklı konular da işlenmiştir.

Dersin sonunda not düşülerek ateş böceğine yıldız böceği denildiği açıklanmıştır.

Ders Örneği Metni

Kızgın güneş çayırları yakarken bir ufacık parlak böcek sokulmuş yeşil otlar arasında durmuştu.

Böcek, o gün sabahleyin pek erken kıra çıkmış sıcaklardan yorulmuş gölgelikte bir serin yer bulmuş.

Bu sırada pis kurbağa dereden atlayarak o tarafta gezerken gözlerini bir aydınlık parlattı.

Böcek ışık veriyordu bilmeden, kıskanç hayvan salyasını öteden öne doğru birden bir fırlattı.

Böcek düştü, acı acı inledi: ‘Aman Ya Rab! Ben ne ettim ki hemen böyle tükürüğe ne boğarsın?’ dedi.

Sen mi dedi, arsız ateş böceği! Çiçek gibi şu çayırın bir beyi, niçin evvelden, niçin böyle parlarsın?

(Öğretmen baştan başlayarak her cümleyi bütün talebe ile birkaç defa tekrar eder. Zihinlerde tekrar ettiğini anlayınca birer birer o cümleyi hepsine münferiden tekrar ettirir. Sonra ikinci cümleyi de alarak bu suretle devam eder. Bütün ezberlettikten sonra hepsine ayrı ayrı ezbere söyletir ....)

Öğretmen: Bu hikâyeyi anladınız mı? Anlayanlar parmaklarını kaldırsın

(Parmaklar kalkar)

Öğretmen: 2 siz söyleyiniz ne olmuş?

Öğrenci: Efendim, bir ufak böcek parlak böcek varmış bir gün yeşil otlar arasına sokulmuş, orada durmuş.

Öğretmen: Peki siz söyleyiniz 4, bu parlak böceğin adı nedir?

Öğrenci: Ateş böceği efendim.

Öğretmen: 6! niçin ona, böceğe ateş böceği demişler, ateş içinde mi durur?

Öğrenci: Hayır efendim, ateş de durmaz ki yanar onun adı öyle.

Öğretmen: Öyle ama elbette bir sebebi vardır ki öyle ad koymuşlar, söyleyiniz 8, siz biliyor musunuz?

Öğrenci: Hayır efendim.

Öğretmen: O halde ben söyleyeyim; ateş gibi parıldıyor da ondan ateş böceği demişler. Fakat bir şey soracağım siz söyleyiniz 10, ateş aydınlık bir yerde mi daha fazla parıldar yoksa karanlıkta mı?

Öğrenci: Efendim, karanlıkta daha çok parlak, bakınız geceleyin lamba yakıyorlar çok parlıyor gündüzün yakılrsa yandığı belli bile olmaz

Öğretmen: Pek doğru o halde 12 siz söyleyiniz bakayım ateş böceği de aydınlık da mı yoksa karanlıkta mı parıldar?

Öğrenci: Oda karanlıkta efendim.

Öğretmen: Pekâlâ 14 siz söyleyiniz ateş böceği ne zaman yeşil otlar arasına sokulmuş, durmuş?

Öğrenci: Kızgın güneş çayırları yakarken.

Öğretmen: Güneş ne zaman kızgın olurda çayırları yakar 16?

Öğrenci: Yazın efendim, yazın güneş yakar insanlar güneşte gezemezler yeşil çayırlar da güneşin sıcaklığından sararır, kurur.

Öğretmen: Peki 18 arkadaşınız yazın diyor yazın ne demek?

Öğrenci: Yaz vakti efendim.

Öğretmen: 20 siz söyleyiniz yazın çok sıcak oluyor, güneş yakıyor değil mi ya çok soğuk olduğu vakte ne derler?

Öğrenci: Kış derler efendim

Öğretmen: Pekâlâ 22 ne vakit havalar az sıcak olur?

Öğrenci: Bilmiyorum efendim

Öğretmen: Siz söyleyiniz 24 ne vakit?

Öğrenci: Efendim ilkbahar da

Öğretmen: Ya ne vakit havalar az soğuk olur?

Öğrenci: Efendim son bahar da.

Öğretmen: Peki yavrum, son baharın bir başka adı da var ne derler biliyor musunuz?

Öğrenci: Hayır efendim.

Öğretmen: Güz de derler oğlum şimdi 3 siz söyleyiniz ilkbahar, yaz, sonbahar, kış bunlara ne derler?

Öğrenci: Bilmiyorum efendim

Öğretmen: Mevsim derler yavrum. Peki, 5 siz söyleyiniz bakayım bir sene kaç mevsim oluyor?

Öğrenci: Dört mevsim efendim: İlkbahar, yaz, son bahar, kış.

Öğretmen: Siz 7, hangi mevsimi daha çok seversiniz?

Öğrenci: Efendim, yazı.

Öğretmen: İyi ama yazda çok sıcak olmaz mı? İnsan terler.

Öğrenci: Terler ama iyidir. İnsan isterse vapura biner, boğaz içine çıkar, serinlenir.

Öğretmen: Siz 9, hangi mevsimi seversiniz?

Öğrenci: Ben efendim kışı severim, kışta soba karşısında halılar üzerinde otururum, ısınırım, dışarıda kar yağar, eğlenirim...

Öğretmen: Sizin 11, hangi mevsim hoşunuza gider

Öğrenci: İlkbahar efendim.

Öğretmen: Neden öyle?

Öğrenci: Çünkü efendim, ilkbahar gelince ağaçlar çiçeklenir, ovalar yeşerir, çiçekler açar.

Öğretmen: Peki ilkbahar mı daha iyi, sonbahar mı?

Öğrenci: İlkbahar efendim.

Öğretmen: Ya sonbaharda ne olur?

Öğrenci: Efendim, yapraklar dökülür, ağaçlarda yaprak kalmaz, havalar serinlenir, otlar kurur.

Öğretmen: 13 siz söyleyiniz arkadaşınız 9 kışı seviyordu kış iyi midir?

Öğrenci: Hayır efendim, kışta sert rüzgârlar eser, yerler karla örtülür, buz tutar insan dışarıya çıkamaz, okula gelinceye kadar üşürüz.

Öğretmen: Siz yalnız bunun için mi kışı sevmiyorsunuz?

Öğrenci: Evet bunun için...

Öğretmen: 15 siz söyleyiniz siz kışı sever misiniz yoksa sevmez misiniz?

Öğrenci: Seviyorum efendim, soğukta olsa mangal başında oturum, ısınırım.

Öğretmen: 17! 15'in düşündüğü doğru mu?

Öğrenci: Değil efendim, hudkemlik ediyor; hep kendini düşünüyor. Düşünmüyor ki nice fukara var, odunu kömürü yok onlar kışın soğukta üşüyorlar.

Öğretmen: Aferin yavrum demek yaz kıştan daha iyidir öyle mi?

Öğrenci: Öyle efendim, yazın fukaraya ne ateş lazım ne odun ne kömür. Güneş ısıtır.

Öğretmen: Şimdi 19 siz söyleyiniz ateş böceği niçin otlar arasına sokulmuş, durmuştu?

Öğrenci: Efendim, o gün sabahleyin pek erken kırlara çıkmış, gezmiş dolaşmış, sıcak varmış, yorulmuş. Onun için kendisine bir serin yer aramış, bir ağaç gölgesindeki otlar arasına giriyormuş, dinleniyormuş.

Öğretmen: Peki sonra ne olmuş 21?

Öğrenci: Efendim, o taraftan bir dere geçiyormuş, derenin içinden bir kurbağa çıkmış, çayıra atlamış, gezinirken otlar içinde bir parıltı görmüş.

Öğretmen: Neymiş o parıltı 23?

Öğrenci: Efendim otlar arasında ateş böceği vardı o parıldıyordu.

Öğretmen: 8, ateş böceği kendisinin parıldadığını biliyor muydu?

Öğrenci: Hayır efendim ne bilecek o. Hayvan hem başını sırtına döndüremez ki parıldadığını görsün.

Öğretmen: Peki 10, sonra ne olmuş?

Öğrenci: Kıskanç hayvan salyasını öteden ona birden bire fırlatmış.

Öğretmen: Kıskanç hayvan kim?

Öğrenci: Kurbağa efendim.

Öğretmen: Niçin kıskanç?

Öğrenci: Efendim kurbağa böcek gibi parıldamaz. Böceği parıldar görmüş, kıskanmış da onun için kıskanç diyorlar.

Öğretmen: Peki 15, siz söyleyiniz salyasını fırlatmış diyoruz, salya ne demek?

Öğrenci: Tükürük demek efendim, ağız suyu.

Öğretmen: Başka hangi hayvanın salyası var 17?

Öğrenci: Salyangozun, ipek böceğinin...

Öğretmen: Aferin. Ya kurbağa için pis kurbağa diyorlar, niçin pis?

Öğrenci: Efendim kurbağa hep pis sular içinde yaşar. Yosunlu taşlar arasında dolaşır. Onun için kendisinde pistir.

Öğretmen: Pek doğru. Yosun nedir?

Öğrenci: Efendim, bazı nemli yerlerdeki ağaçların kabukları üzerinde hem de birikmiş sular üzerindeki taşlar üstünde yeşil ot gibi şeyler olur, yosun odur.

Öğretmen: Aferin. Şimdi siz söyleyiniz 9 sonra ne olmuş?

Öğrenci: Efendim ateş böceği düşmüş, acı acı inlemiş, kurbağaya demiş ki : “Ben sana ne yaptım ki böyle beni tükürüğünle boğmak istiyorsun? Benim kabahatim ne?”

Öğretmen: Peki 22 kurbağa ona ne cevap vermiş?

Öğrenci: Demiş ki: “Sen mi ne yaptın, arsız böcek niye şu çayırın içinde çiçek gibi kurulmuşsun da beylik satıyorsun, niye öyle parıldıyorsun? Kabahatin bu!”

Öğretmen: Çiçekler çayırların beyi mi?

Öğrenci: Değil efendim ama ona benzetmişler de öyle demişler.

Öğretmen: Çayırda ne çiçekleri bulunur 12?

Öğrenci: Gül, karanfil, yasemin...

Öğretmen: Öyle mi 10?

Öğrenci: Hayır efendim, bu çiçekler bahçelerde bulunur.

Öğretmen: O halde 23, çayırda hangi çiçekler bulunur?

Öğrenci: Kır çiçekleri efendim. Papatya, gelincik ve daha başka yabancı çiçekler.

Öğretmen: Şimdi 4, siz söyleyiniz kurbağa iyi mi yapmış?

Öğrenci: Hayır efendim, böceği kıskanmış ona salyasını fırlatmış, ıslatmış, az kaldı boğacakmış.

Öğretmen: Kıskançlık iyi bir şey mi 8?

Öğrenci: Hayır efendim, fena.

Öğretmen: Kıskanç olan ne yapar 2?

Öğrenci: Herkese fenalık yapar, herkesi fena görür, çekemez, birinde bir iyi şey görse dayanamaz, ya elinden almaya çalışır, ya çalar, ya kapar kırar, yok eder.

Öğretmen: Demek ki kıskanmaktan türlü türlü fenalıklar çıkıyor, neler çıkıyor 1?

Öğrenci: Efendim kıskanç olan başkasını iyiliğini istemez, ona iftira eder.

Öğretmen: Böyle olana ne derler 7?

Öğrenci: Fenacı derler, iftiracı derler.

Öğretmen: Başka 10?

Öğrenci: Kıskanç olan başkasında iyi bir şey görse çalar.

Öğretmen: Öyle adama ne derler?

Öğrenci: Hırsız dereler.

Öğretmen: Başka 4?

Öğrenci: Kıskanç olan başkasının elinde iyi bir şey görse almaya çalışır, zorla alır, kapar.

Öğretmen: Öyle olana ne derler?

Öğrenci: Kaparuz derler.

Öğretmen: Aferin. Kıskançlık insana işkence ettirir, eziyet ettirir. Böyle olanlar zalim olurlar. Adam bile öldürtür, adam öldürenlere katil derler.

Öğrenci: Efendim kurbağa kıskandı salyasını fırlattı ona zahmet verdi, zalim oldu. Eğer böcek boğulsaydı katil olacaktı.

Öğretmen: Aferin yavrum öyledir. Demek ki kıskançlık fena bir huydur, siz kıskanç olmayacaksınız değil mi?

Öğrenci: Evet efendim olmayacağız.

Öğretmen: Peki 6, size bir şey soracağım: Siz çalışıyorsunuz, iyi duruyorsunuz, söz dinliyorsunuz, ben sizden memnunum, memnun olduğum için size resimli güzel bir kitap hediye ettim. Arkadaşınız 8 gördü. Kendi kendine “Ah! Dedi keşke bende 6 gibi olsam da O’nun gibi resimli bir kitap alsam, O’nun gibi çalışkan uslu, itaatli olsam” şimdi arkadaşınız 8 kıskançlık mı etti?

Öğrenci: Hayır efendim, imrendi. Kendiside iyi olmak istedi. Eğer benim kitabımı alıp yırtsaydı ya çalsaydı ya bana başka türlü bir fenalık etmek isteseydi kıskanç olurdu.

Öğretmen: Aferin. İşte kıskançlığın bir iyi türüsü de var ki oda imrenmek imiş. Şimdi yavrum siz iyi olanları, her iyi şeyi imreniniz. Fena olanlardan, fenalıktan kaçınız iyi mi?

Öğrenci: Evet efendim.

16 Numaralı Öğrenci: Efendim, mademki kurbağa ateş böceğinin parladığını kıskanmış o da arkasına bir fanus takaydı.

Öğretmen: Oğlum kurbağa fanus taşıyabilir mi? Böceğin parıltısı kudretten kendisi üzerinde bir şey. Böyle olduğunu sende biliyorsun fakat hoşça gidecek bir söz söylemek istedin değil mi? Peki böyle sözlere ne derler?

Öğrenci: Şaka derler efendim, latife.

Öğretmen: Pekâlâ yavrum, latife hem yerinde hem zamanında söylenmeli ki hoş a gitsin. Şimdi kim söyleyecek bakayım, kurbağaya benzer bir hayvanın üzerine geceleyin yanar mumlar takıp bahçede otlar arasına salıverirlermiş bunu kim, nerede, ne zaman yapmış kim bilir.

Öğrenci: Hepimiz biliyoruz efendim, Çırağan sarayı yandığı zaman anlatmıştınız.

Öğretmen: Peki siz söyleyiniz 10?

Öğrenci: Çırağan sarayı daha yokken orada eski vezirlerden birinin köşkü varmış. Oraya yazın yazlığa çıkarmış da geceleri bahçede eğlenirken kaplumbağalar üzerine yanar mumlar taktırıp otlar, karıklar arasına salıverirmiş.

Öğretmen: Peki yavrum, aferin, unutmuşsunuz. Şimdi 8 siz bu kurbağayla ateş böceğı hikâyesini bana baştan anlatınız?

Kurbağa ile Ateşböceğı

Bir ateş böceğı varmış, bir yaz günü sabahleyin pek erken kırlara çıkmış, o gün güneş pek kızgın imiş. O kadar kızgınmış ki çayırlar, otlar bile sıcaktan yanıyormuş, sararıyormuş.

Böcekte geze geze yürüyormuş kendisine bir serin yer aramış, bakmış ki çayır da bir ağacın gölgesi altındaki otlar serince. Gitmiş oraya sokulmuş, dinlenmeye başlamış.

O çayırın kenarından bir dere geçiyormuş. Bu sırada su içinden pis bir kurbağa atlamış, oralarda gezmeye başlamış, kurbağanın üstü başı su içinde dura dura yosun tutmuş, yemyeşil olmuştu.

Pis hayvan, öteye beriye dolaşırken otlar arasında bir parıltı görmüş, yaklaşmış, birde ne görsün ki orada ufacık bir böcek karanlıkta yıldız gibi parıldıyor.

Kurbağa kıskanmış, böcek öyle parlсын da niçin kendisinde o parlaklık olmasın.

Yavaşça gitmiş, hayvancağızın üzerine salyasını fırlatmış. Zavallı böcek düşmüş, acı acı inlemiş. Kıskanç hayvan demiş ki: “Aman ya rab! Benim ne kabahatim var? Sana ne ettim ki böyle üstümü başımı ıslattın? Az kaldı beni salyan ile boğacaktın.”

Kurbağa da cevap vermiş, böceğe köpürerek çıkmış: “Sen mi? Demiş arsız böcek, sen mi ne yaptın, daha ne yapmak istiyordun, niye şu çayırın içinde çiçek gibi kurulmuşsun da beylik satıyorsun, niye öyle yıldız gibi parıl parıl parıldıyorsun?”

Not: Ateşböceğine yıldız böceğı de deler.

4.1.7. Başkasının Malına Dokunulmamalı İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: İzinsiz başkasının malını almamak, almak zorunda kalırsa malın bedelini ödemek

Metnin adı: Başkasının Malına Dokunulmamalı

Ders Yöntem ve tekniği: Soru cevap yöntemiyle ders yaparak öğrencilerin ilgilerini arttırarak hedeflenen değeri telkin etmek.

İşlenen değer eğitimi: İzinsiz başkasının malını almamak, almak zorunda kalırsa malın bedelini ödemek

Sene: 1

Sayı: 5

Sayfa: 197-202

Hazırlayan: İhsan

Bu ders örneği, hikâye üzerinden işlenerek değer eğitimi ile ilgili öğrencilere izinsiz başkasına ait olan eşyayı almamak, almak zorunda kalırsa bedelini ödemek davranışı telkin edilmektedir.

Kosova savaşında Osmanlı askerlerinin çok yiyecek ihtiyaçları olmasına rağmen üzüm bahçesinden almaktan önce kaçınıp bahçenin sahibini aramaları, bulamayınca üzümleri alıp parasını bırakmaları anlatılmaktadır.

Başkasına ait malı izinsiz almanın doğru bir davranış olmadığı, almak zorunda kalırsa da karşılığını vermek gerektiği vurgulanmıştır. Kısaca başkasına ait eşyayı izinsiz almamak, almak zorunda kalırsa bedelini ödemek gerekir.

Üzüm sahibinin askerleri sevdiği gibi hak yemeyen kimseyi herkes sever denilerek öğrencilere başkalarının hakkına dikkat etmeleri istenmiştir.

Ders Örneği Metni

Öğretmen: Sabahleyin size ne hikâyesi anlatmıştım bakayım?

Öğrenci: Efendim Sultan Murat'ın Kosova muharebesini anlattınız. Düşmanlar hep bir olmuşlar memleketimize hücum etmek istemişler, Sultan Murat haber almış, O da asker

toplamiş. Düşmanların üzerine yürümüş, Kosova ovasına kadar gitmiş. Bizim askerler orada düşman askerlerine rast gelmişler, muharebeye başlamışlar...

Öğretmen: İşte oğlum şimdi size Kosova muharebesine giden askerlerimizin başından geçen bir şeyi anlatacağım.

Öğrenci: Bu anlatacağınız hikâye olmuş mu efendim?

Öğretmen: Evet oğlum, olmuş. Askerlerimizin başından geçmiş bir olay anlatacağım. Bir gün askerlerimiz düşman köylerine yakın bir yerden geçiyorlardı. Hava iyice sıcaktı.

Öğrenci: Demek ki yaz mevsimiymiş efendim.

Öğretmen: Evet oğlum, yaz mevsimi idi. Askerlerimiz o gün sekiz on saat yürümüşler iyice yorulmuşlardı.

Öğrenci: Askerlerimiz yayan mı gidiyorlardı efendim?

Öğretmen: Oğlum siz hiç burada asker gördünüz mü bakayım?

Öğrenci: Gördüm efendim.

Öğretmen: Nerede gördünüz anlatınız bakayım?

Öğrenci: Efendim, bey babamla selamlamaya gittik, padişahımızı gördük. Orada askerleri de seyrettik.

Öğretmen: Peki oğlum gördüğünüz askerler ata binmiş miydi?

Öğrenci: Efendim ata binenleri de vardı binmeyenleri de.

Öğretmen: Hangi askerler ata biniyorlardı oğlum?

Öğrenci: Süvari askerleri efendim.

Öğretmen: Ya hangi askerler ata binmiyorlardı?

Öğrenci: Piyade askeri efendim.

Öğretmen: Demek ki piyade askeri ata binmemişti öyle mi? İşte oğlum piyade askerleri İstanbul da nasıl ata binmiyorlarsa savaşa gittikleri zaman da öyle binmezler, yaya giderler. Eskiden de öyle idi. Piyade askeri yayan giderlerdi.

Öğrenci: İyi ama efendim askerler yorulmazlar mı? Vapura binsinler.

Öğretmen: Eğer gittikleri yerde deniz varsa vapura binerler oğlum deniz yoksa vapura binebilirler mi?

Öğrenci: Hayır efendim o halde trene binerler.

Öğretmen: Evet oğlum şimdi zamanımızda askerlerin gittikleri yerlerde tren varsa trene binerler fakat eski zamanlarda Sultan Murat zamanının da daha tren yapmasını bilmiyorlardı. Onun için tren daha yoktu.

Öğrenci: Araba da yok muydu? Efendim, arabaya binsinler.

Öğretmen: Araba vardı oğlum fakat binlerce askere o kadar araba bulunmazdı. Onun için yayan yürümeye mecburdular.

Öğrenci: Padişah da yayan mı giderdi?

Öğretmen: Hayır oğlum o da süvari gibi ata binerdi. Yalnız dediğim gibi piyade askeri yayan giderdi. İşte Kosova muharebesine giden askerlerimiz bir günde sekiz on saat yürüdükleri için iyice yorulmuşlardı. Hava da sıcak idi hepsi susamışlardı.

Öğrenci: Su yok muydu? İçsinler.

Öğretmen: Suları vardı. Yola çıktıkları zaman beraberinde su almışlardı. Aldıkları suyu nereye doldururlar bakalım?

Öğrenci: Efendim ben biliyorum tenekeden yahut meşinden matara yaparlar, oraya su doldururlar. Susadılar mı içerler.

Öğretmen: Evet oğlum bizim askerinde böyle mataraları vardı. İçlerine hep su doldurmuşlardı fakat akşama kadar mataralarındaki bütün sular tükendi.

Öğrenci: Su içecek başka çeşme, ırmak yok muydu efendim?

Öğretmen: Hayır oğlum oralarda çok aradılar ne çeşme buldular nede ırmak. Yalnız biraz yürüdüler, bir bağa rast geldiler. Bağ nedir oğlum?

Öğrenci: Efendim bahçe gibi büyük bir yerdir, içinde üzüm ağaçları vardır.

Öğretmen: Üzüm veren ağaçlara ne derler, üzüm ağacı mı derler 17?

Öğrenci: Hayır efendim asma derler.

Öğretmen: İşte askerlerimizin rast geldiği bağda da böyle birçok asmalar vardı. Asmaların her birinde de çok üzüm salkımları vardı. Üzümler güzel, çok sulu idi.

Öğrenci: Efendim askerlerimiz sevinmişlerdir zaten susamışlardı. Şimdi bu üzümleri yediler mi susuzlukları geçer.

Öğretmen: Evet oğlum askerlerimiz bunun için çok sevindiler fakat hemen bağdan üzüm koparabilirler miydi oğlum?

Öğrenci: Hayır efendim bağın sahibi vardır, sahibini bulurlar, ona parasını verirler, o vakit istedikleri kadar üzüm koparırlar.

Öğretmen: Eğer sahibine parasını vermeden koparsalar iyi mi yaparlar oğlum?

Öğrenci: Hayır efendim başkasının üzümlerini koparmaya ne hakları var. O asmaları onlar mı diktiler? Hayır o bağın sahibi dikti.

Öğretmen: Bir de o asmalar öyle kolaylıkla mı üzüm yetiştirdi?

Öğrenci: Kolay değil efendim bağcı asmaları dikmek için çalışmış, çabalamış. Sonra üzüm yetiştirmek içinde çok uğraşmış, o kadar alın teri dökmüştür.

Öğretmen: Bağcı niçin bu kadar çalışmış oğlum?

Öğrenci: Efendim çalışmış ki asmalar üzüm yetiştirsin. O da üzümleri satsın da para kazansın.

Öğretmen: Demek o bağcı bu kadar çalışıyor anının teri ile para kazanıyor, bu paralar ile ne yapacak?

Öğrenci: Efendim çocuklarına ekmek parası çıkaracak, onları besleyecek, kedilerine elbise alacak, o yaptıracak.

Öğretmen: Hâsılı üzümlerden aldığı bu para ile geçinip gidecek değil mi? Şimdi bizim askerlerimiz o bağcıya parasını vermeden üzümünü koparmış olsaydılar...

Öğrenci: Onun hakkını yemiş olurdular, yazık değil mi efendim?

Öğretmen: Fakat oğlum bizim askerlerimiz pek susamış idi. Üzüm salkımları karşılardan da öyle tup duruyor. Ne yapsınlar, susuz mu kalsınlar?

Öğrenci: Hayır efendim ne için susuz kalacaklar, bağın sahibini bulurlar, parasını verirler, üzümü satın alırlar.

Öğretmen: İyi ama bağın sahibi orada yoktu. Osmanlı askerlerinin geldiklerini işitince beni öldürürler diye korkmuş, kaçmış.

Öğrenci: Bağ sahibi düşmanlardan mıydı efendim?

Öğretmen: Evet oğlum bağ sahibi düşmanlardandı.

Öğrenci: Niçin korkuyor efendim. Gerçekten bizim askerler onu öldürürler miydi efendim?

Öğretmen: Hayır oğlum, O bizim askerlere silah atmadıkça bizim askerlerde O'na bir şey yapmazlardı. Askerler işiyle gücüyle uğraşanlara bir şey yapmazlardı. Askerler yalnız üzerlerine silah atan düşmanları öldürürler. Yalnız bu bağın sahibi nasılsa korkakmış. Osmanlı askerlerinin o tarafa doğru geldiğini işitir işitmez bağı olduğu gibi bırakmış kaçmış. Şimdi mademki bağın sahibi düşmanımızmış, kendisinde kaçmış. Fazla olarak askerlerimizde susuzmuş. O halde bağın üzümlerinden koparabilirler miydi oğlum?

Öğrenci: Hayır efendim yine koparamazlar. Bağın sahibi kim olursa olsun onu bulmalı, parasını vermeli, üzümleri öyle koparmalı.

Öğretmen: O halde siz o askerlerin yerinde olsaydınız ne yapardınız bakayım?

Öğrenci: Efendim ben olsaydım bağın sahibine haber gönderirdim: “Gel biz sana bir şey yapmayacağız, parasını verelim şu üzümleri bize sat” derdim. Üzümleri satın alır öyle yerdim.

Öğretmen: Aferin oğlum bizim askerler de böyle yapmak istiyorlardı. Yalnız aradılar aradılar bağın sahibini bir türlü bulamadılar. Adam kaçmış gitmiş. Kim bilir nerede saklanmış.

Öğrenci: Bağda bekçi de bırakmamış mı?

Öğretmen: Hayır oğlum bekçi falan da bırakmamış.

Öğrenci: Ne korkak adam imiş efendim. İnsan bağını bahçesini böyle yalnız başına bırakır mı?

Diğer bir öğrenci: Efendim benim hatırıma bir şey geldi. Bizim askerler mademki o kadar susamışlar bağın sahibi de orda da yokmuş, istedikleri kadar üzüm yesinler, sonra sahibi gelsin onlardan parasını istesin.

Öğretmen: Yalnız bizim askerler düşünmüşler ki eğer böyle üzümü yerlerde parasını yanlarında saklarsa bağın sahibi hiçbir vakit gelip de o üzümlerin parasını isteyemeyecek. Çünkü onlardan korkacak. Onun için bakınız ne yapmışlar:

Askerler istedikleri kadar üzüm koparmışlar, sonra bu üzümleri tartmışlar. Bakmışlar ki yüz okka(kilo) geliyor üzümün okkasını orada iki kuruşa satarlarmış. O halde yüz okka üzüm...

Öğrenci: İki yüz kuruş eder.

Öğretmen: İşte askerlerimizde kopardıkları üzümün parası olan bu iki yüz kuruşu aralarında toplamışlar, bir torbaya koymuşlar, o torbayı asmaların bir dalına asmışlar. Torbanın yanına bir de kağıt yapıştırmışlar. Kağıdın içinde “Afedersiniz bağcı baba! Bugün bu bağın yanından geçerken çok susamıştık. Su aradık bulamadık. Sonra bağınızdaki üzümleri gördük. Satın almak için sizi aradık ama bulamadık, yüz okka üzüm kopardık, bu yüz okka üzümün

parası olan iki yüz kuruşu bu torbanın içine koyduk” diye yazmışlar, altına da imzalarını koymuşlar. Şimdi askerlerimiz iyi mi yaptılar?

Öğrenci: Çok iyi yaptılar efendim. Bağcının hakkını yemediler. Kopardıkları üzümün parasını böyle topladılar, bıraktılar. Askerlerimiz oradan ayrılıp gittikleri zaman bağcı bağına gelecek bakacak ki üzümünü koparmışlar. Fakat asmaların yanına gelince üzümün paralarını bulacak, çok sevinecek.

Öğretmen: Evet oğlum bizim askerler üzümünü yediler paralarını da dediğin gibi bıraktılar, sonra yine yola dizilip gittiler. Birkaç saat sonra bağcı Osmanlı askerlerinin oralardan çıktığını işitince yine bağına döndü. Yolda giderken zavallı çok korkuyordu. Kendi kendine “kim bilir şimdi Osmanlı askeri hep bağdaki asmaları alt üst etmişlerdir, ne kadar üzüm varsa yemişlerdir” diyordu.

Öğrenci: Hiç Osmanlı askeri öyle şey yapar mı efendim?

Öğretmen: Osmanlı askeri öyle başkasının malına dokunmaz oğlum. Yalnız başka düşman askeri olsaydı her şeyi yapardı. Bir defa bağa girdi mi ne kadar üzüm, meyveler varsa hepsini yer, yemediğini koparır hep ziyan ederdi. Orada bağcının bir kulübesi varsa onu da ateşe verir, çaresiz olanın oturacağı, yatacağı yeri yakardı. Hâsılı orada ne varsa berbat eder, ondan sonra çekilip giderdi. Osmanlı askeri bunlardan hiç birini yapmadı mı?

Öğrenci: Hayır efendim, yalnız susamışlardı biraz üzüm kopardılar, yediler onun da parasını bıraktılar.

Diğer bir öğrenci: Bir de efendim kâğıt yazdılar: affedersiniz bağcı baba, dediler. Biz sizin üzümünüzü yedik ama işte parasını da bıraktık.

Öğretmen: İşte bağcı bağına döndüğü sırada yolda hep asmalarını kulübesini düşünüyor, hepsini yıkılmış, bozulmuş bir halde göreceğini zannederken bir de bağına girip de her şeyi yerli yerinde görünce birden bire şaşırıyor. Adeta gözlerine inanamıyor. Kendi kendine: “Canım Osmanlı askeri buradan geçmiş belli, işte ayak izleri. Nasıl oluyor da asmalar kulübe hep olduğu gibi duruyor” diyordu. Bağcı bizim askerleri de düşman askeri gibi zannediyordu.

Nihayet biraz ilerleyince gözüne asmanın bir dalını da asılı duran torba, bir de yanın da ki kâğıt ilişti. Torbayı açtı, baktı ki içinde para var. Saydı tam iki yüz kuruş. Kâğıda baktı, okuyamadı. Çünkü kâğıt Türkçe yazılıydı, halbuki bağcı Bulgar’dı, Türkçe bilmiyordu.

Öğrenci: Efendim, başka birine okutsun da anlasın.

Öğretmen: Evet oğlum sonra kâğıdı okuttu. Fakat zaten parayı görür görmez O, işi anlamıştı. Acaba şimdi bağcı içinden ne demiştir.

Öğrenci: Çok sevinmiştir Bu Osmanlılar ne kadar hak yemez adamlardır. Başkaları olsaydı bağımı bozarlar, kulübemi yakarlardı. Bunlar hiç bir şey yapmamışlar, yalnız biraz üzümümü yemişler, onun da parasını bırakmışlar. Aşk olsun bu adamlara...

Öğretmen: Evet oğlum bağcı dediğiniz gibi sevindi, Osmanlı askerlerinin böyle başkasının hakkını yemediğine bakarak onları sevdikçe sevdi. Kendi kendine diyordu ki: “Doğrusu bu Osmanlılar çok adaletli adamlar. Şimdi benim bağımı alt üst edebilirler, bütün üzümlerimi yiyebilirlerdi, ben de kendilerine hiç bir şey yapamazdım. Çünkü onlar benden kuvvetliydi. Böyleyken yine yedikleri birkaç okka üzümün parasını bile bırakmışlar, gitmişler. Artık bunlardan iyi adamlar olmaz. İnsan bu gibi adamlarla yaşarlarsa daha iyidir. Bende Osmanlı olacağım” dedi ve hemen Osmanlı ülkelerinin birine gitti, Osmanlı oldu, asker yazıldı. Osmanlılarla beraber düşmanlara karşı savaşa gitti. Şimdi siz bu hikâyeden ne anladınız bakayım?

Öğrenci: Efendim bir insan başkasını malına dokunmamalıdır. Hiç kimsenin hakkını yememelidir.

Başka bir öğrenci: Bir insan bir sıkıntıya düşüp başkasının malını yese bile onun parasını vermeli.

Öğretmen: Daha 6?

Öğrenci: Efendim bir insan düşmanın bile hakkını yememeli.

Öğretmen: Daha 10?

Öğrenci: Hak yemeyen kimseleri herkes sever. Bakınız Osmanlı askeri hak yemediler, bağcı da onları sevdi. Sonra Osmanlı oldu.

Öğretmen: Aferin oğullarım demek biz başkasının alın teri ile kazandığı bir şeye hiç dokunmayacağız, biz alın terimizle kazanacağımız şeyi başkasının gelip almasını istermiyiz?

Öğrenci: Hayır efendim istemeyiz.

Öğretmen: Öyleyse bizde...

Öğrenci: Başkasın malına dokunmayalım.

4.1.8. İki Elma Ağacı(Hikâye Üzerine Ders) İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Çalışkan ve tembel öğrenci kıyaslaması, sorumluluğunu bilmek, hatasını başkasında aramamak

Metnin adı: İki Elma Ağacı (Hikâye Üzerine Ders)

Ders Yöntem ve tekniği: Soru cevap yöntemiyle mükâleme ederek dersi anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Çalışkan ve tembel öğrenci kıyaslaması, sorumluluğunu bilmek, hatasını başkasında aramamak

Sene: 1

Sayı: 3, 4

Sayfa: 130-134, 152-153

Hazırlayan: İhsan

Bu ders örneğinde değer eğitimi açısından çalışkan olmak, sorumluluk sahibi olmak, yapamadığı şeyler için başkalarını suçlamamak işlenmiştir.

Hikâyenin başında çalışkan bir çiftçinin niçin çalışması gerektiği soru ve cevapla kavratılmış. Sorularla çiftçinin tarlaya ektiği şeyler, hayvanlarıyla neler yaptığı mükâleme edilmiştir. Çiftçinin dünyaya gelen her oğluna hediye için birer elma fidanı dikmiştir.

Bu çiftçinin biri çalışkan, diğeri tembel olan iki öğrenci çocuklarından yola çıkarak değerler anlatılmıştır. İyi ve kötü örneklerle çalışkan-tembel, sorumluluk sahibi-görevini yerine getirmeyen davranışlar hikâyeye konu olan öğrenciler üzerinden anlatılmıştır.

Çiftçinin çalışkan oğlu Ali üzerinden babasının hediye ettiği elma ağacına sorumluluk bilinciyle bakıp yetiştirmesi ve meyvesini alması anlatılmış. Tembel örneğini de hediye edilen elma ağacına sahip çıkmayan çiftçinin diğer oğlu Nuri anlatılmıştır. Okuldan eve gelince Nuri sokağa oyun oynamaya giderken Ali elma ağacının bakımını yapmaya gider. Nihayet Ali ağacından meyve alır ama Nuri'nin elma ağacı meyve vermez.

Meyve alamayınca Nuri, bana kötü ağaç verdiniz diyerek ailesini suçlamıştır. Derste görevini yerine getirmeyen kişinin hatasının sebebini başkalarında görmesinin yanlış düşünce olduğu vurgulanmıştır.

Ders boyunca öğrencilere tembel olamayıp çalışkan olmaları, sorumluluklarını yerine getirmeleri izah edilmiştir.

Ders Örneği Metni

Öğretmen: Size güzel bir hikâye anlatacağım. Vaktiyle bir çiftlik sahibi varmış. Pek çalışkan bir adammış.

Öğrenci: Efendim karınca gibi...

Öğretmen: Evet oğlum, karınca gibi hiç durmaz çalışır, çok çok para kazanırmış. Acaba çiftlik sahibi bu parayı nasıl kazanırmış 15?

Öğrenci: Efendim çiftliğinde buğday eker...

Öğretmen: Yalnız buğday mı?

Öğrenci: Hayır efendim buğday, arpa, yulaf...

Öğretmen: Daha?

Öğrenci: Mısır, daha bu gibi şeyleri eker, içer sonra onları satar para kazanır.

Öğretmen: Acaba çiftlik sahibi yalnız böyle ekip biçtiği şeylerden mi para kazanır?

Öğrenci(suskun kalır)

Öğretmen: Peki oğlum çiftlikte hayvan bulunmaz mı?

Öğrenci: Efendim öküz, inek...

Öğretmen: Daha?

Öğrenci: Koyun, keçi...

Öğretmen: Daha?

Öğrenci: Tavuk, horoz.

Öğretmen: Peki oğlum, bu saydığınız hayvanlar çiftçinin işine yarar mı?

Öğrenci: Yaramaz olmaz mı efendim?

Öğretmen: Neye yarar bakayım?

Öğrenci: Efendim öküzlerini çifte koşar, ineklerini sağır.

Öğretmen: Daha 21?

Öğrenci: Koyunları da sağar, süt alır.

Öğretmen: Peki oğlum o sütü ne yapar?

Öğrenci: Efendim, içer.

Diğer öğrenci atlayarak: Hayır efendim hepsini içermez, birazını içer kalanını satar, para kazanır.

Diğer öğrenci: Yalnız sütü satmaz efendim süttten tereyağı yapar, peynir yapar kaymak yapar onları da yapar onları da satar para kazanır.

Diğer öğrenci: Efendim koyunun yününü de satar para kazanır.

Öğretmen: Ya tavuklardan?

Öğrenci: Tavuklardan da yumurta çıkar onları da satar, kazanır.

Öğretmen: Demek çiftlik sahibi hem toprağından hem de hayvanlarından...

Öğrenci: Yararlanır, para kazanır.

Öğretmen: Ne kadar çok çalışırsa...

Öğrenci: O kadar kazanır.

Öğretmen: İşte benim dediğim çiftlik sahibi de böyle çalışkan bir adam idi. Çok çalışır, para kazanır, rahat rahat geçinirdi. Yalnız bir derdi vardı. Çocuğu yoktu. Bir çocuğu olmasını çok arzu ederdi. Acaba neden böyle çocuğu olmasını arzu ediyordu?

Öğrenci: Efendim çocuğu olursa okşayıp sevecek.

Diğer bir öğrenci: Bir de efendim çiftçi (kendi kendine) düşünüyor. “Ben ihtiyarlarsam artık bir iş göremezsem bana kim bakacak” diyor. Onun için çocuk istiyor.

Öğretmen: Aferin oğlum.

Diğer bir öğrenci: Bir de efendim çocuğu olursa askere gönderir o da vatanına hizmet eder.

Öğretmen: Aferin oğlum. Çiftçi vatanına hizmet ediyor fakat bir de çocuğu olursa...

Öğrenci: O da hizmet eder, her ikisi de vatana hizmet ederse vatana daha faydalı olurlar.

Öğretmen: İşte onun için çiftçi bir çocuk sahibi olmasını çok arzu ediyordu. Nihayet bir gün bir çocuğu doğdu. Çok fazla sevindi. Yalnız babası değil, evdekilerin hepsi sevindi. Çocuğun adını Nuri koydular.

Babası sevincinden o gün bahçede bir elma ağacı fidanı dikti. Bu fidana da oğlunun adını koydu. Kendi kendisine “oğlum ne vakit büyür ağaca bakacak bir yaşa gelirse bu ağacı ona verir, çocuğu sevindiririm” dedi. Aradan epeyce zaman geçti. Nuri iki yaşına girdi. Derken çiftçinin bir oğlu daha dünyaya geldi, çiftçi buna da sevindi. Artık iki oğlum oldu diye sevincinden yerinde duramıyordu komşularına bir ziyafet verdi. Hepsini evine davet etti. Onlar için güzel güzel yemekler hazırlattı, yediler, içtiler hepsi memnun kaldılar. Çiftçi bu ikinci oğlunun doğduğu günde onun için de bir elma ağacı dikti.

Öğrenci: Efendim bu ikinci oğlunun adını ne koydu?

Öğretmen: Bu ikinci oğlunun adını da çocuğum, Ali koydu. Tabi onun için diktiği ağacın adı da Ali oldu.

Şimdi çocukları büyüdükçe ağaçlar da büyüyordu. Nihayet Ali iki yaşına geldi, Nuri o vakit kaç yaşına gelmiştir 15?

Öğrenci: Dört.

Öğretmen: Ya Ali dört yaşına gelince?

Öğrenci: Nuri de altı yaşına gelmiştir.

Öğretmen: Nihayet Ali yedi yaşına basınca?

Öğrenci: Nuri de dokuz yaşına girmiştir.

Öğretmen: Aferin oğlum. Babası Nuri’yi iki sene evvel henüz yedi yaşında iken okula göndermişti. Yalnız Nuri çok haylaz bir çocuk idi. Derslerine dikkat etmez, yaramazlık yapar dururdu. İyi mi yapardı 9?

Öğrenci: Hayır efendim sonra bir şey öğrenmez, cahil kalır.

Diğer bir öğrenci: Vatana hizmet edemez.

Öğretmen: Değil mi ya? Fakat Nuri buralarını düşünmüyordu. Tembellik, haylazlık yapıyordu. Nihayet kardeşi Ali yedi yaşına girince babası kendisini okula koydu. Nuri tembel, haylazsa kardeşi Ali de o kadar çalışkan, uslu bir çocuktur. Derslerde öğretmen efendinin söylediği hikâyeleri dikkatle dinler, sorulan sorulara güzel güzel cevaplar verir teneffüslerde güzel güzel oyunlar oynar, eğlenir.

Akşamüstü okuldan çıkınca doğru evine gider, o gün öğrendiği dersleri, işittiği hikâyeleri evde annesine babasına tatlı tatlı anlatırdı.

Bir öğrenci: İşte efendim onun için Ali de adam olacak okula aldığı ödülleri babasına gösterecek kardeşi gibi cahil olamayacak. Babası da kendisini daha çok sevecek...

Öğretmen: Değil mi ya? Nuri ye gelince o hiç dersine çalışmaz teneffüste arkadaşlarını incitir, okuldan çıkınca sokaklar da yaramazlık yapar. Babası yaramazlığının, tembelliğinin neticesini kendisine göstermek için bir şey düşündü. Hani ya Ali ile Nuri doğdukları gün babaları kendileri için bir elma ağacı fidanı dikmemiş miydi? İşte o elma fidanları şimdi artık büyümüşü. Bahar gelmiş, elma fidanlarının yaprakları yeşillenmiş, çiçek açmıştı.

Babaları bir sabah iki çocuğunu aldı, bahçeye götürdü, çocuklarına: “İşte oğullarım dedi, sizin doğduğunuz gün ben de bu fidanları sizin için dikmişim. Bugün siz artık büyüdünüz, ağaca bakacak bir yaşa geldiniz, fidanlar da yetişti bakınız ne güzel yapraklar ne güzel çiçekler açtı. Şimdi bu ağaçları size veriyorum. Her biriniz bu ağaca bakacak, onları her gün sulayacak, toprağına bakacaksınız üzerinde bulunacak tırtılları, kurtları ayıklayacaksınız kuru yapraklarını, kurumuz dallarını koparıp atacaksınız. Özetle ağacın büyümesi için ne lazımsa yapacaksınız. Eğer ağaçlara iyi bakarsanız bu güzel çiçekler yarın size güzel güzel meyveler yetiştirir. Siz de faydalanırsınız. Eğer iyi dikkat etmezseniz ağaçlarınız kurur, hiçbir şey alamazsınız. Artık ona göre davranınız. Ben artık bu iki ağaca hiç bakmayacağım, onlar sizindir, siz yetiştireceksiniz.”

Ali ile Nuri bu ağaçlardan çok memnun oldular. Babalarının ellerini öptüler, teşekkür ettiler. Sonra ayrıldılar, okullarına gittiler, akşamüzeri okuldan çıkar çıkmaz Ali doğruca ağacının yanına koştu. Suladı ağacın kuru yapraklarını, kuru dallarını kopardı attı. Birkaç tırtılı, kurdu da ayıkladı. Sonra odasına gitti, o günkü hikâyeleri annesine anlatmaya başladı. Nuri ise okuldan çıkınca ağacının yanına gelip ona bakmak şöyle dursun evine bile uğramadı. Sokaklarda yaramaz çocuklarla oyun oynar, kavga eder, ağaçlara tırmanır, gelene geçene taş atardı.

Öğrenci: Aaa! Efendim, ne kötü çocukmuş bu Nuri. Ya o taşların biri gelip geçenlerin kafasına gelirse... Orasını düşünmüyor mu?

Diğer bir öğrenci: Hem gelip geçenlerin kafasına gelmese de ne hakkı var taş atmaya, ayıp değil mi?

Öğretmen: Şimdi bu Nuri iyi mi yapıyor 11?

Öğrenci: Hayır efendim çok fena yapıyor. Hem dersine çalışmıyor hem ağaca bakmıyor. Hem de başkasına kötülük yapıyor.

Öğretmen: İşte her gün böyle... Ali dersine çalışır, akşamüstü ağacına dikkat eder, ne lazımsa yapar. Nuri ise hiç çalışmaz, ağacın yanına bile uğramazdı. İşte böylece günler geçiyordu. Ali'nin ağacı gittikçe büyüdü, yavaş yavaş elmalar yeşil yeşil görünmeye başladı.

Öğrenci: Ali ne kadar sevinmiştir. O yeşil elmalar yazın kırmızı olur, O da güzel güzel elmaları yer, anasına babasına verir.

Öğretmen: Evet oğlum Ali elmaları yeşil yeşil görünce çok seviniyordu. Artık okuldan çıkınca ilk işi ağacın yanına gelip elmaların ne hale geldiğini görmek oldu. Nihayet elmalar kızardı. Ağaca çok iyi bakıldığı için elmalar çok güzel çıkmıştı. Elmalar hem güzel hem de çok iyi.

Ağaç o kadar çok elma vermişti ki dalları elmaların ağırlığından eğilmeye başladılar az daha kırılacaklardı.

Bir öğrenci: Efendim uzun dikenler getirsin dalların altına dayasın, dallar eğilmez.

Öğretmen: Evet oğlum O da öyle yaptı. Birkaç diken getirdi. Çok eğilen dalların altına dayadı. Büyük dalların yere eğilmemesi için böyle konulan direklere ne derler bilir misiniz? "Destek" derler, destek. Ali de ağacına böyle destek dayadı. Nihayet bir gün Ali okuldan çıkar çıkmaz yine ağacının yanına gelmişti. Elmaları gözden geçirdi, artık elmalar iyi yetişmişti yenebiliyordu. Birkaç tanesini kopardı mutfaktan bir tabak aldı, elmaları içine koydu sonra sofraya götürdü. Akşamüstü babası annesi kardeşi ile birlikte hep sofraya oturdular. Babası ile annesi elmaları görünce hayrette kaldılar. Çünkü babası bugün bahçeden hiç elma koparmamıştı. Çarşıdan da satın almamış idi. O halde bu elmalar nereden geldi? Diye düşünüyordu. Nihayet karısına sordu fakat O da elmaların nereden geldiğini bilmiyordu. Derken Ali kızarak "Efendim elmaları kendim yetiştirdim, ağaçtan kopardım getirdim." Deyince annesi, babası dayanamadılar çalışkan oğullarının boynuna sarıldılar, öptüler kendisinden çok memnun oldular.

Öğrenci: Ya efendim Nuri...

Öğretmen: Nuri'yi sormayınız kardeşinin yetiştirdiği elmaları görünce içinden benim de ağacım var, bende şimdi gider ağacımdan elmaları koparır getirir, sofraya koyarım. Yalnız kardeşim Ali'nin ağacında elma yok ya diyordu. Nihayet kalktı. Koşarak ağacının yanına gitti. O ağacının kardeşinin ki gibi güzel ağaçlarla dolu bulmayı ümit ediyordu. Birde ne görsün! Ağacı çırıl çıplak elma değil, üzerinde yaprak bile yok. Tırtıllar, kurtlar, ağacın dallarını, yapraklarını bitirmişler. Hâsılı ağaç kup kuru üzerinde hiç bir şey yok.

Öğrenci: Nuri ne kadar pişman olmuştur, keşke ağacıma kardeşim gibi iyi bakaydım da ben de güzel güzel elmalar yetiştireydim demiştir.

Öğretmen: Hâlbuki Nuri hemen babasının yanına koştu: “Aman babacığım dedi bana ne kadar kötü bir ağaç vermişsiniz. Süpürge sapı gibi kup kuru. Baksanıza bir elma bile yetiştirmedi.”

Öğrenci: Efendim ne yüz­süz çocuk. Hala kabahati üzerine almak istemiyor, babasına kabahat buluyor.

Öğretmen: Değil mi? Oğlum daha babasına ne dese beğenirsiniz? “Mademki bana kötü bir ağaç verdiniz ben hiçbir elma alamadım, onun için kardeşimin ağacını bana veriniz!”

Öğrenci: Ama efendim bu Nuri çok haksız bir çocukmuş. Ne için Ali'nin ağacı kendisine verilmeliymiş. Çok çok çalışmış gibi ödül mü istiyor?

Öğretmen: Değil mi, şimdi babası kendisine ne cevap vermiştir 8?

Öğrenci: “Niçin sana Ali'nin ağacını vereyim? Çalışsaydın sende elma alırdın. Bak Ali her gün nasıl gelip ağaca bakardı. Onu sular, kurtlardan temizlerdi. Sen ağacını büyütme için ne yaptın? Hiç... Yalnız gittin sokaklarda yaramazlık yaptın, şuna buna taş attın... Değil mi, ki çalışmadın şimdi de meyvesini almadın. Ne hakla kardeşinin ağacını istiyorsun” demiştir.

Öğretmen: Aferin oğlum, babası da öyle dedi. Bunun üzerine Nuri nasıl olmuştur 17?

Öğrenci: Çok utanmaz efendim. “Ah! Ne olurdu çalışsaydım şimdi göğsümü gere gere elmalarımı herkese gösterirdim” demiştir. Bari efendim o kuruttuğu ağacın etrafına çarşaf gibi bir şey gersin de kimse onun tembelliğinin sonucunu görmesin, ayıptır.

Öğretmen: Ya kardeşi Ali?

Öğrenci: Efendim o artık çok memnundur. Annesi, babası da kendisinden memnun olmuşlardır, onu daha çok sevmişlerdir. Kendisine çok güzel şeyler almışlardır.

Öğretmen: Değil mi, ya demek çalışkan...

Öğrenci: İşte böyle çalışkanlığının mükâfatını görür.

Öğretmen: Ya çalışmayan 10?

Öğrenci: Böyle Nuri gibi hiçbir şey alamaz, eli boş kalır, herkesin yanında mahcup olur.

Diğer bir öğrenci: İçerisinden de pişman olur. “Keşke çalışsaydım” der.

Öğretmen: Hem o pişmanlık geçer mi?

Öğrenci: Hayır efendim. Ne zaman bir ağaç görse kendisinin ağacı hatırına gelir, pişman olur, üzülür, kederlenir.

Diğer bir öğrenci: Efendim pişman olur ama faydası olmaz ki... Son pişmanlık fayda vermez.

Öğretmen: Pişmanlık fayda vermez ama kendisine bir ibret olur ya.

Öğrenci: Elbette efendim, kulağına küpe olur.

Öğretmen: Acaba babası Nuri'ye başka bir ağaç verse artık ona iyi bakar mı 4?

Öğrenci: Elbette, isterse bakmasın. Sonra hiçbir meyve alamaz. Yine kendisi pişman olur.

Öğretmen: Aferin oğlum işte babası kendisine dedi ki: “İşte bu ağacı yine sana veriyorum. Bakalım gelecek seneye ne yapacaksın” dedi. Nuri bu defa artık yaramazlığı bırakmıştı. O da kardeşi Ali gibi çalışıyordu, nihayet son baharda O'nun ağacı da kardeşinin ki gibi güzel güzel meyveler verdi. Annesi, babası kendisinden memnun oldular. Okulda derslerine çalışıyordu, öğretmenler de kendisinden memnun olmaya başladılar. Artık çok çok ödül alıyordu. Şimdi siz bu hikâyeden ne anladınız bakalım?

Öğrenci: Efendim çalışan adam her zaman mükâfatını görür.

Diğer bir öğrenci: Tembellik iyi değildir. İnsanın sonra eline hiçbir şey geçmez.

Başka bir öğrenci: Tembel adam sonra pişman olur, son pişmanlık fayda vermez.

Öğretmen: Aferin oğullarım demek sizde çalışacaksınız?

Öğrencilerden: Evet efendim çalışacağız.

(Bu ders örneğinin devamı, bir sonraki sayı olan 4.sayı 152. ve 153. Sayfalarındaki ders metniyle devam etmektedir.)

Bir çiftçinin biri diğerinden iki yaş büyük iki çocuğu vardı. Büyük oğlanın adı Nuri küçüğünün adı Ali idi. Her ikisi de okula giderlerdi. Ali çok çalışkan ve uslu bir çocuk idi. Okulda öğretmenlerinin verdiği derslere dikkat eder, teneffüs esnasında arkadaşlarıyla güzel güzel oynar, kimseyi incitmezdi. Akşamüzeri okuldan çıkar çıkmaz doğruca evine gider, annesine babasına o gün okuduğu dersleri öğretmenlerinin söylediği hikâyeleri anlatırdı.

Kardeşi Nuri ise çok tembel ve yaramaz bir çocuk idi. Derslerine dikkat etmez, çalışmaz, arkadaşlarını incitir, okuldan çıkınca sokaklarda gezinerek mahalle çocuklarıyla kavgaya tutuşurdu. Bir sabah babaları çocuklarını aldı, evin bahçesine götürdü, orada iki elma ağacı vardı. Babaları elma ağaçlarını kendilerine göstererek: “Yavrularım şu ağaçları görüyor musunuz? Bunları siz dünyaya geldiğiniz gün sizin için buraya dikmişim. Artık ağaca bakacak bir yaşa geldiniz. Onun için her birinize bu ağaçlardan birini veriyorum bundan sonra bu ağaçlara siz bakacaksınız. Bakınız ne güzel çiçek açmışlar. Eğer bu ağaçlara iyi bakarsanız yarın bunlar size güzel güzel meyveler verecek, iyi bakmazsanız ağaçlarda kurur, hiçbir meyve alamazsınız. Göreyim sizi, güzel elmalar yetiştirmeye çalışınız” dedi. Bunun üzerine çocuklar çok memnun kaldılar babalarına teşekkür ederek yanından ayrıldılar, okula gittiler. Akşamüzeri Ali doğru ağacının yanına koştu eline küçük su kovağını alarak ağacı suladı, ağacın kurumuş yapraklarını, dallarını kopardı attı. Üzerindeki tırtılları, ufak kurtları ayıkladı. Bu Ali için pek güzel bir eğlence oldu. Her gün okuldan çıktıktan sonra ilk işi ağaç ile uğraşmak oluyordu.

Kardeşi Nuri ise ağacının yanına bile uğramıyordu. Her gün okuldan çıktı mı ağacın yanına gideceğine sokaklarda boşu boşuna gezinir, gelene geçene taş atmakla vakit geçirirdi. Ağacının yavaş yavaş kurduğundan haberi bile yoktu. Nihayet son bahar geldi, Ali'nin ağacı çok güzel elmalar verdi.

Bir akşam Ali elmaların artık büsbütün yenecek bir hale geldiğini gördüğünden bir kaçını kopardı, bir tabağa koyarak sofraya götürdü. Annesi babası sofrada elmaları görünce hayrette kaldılar. Ali, kızarak bu elmaları kendi yetiştirdiği mahsulü olduğunu söylediği zaman annesi, babası çok sevindiler, bu çalışkan çocuklarını kucaklayarak öptüler. Nuri dayanamadı: “Kardeşimin elma ağacı varsa şimdi gider bende ağacımdan elma koparır, getirir babam, annem beni de severler” dedi ve hemen kalkıp ağacın yanına koştu. Bir de ne görsün! Ağacı kup kuru değil mi? Nuri sinirinden ne yapacağını bilemedi, hemen babasının yanına koştu: “Aman babacığım, bana ne kötü bir ağaç vermişsiniz süpürge sapı gibi kup kuru. Bir tane elmasını bile görmedim. Kardeşime verdiğiniz ağaç çok güzel, onu kendisinden alınız da bana veriniz” dedi. Babası güldü: “Niçin dedi, çalışkanlığına mükafat olarak mı kardeşinin ağacını alıp da sana vereyim? Senin ağacın da kardeşinin ağacı gibiydi. Hiç farkı yoktu. İkisi de güzel güzel yapraklar, çiçekler açmışlardı. Yalnız kardeşin ağacına iyi baktı. Her akşam okuldan çıkar çıkmaz ağacının yanına koşarak büyümesi için ne lazımsa yaptı. Sana gelince sen ağacının yanına bile uğramadın. Sen hiç zahmet çekmeden, hiç ağaca bakmadan meyve almak, faydalanmak istiyordun. Ne kadar yanıldığını görüyorsun sende kardeşin gibi zahmet çekseydin çalışıydın bugün senin de güzel güzel elmaların olacaktı. Çalışmadın, yalnız yaramazlıkla vakit geçirdin, işte şimdi elin boş olarak duruyorsun. Fazla olarak çaresiz ağacı da kuruttun. Bir de

gelmiş kardeşinin ağacını sana vermemi istiyorsun” dedi. Nuri babasının bu sözlerinden çok kederlendi. İçinden haksızlığı anlamış, pişman oluyordu. Yalnız pişmanlık fayda vermiyordu, nihayet babasına yalvarıyordu. Bundan sonra çalışacağını vaat etti. Babası da ağacı yine kendisine verdi, o sene Nuri artık yaramazlıktan vazgeçmiş, derslerine çalışmaya başlamıştı. Her akşam evde kardeşi Ali gibi okuldan çıkınca ağacının yanına koşuyor, ona iyi bakıyordu. Bunun için son bahar gelince Nuri’nin ağacı da güzel güzel meyvelerle dolmuştu. Artık Nuri de kendi alın teri ile kazandığı meyveleri görmekten büyük bir zevk almaya başladı.

4.1.9. Bir Çocuğun Fedakârlığı(Musahabeti Ahlakiye) İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Vatan sevgisi, vatan için fedakârlık yapmak

Metnin adı: Bir Çocuğun Fedakârlığı(Musahabeti Ahlakiye)

Ders Yöntem ve tekniği: Soru cevap yöntemiyle ders yaparak öğrencilerin ilgilerini arttırarak hedeflenen değeri telkin etmek.

İşlenen değer eğitimi: Vatan sevgisi, vatan için fedakârlık yapmak

Sene: 4

Sayı: 22

Sayfa: 116-118

Hazırlayan: İhsan İlhami (Tatbikat Mektebi Muallimlerinden)

Bu ders örneğinde öğrencilere vatan sevgisi, vatan için fedakârlık yapmanın üstün bir davranış olduğu soru cevap yöntemiyle işlenmiştir.

Vatanın uğruna can vermenin, vatan için bir şeyler yapmanın ne kadar güzel bir davranış olduğu bir çocuğun hastaneyi ziyareti sırasında yaşananlar ve O’nun yaralıları için yaptığı fedakârlık anlatılmıştır. Hepsinin hayretle dinlediği bu örnek olayla öğrencilerin vatan için cesur ve fedakâr olmaları vurgulanmıştır.

Ayrıca derste vatan için yaralananları ziyaret etmenin de güzel bir davranış olduğu telkin edilmiştir.

Ders Örneği Metni

Öğretmen: Biz daha yeni bir muhabereden çıktık bilmem unuttunuz mu?

Öğrenci: Efendim nasıl unutulur! Düşmanlarımız küçük çocukları, biçare ihtiyaçları, zavallı kadınları kestiler. Kocaman Rum ili gitti. Yeri yurdu dağılmış muhacirler hala sokaklarımızda dolaşiyor.

Öğretmen: Evet oğlum, bu cinayetleri yapan düşmanlarımızın kimler olduğunu da unutmuyorsunuz değil mi?

Öğrenci: Elbette efendim: Bulgarlar, Yunanlılar, Sırlar, Karadağlılar...

Öğretmen: Bulgar'la müthiş bir muhabere yaptıktan sonra askerin talimsizliği yüzünden dayanamayarak geri çekilmeye mecbur olmuştuk. Ona ne muharebesi diyorlardı?

Öğrenci: Efendim Vize, Lüleburgaz Meydan muharebesi... Bu muharebeden sonra İstanbul yaralılar ile doldu. Bizim mektep de tatil edildi, hastane oldu.

Öğretmen: Mecruhları ziyaret ediyordunuz değil mi?

Öğrenci: Evet efendim her gün gelirdim, çok defa doktorlara yaralarını sarmak için yardım ederdim. Zavallılar o kadar sararmışlardı ki bakmaya kalbim dayanamazdı. Hatta birçok ağır yaralıların feryatlarını işittikçe dayanamaz ağlardım.

Diğer bir öğrenci: Efendim ben de müteessir oluyordum ama yine süngü, şarapnel yaralıları seyir ediyor, sarıyordum.

Öğretmen: Aferin oğlum, acımak, müteessir olmamak elden gelmez fakat insan böyle zamanlarda acılarını yenmeye, o zavallılar yaralılara yardım etmeye, onların acılarını tahfif etmeye çalışmalıdır.

Öğrenci: Efendim ben düşünüyordum ki bir gün ben de asker olacağım. Yüreğim böyle zayıf olursa düşmana nasıl süngü sallayabileceğim?

Öğretmen: Pek doğru oğlum. Şimdi size hepimizin hayret edeceğimiz bir hikaye anlatacağım.

Öğrenci: Teşekkür ederiz.

Öğretmen: Yaralılar trenler ile İstanbul'a dolduğu vakitler sizin gibi mektepleri hastane olmuş bir çocuk mecruh gazileri ziyaret için gider. Çocuk kudreti yettiği kadar bir hediye tedarik ederek hastaneye girer. Koşular ağız ağza dolu. İçerde keskin ilaç kokuları duyuluyor. Her koğuşa giderek hediyesini birer birer takdim eder ve acılar içinde kıvranan biçareleri

elinden geldiği kadar teselli etmeye çalışır. Başka bir koğuşa girdiği zaman doktorların bir hastayı muayene ettiği görür. Hasta yanık yanık inliyor, doktorlar pek meymus bir halde birbirlerine bakıyorlardı.

Zavallı asker üç yerinden kurşunla mecruh, fakat O yaralara o kadar ehemmiyet vermiyor. Yalnız elindeki yanıktan muzdarip oluyor. Doktorlar ilacın faidesi olmadığını söylüyorlar. Ancak bir insan vücudundan bir parça deri alınır da o yaranın olduğu yere konulur. Dikilirse yara düzelecek, askerin eli kurtulacak diyorlar.

Çocuklar: Efendim, bir insan buldurup yalvararak arzu ettikleri kadar alsınlar.

Öğretmen: Peki iyi ama siz olsanız almaya bırakır mıydınız?

Bir çocuk (Diğerlerinin sükûtuna nazaran): Ne olur ben orada olsam razı olurum!

Öğretmen: İşte hastaneye gelen o çocuk da sizin gibi düşündü. Ve kendi kendine " vatanım için, dinim için, mecruh olan şu askere bu kadar bir hizmette ben edeyim, ne olur?" diyerek o deriyi vücudundan kestirmeye karar verdi.

(Çocuklar heyecan içinde... Takdir ve heyecanlarını zapt edemiyorlardı.)

Öğrenci: Efendim, derisini nasıl yüzdürür? Ne cesur çocukmuş?

Öğretmen: Evet bu arslan yavrusu askerin elini kurtarmak için kendi derisinden biraz yerini kestirmeye razı olduğu söylediği vakit doktorlar da şaşırarak "Aman oğlum, nasıl olur!" demekten kendilerini alamadılar.

Çocukta bir taraftan bizi düşmanların elinden kurtarmaya çalışan o arslan Osmanlı askerleri için böyle bir iyiliği mutlaka yapmak istediğini söyledi ve doktorlara karşı adeta ısrar etti, rica etti. Doktorlar çocuğu pek çok teşekkür ettiler. Fakat çocuk yine ricada devam edince onlar da dayanamadılar, çocuğun arzusunu yerine getirmeye mecbur oldular.

Çocuğu diğer bu koğuşa götürdüler. Evvela doktorlar bayılmak istediler. Fakat o bir türlü razı olmadı, bayılmaya lüzum yok, dedi.

(Çocuklar büsbütün teessürlerini zapt edemiyorlar ve) :

Öğrenci: Nasıl dayanacak, nasıl dayanacak... Diyorlardı.

Doktor, keskin bıçağı çıkardı. Çocuğun bacağına eline aldı. Derisi yüzülecek yere bir ilaç sürdü(Muallim, bir ustura ile ameliyatı taklit eder gibi görünür ve izahatına devam etti.) Çocuk katiyen korkmuyordu. Bu dakikada denilebilir ki dünyanın en cesur adamı olmuştu. Doktor usturayı sürdü; çocuğun gözleri akan kana baktığı halde doktor işini bitirinceye kadar

sabretti. Deriyi yüzüp çıkardılar. Yarası sarılırken gülüyor, vazifesini yaptığından dolayı pek büyük bir memnuniyet hissediyordu. Oradan ayrılırken doktor:

-‘Yaşa, küçük kahraman... Cesaret ve fedakârlığın şimdiye kadar görülmemiş bir şeydir. Seni tebrik ederim’ dedi.

Öğrenci: "Askerler bizim için bu kadar fedakârlık ediyor, ben onlar için bu kadar fedakârlık ediyor, ben onlar için bu kadar cık bir şeyi yapmışım çok mu?" dedi.

(Mebhut ve hayran bakan çocuklardan biri)

Öğrenci: Efendim bu çocuk Türk mü?

Öğretmen: Evet çocuğum Türk... Ecdadı gibi cesur ve fedakâr, kahraman bir Türk yavrusu idi.

İşte görüyorsunuz ya, derisini yüzdürüyorlar da ne kadar acıdığını bildirmiyor, heyecansız duruyordu. Onun yerine bu manzaraya dayanamayan biri olsaydı derisini yüzdürerek değil ihtimal o koğu bu böyle ziyaret etmeden savuşup kaçacaktı. Şimdi şu Türk yavrusunun şu fedakârlığına ne dersiniz, nasıl beğeniyor musunuz, takdir ediyor musunuz?

Öğrenci: Elbette efendim. Biz de onun gibi olmak isteriz.

Öğretmen: Aferin oğlum, işte öyle olmalı, insan lazım olunca vatan için fedakârlık edenlere karşı fedakârlık etmeli. Bu hususta Osmanlılar her milletten daha fedakârdır. Öteden beri dedelerimiz hep böyle cesur, fedakârmışlar. Dünyada her mille bizim cesaretimizi, fedakârlığımızı takdir eder. Osmanlılar dünyanın en cesur, en fedakâr milletidir, der. Siz de Osmanlı olduğunuz için elbette cesur ve fedakâr olacaksınız değil mi?

Öğrenci: Elbette efendim.

Öğretmen: Aferin çocuklarım, siz böyle cesur ve fedakâr oldukça çok geçmez o namert, o alçak düşmanlarımızdan parlak surette intikamımızı alırız.

4.1.10.Fil ile Karıncalar İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Yardımlaşma, birlikte hareket ederek güçlüklerin üstesinden gelmek

Metnin adı: Fil ile Karıncalar

Ders Yöntem ve tekniği: Soru cevap yöntemiyle ders yaparak öğrencilerin ilgilerini arttırarak hedeflenen değeri telkin etmek.

İşlenen değer eğitimi: Yardımlaşma, birlikte hareket ederek güçlüklerin üstesinden gelmek

Sene: 2

Sayı: 23

Sayfa: 139-140

Hazırlayan: Tatbikat mektebi muallimlerinden Abdullatif

Bu derste öğrencilere soru cevap yöntemi ile ve resim üzerindeki hayvanlardan yararlanarak anlatılan hikâyede birlikte hareket ederek sorunların çözebileceği anlatılmıştır.

Filin karıncaları kabahati olmadan haksız yere ezmesinin kötü bir davranış olduğu ifade edilmiştir.

Tek başına yapılması mümkün görülmeyen işlerin görev paylaşımı yaparak çok rahat yapılabileceği anlatılmıştır. Fil ile karınca kıyaslanamayacak kadar cüsse farkı olduğu halde karıncaların birlik ve beraberlik içerisinde hücum ederek kazandığı vurgulanmıştır.

Bazı görevler için gerekirse canından fedakârlık yapılabileceği saldırıya geçen karınca örneğinde izah edilmiştir.

Öğrencilere çok büyük ve imkânsız gibi görünen sorunlar birlikte hareket edilirse çözülebileceği telkin edilerek yardımlaşmanın önemi üzerinde de durulmuştur.

Ders Örneği Metni

(Öğretmen, filin resmini göstererek küçük çocuklara fil hakkında evvelce verilmiş olan malumatı hatırlatır. Bil hassa filin cesameti, kuvveti, ayakları, dişi, hortumu hakkındaki malumatlarını tekrar ettirir.)

Öğretmen: Şimdi fili hatırladınız, karıncayı da tanıyorsunuz değil mi?

Öğrenci: Evet efendim, mini mini bir hayvandır fakat gayet çalışkandır.

Öğretmen: Bakınız manzumeyi de hatırladınız değil mi? İşte size bu iki hayvanın bir hikâyesini anlatacağım:

Bir gün hava gayet güzeldi. Dağlar, tepeler yeşermiş, kırlar çiçeklerle bezenmiş, her taraf misk gibi kokuyordu. Bir fil ininden çıkarak yavaş yavaş gezmeye başladı. Fil azametle yoluna devam ederken yerde kumlarla dolaşan, toprak kabarıkları arasında kaynaşan, kimi bir çöpü yuvasına sürümeye, çekmeye uğraşan karıncaları, o çalışkan gayretli hayvanları gördü, durdu: ‘ Puf! Şunların da ne ehemmiyetleri olur. Ayağımla bir çiğneyişte, hortumumla bir vuruşta hepsini yok ederim’ dedi.

Öğrenci: Efendim, kene

Öğretmen: Değil mi ya? Böyle zavallıcaıkları hiç kabahatleri olmadan haksız yere ezmek elbette fena bir şey. Böyle fenalık yapmak, başkasına eziyet etmek iyi mi?

Öğrenci: Hayır efendim fena, çok fena.

Öğretmen: Fakat fil, bu zalim hayvan böyle düşünmüyordu. Zavallı hayvancağızları küme küme öldürmeye, telef etmeye başladı. Biçare karıncalar için bu zalimin elinden kurtulmak ne kadar güç idi.

Öğrenci: Niçin güç olsun efendim, kolayı var.

Öğretmen: Nedir bakayım?

Öğrenci: Efendim hep birden tırmansınlar, onu ısırırsınlar.

Öğretmen: Aferin oğlum. Onlar da sizin gibi düşündüler. Filin kendilerine yaptığı şu fenaliğe karşı bakınız ne yaptılar:

İçlerinden ölmeği göze alanlar ayrılacak, bunlar diğer arkadaşlarını, kardeşlerini kurtarmak için filin hortumuna, gözlerine, kulaklarına hâsılı bütün vücuduna tırmanarak ısıracaklar, iğneleyeceklerdi.

Öğrenci: Oh! Efendim, ne iyi cezasını bulsun.

Öğretmen: Ayrılan karıncalar süratle filin her tarafından tırmanmaya başladılar. Fil evvelce ehemmiyet vermedi, yine fenalığında devam ediyordu. O ehemmiyet vermediği aciz, miskin kancaların alacakları intikamın farkında olmadan her adımında birçok yuvalar bozmakla lezzet buluyor, keyifleniyordu.

Öğrenci: Yapadursun efendim, ölümü yaklaştı artık.

Öğretmen: Evet oğlum. Çok sürmeden fil, mağrur hayvan rahatsızlanmaya, öteye beriye dövülmeye başladı.

Öğrenci: Hah! Efendim. Karıncalara ısırıyor.

Öğretmen: Ya! Artık karıncalar hortumuna, yüzüne, gözüne üşüştüklerinden ısırmaya başlıyor, file göz açtırmıyorlardı.

Öğrenci: Efendim intikam alıyorlar.

Öğretmen: Gördünüz mü ya? Çok geçmeden karıncaların ısırılmalarına dayanamayarak iniltilelerle kendini yerden yere çarpıyor. Hortumunu ağaçlara, kayalara rastgelen yere vurarak karıncalardan kurtulmaya uğraşıyordu. Fakat ne mümkün...

Artık ne yapacağını şaşırılmış ormanın bir ucundan öbür ucuna kadar koşuyor –can acısından- muttasıl haykırıyor... haykırıyordu.

Öğrenci: Oh! Pekâlâ, oldu, efendim.

Diğer bir öğrenci: Pişman olmuştur. Keşke onlara ilişmeyeydim demiştir. Ama efendim ne faide...

Öğretmen: Tabi pişman oldu, ama iş işten geçti. Artık ezilmiş, parça parça olmuş hortumundan kanlar sızıyor. Takati kesilmiş, bitmiş, can çekişiyordu. Nihayet çok geçmeden fil ehemmiyet vermediği aciz, küçük karıncaların elinde telef oldu, gitti. Şüphesiz ettiğini buldu. Karıncalar da bu zalimin elinden kurtulduklarından çok memnun oldular. Artık rahat rahat, serbest serbest işlerini görüyorlardı.

Eğer karıncalar böyle yapmayıp da bu fena hayvanın zulmüne sabır edeydiler, razı olaydılar ‘ne yapalım başımıza gelmiş, çekeceğiz’ diye ellerini kavuşturup oturaydılar ne olacaktı?

Öğrenci: Efendim hepsi öldü, hem de o zalim hayvan cezasız kalırdı, cesaretlenir başka vakit daha çok fenalık yapardı.

Öğretmen: Ya! Aferin oğlum. Karıncalardan da o kadar öldü ya.

Öğrenci: Şimdi hem çokları kurtuldu hem de onun cezasını verdiler, intikam aldılar.

Öğretmen: Ama oğlum, karıncalardan da o kadar öldü ya.

Öğrenci: Olsun efendim hepsi ölmedi ya. Sonra hepsi ölecekti.

Öğretmen: Aferin oğlum. Bir kısmı vakıa öldü ama geride kalanlar kurtuldular ya. Eğer her karınca ‘benim neme lazım, benim yuvama gelinceye kadar daha çok var’ diye kulak asmasaydı, böyle bir araya gelip de birlik olmasaydılar ne olacaktı?

Öğrenci: Hepsi mahvolacaktı.

Öğretmen: Hâlbuki böyle mi yaptılar, birlik oldular böylece hücum ettiler ve kendilerinden daha kuvvetli bir zalimin fenalığından kurtuldular değil mi?

4.1.11. Teke İle Tilki İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Aldatmak kötü bir davranış, aldatan da aldanır

Metnin adı: Resim Üzerine Ders: Teke İle Tilki

Ders Yöntem ve tekniği: Resimleri öğrencilerin önüne koyup onun üzerinde soru cevapla geçen mükâleme şeklinde buluş yöntemi uygulanmıştır.

İşlenen değer eğitimi: Aldatmak kötü bir davranış, aldatan da aldanır

Sene: 1

Sayı: 4

Sayfa: 164-171

Hazırlayan: Ali Ulvi

Bu ders örneğinde öğrencilere aldatmanın kötü bir davranış olduğu anlatılmıştır. Özellikle de iyilik gördüğün kişiyi aldatmanın çok kötü bir fiil olduğu vurgulanmıştır.

Tilkinin kurnazlık yaparak tekeyi ve leyleği aldatması anlatılmış fakat bunu hazmedemeyen leyleğin de tilkiyi aldatarak intikam alması hikâye edilmiştir.

Metnin ikinci bölümünde aldatan aldanır başlığıyla aldatan kişinin aslında kendisini aldattığı ifade edilmektedir. Kurnazlığın sonunun iyi olamayacağı etrafındakileri kaybedeceği telkin edilmiştir.

Öğrencilere aldatmanın iyi bir davranış olmadığı soru cevap yöntemiyle verilmiştir. Öğrencilere resimler gösterilerek hikâye, bu resim üzerinden anlatılmıştır.

Ders Örneği Metni

(Resimler kara tahta üzerine daha büyük kıtada çizilir.)

Öğretmen: Şu birinci resimde ne görüyorsunuz 2?

Öğrenci: İki hayvan görüyorum, efendim.

Öğretmen: Onların adı ne?

Öğrenci: Efendim, biri keçi biri tilki.

Öğretmen: Keçi olduğu nereden belli?

Öğrenci: Boynuzları var, sakalı var da ondan...

Öğretmen: Demek ki erkek, o halde keçinin erkeğine ne derlerdi?

Öğrenci: Teke, efendim.

Öğretmen: Peki, oturunuz. Siz söyleyiniz 4 keçi faydeli bir hayvan mıdır?

Öğrenci: Faydeli efendim, eti yenir, sütü içilir, kıllarından kumaşlar yapılır, derisinden de meşin yapılır.

Öğretmen: Boynuzları bir şeye yaramaz mı 6?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Boynuzlarından da çakı, bıçak sapları ve daha birçok şeyler yaparlar. Söyleyiniz 8! Tekenin yanındaki hayvanın tilki olduğunu nerden bilelim?

Öğrenci: Biliriz efendim, burnu sivri, kuyruğu çok kürklü.

Öğretmen: Peki siz söyleyiniz 10, bu iki hayvan resimde ne yapıyorlar, yürüyorlar mı, duruyorlar mı?

Öğrenci: Yürüyorlar efendim, yan yana gidiyorlar.

Öğretmen: Neden anladınız?

Öğrenci: Belli, bacaklarına bakınız.

Öğretmen: Peki siz söyleyiniz 12, bunlar yan yana gidiyorlar, demek ki arkadaşmışlar, öyle değil mi?

Öğrenci: Öyle efendim, eğer arkadaş olmasalardı, böyle durmazlardı, beraber gitmezlerdi.

Öğretmen: Aferin, fakat nasıl arkadaş olmuşlar?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Ben söyleyeyim; teke köye yakın bir dağda otlamaya çıkmıştı. Taze otları araya araya epeyce uzaklaşmış. Yolunu şaşırılmıştı.

Birden bire karşısına kaba kuyruklu, sivri burunlu bir hayvan çıktı. Teke bunu hiç görmemişti, tanımıyordu. Tilki tekenin böyle öteye beriye dolaştığını görünce onu aldatmak istedi. Önce: ‘Sabahı şerifler hayır olsun, arkadaş! Burada ne yapıyorsun?’ dedi. Şimdi acaba teke cevap verdi mi 14?

Öğrenci: Verdi, efendim. Birisi ona selam vermiş, karşılık vermemek ayıp olmaz mı?

Öğretmen: Pek doğru. Ne dedi öyleyse?

Öğrenci: Oda: ‘Eyvallah’ dedi.

Öğretmen: Başka ne dedi 16?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Söyleyeyim; ‘Bugün otlar pek taze, karnım da acıkmıştı. Şurada otlarken dolaşa dolaşa buralara kadar gelmişim. Fakat şimdi köye döneceğim.’ Dedi. Şimdi 18! Siz söyleyiniz tilki tekeye ne dedi acaba?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Dedi ki: ‘Ben de sizin köye kadar gideceğim. Orada tanıdıklarım var, onları görmek istiyorum, istersen sana arkadaşlık edeyim.’ Teke bu sözlere inandı mı 20?

Öğrenci: İnandı efendim, bakınız beraber yürüyorlar.

Öğretmen: Peki tekenin yaptığı iyi mi, böyle kim olduğunu bilmeden, her rast geldiğini arkadaş almak doğru mu?

Öğrenci: Değil, efendim.

Öğretmen: Demek ki insanda birisiyle arkadaş olacağı zaman, önce onun kim olduğunu sormalı, aramalı, anlamalı, iyi olduğuna bakarsa onunla arkadaş olmalı. Teke böylemi yaptı acaba 22?

Öğrenci: Yapmadı, efendim. Tekenin böyle şeylere akli ermez ki, budala bir havyan!

Öğretmen: Ya tilkinin akli erer mi 24?

Öğrenci: Erer efendim, tilki kurnaz bir hayvan, horozu da aldatmıştı.

Öğretmen: Sonra ne oldu 1?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Teke tilkinin yalanlarına inanıverdi, beraber gitmeye razı oldu. Yürümeye başladılar. Güneş pek kızgın, hava pek sıcaktı. İkisi de fena halde susamışlardı. Harareten dilleri, boğazları kurumuş, yutkunup duruyorlardı.

Bunlar içecek su aradılar, bulamadılar. O taraflarda dere falan yoktu. Nihayet araya araya bir kuyuya rast geldiler.

Tilki kuyuyu görünce içene eğilip baktı: ‘Oh! Ne ala, kuyu pek derin değil, su yakında, atlayalım’ Dedi. Sonra ne oldu 3?

Öğrenci: Kuyu içine atladılar, kana kana içtiler.

Öğretmen: Su serin miydi?

Öğrenci: Serindi, efendim.

Öğretmen: Neden öyle, güneş kızgın, hava sıcak, nasıl olurda su da sıcak olmaz?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Peki söyleyeyim. Kuyu suları yazın serin, kışın ılık olur. Sebebini de ileride öğrenirsiniz.

Şimdi siz söyleyiniz 5! Sonra ne oldu?

Öğrenci: Sonra kuyudan çıktılar.

Öğretmen: İkisi de mi? Resme bakınız. Dışarıda yalnız tilki, teke kuyunun içerisinde... Tilki nasıl çıkmış, teke niçin içeride?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: O halde ben söyleyeyim. Bunların ikisi de hemen kuyunun içine atladılar. Kana kana su içtiler. Sonra oradan çıkıp gitmek istediler. Fakat ikisinin de boyu kuyunun ağzına kadar yetişemiyordu. Bunun üzerine tilki: ‘Arkadaş! Biz şu kuyunun bütün sularını içmeye kalkmadan buradan çıkmanın bir yolunu bulalım.

O zaman düşünceye vardılar. Teke boşuna beyin yıpratıyor, aklına hiçbir çare gelmiyordu.

7 numaralı öğrenci: Beyin yıpratıyordu ne demek efendim?

Öğretmen: Beynini yoruyordu. Bu sırada tilki: ‘Hah! Ben bir kolayını buldum. Sen ön ayaklarını kaldırır, duvara dayarsın, başını da dik tutarsın ki boynuzlarını kuyunun ağzına değsin. Ben senin sırtına tırmanarak çıkarım. Sonra seni çıkarmak kolaydır. Ne dersin başka çare yok!’ dedi.

Teke hemen razı oldu: ‘Doğrusu, bu kolaylık hiç de benim aklıma gelmezdi. Çok iyi buldun, öyle yapalım.’ Dedi.

Öğretmen: Sonra ne oldu 7?

Öğrenci: Teke ön ayaklarını kaldırarak duvara dayadı. Tilki de onun sırtına tırmanıp dışarıya atladı.

Öğretmen: Sonra ne oldu 9?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Sonra bu iş uzun boynuzlu hayvanın pek hoşuna gitti.

Haydi arkadaş! Şimdi sıra benim, şu boynuzlarıma yapış bakalım dedi.

Öğretmen: Sonra ne oldu 11, tilki tekeyi çıkardı mı?

Öğrenci: Hayır efendim, çıkarmadı, aldattı.

Öğretmen: Evet, aldattı. Yoldaşına yardım edecek yere kuyunun bileziğine tırmanarak başını aşağıya eğdi de onunla alay etti: ‘Allah akıllar versin sana arkadaş. Meğer sen hakikaten dedikleri kadar şaşkın, budalaymışsın. Hiçte aklın burnundan ötesine ermezmiş. Seni çıkarmak bana mı kaldı? Orada rahatın iyi, istediğin kadar su var, susadıkça iç! Bak dışarısı çok sıcak. Şurası serin, daha ne istersin? Allaha ısmarladık. Var sen de başının çaresine bak.’ Dedi. Sonra kurnaz hayvan, artık oralarda durmayarak savuştu, gitti.

13 numaralı öğrenci: Kuyunun bileziği ne demek, efendim? Kuyunun da bileziği olur mu hiç?

Öğretmen: Olur ya. Kuyunun ağzına koydukları mermer taşlara da bilezik derler.

15 numaralı öğrenci: Ya efendim, aklın burnundan ötesine ermezmiş ne demek?

Öğretmen: Yani sonra olacak şeyleri evvelden bilmezmişsin demek, aklın ermezmiş demek.

8 numaralı öğrenci: Var başının çaresine bak ne demek efendim?

Öğretmen: Demek ki, haydi sen de kendin için bir çare ara, bul.

17 numaralı öğrenci: Sonra ne oldu, efendim. Teke kuyuda mı kaldı?

Öğretmen: elbette kalmadı. Yoldan geçenler onu orada görüp çıkardılar. Fakat tilkinin yaptığı iyi mi 13?

Öğrenci: İyi değil, efendim. Teke ona iyilik etti. O karşılına kemlik etti, nankörlük etti.

Öğretmen: Başka ne fenalık etti 15?

Öğrenci: Efendim, teke ona emniyet etti, doğruluğuna inandı. O ise onu aldattı. Emniyete karşı hıyanet etti.

Öğretmen: Daha başka 17?

Öğrenci: Hudkemlik etti, efendim. Yalnız kendini kurtarmaya baktı. Başkasını düşünmedi.

Öğretmen: Evet, tilki çok kötülük etti. Fakat 19, kötülük eden cezasız kalır mı?

Öğrenci: Hayır efendim, elbette oda bir belaya uğrar.

Öğretmen: Evet pek doğru, kemlik eden kemlik bulur. Bakınız şimdi üçüncü resme. Orada ne var 21?

Öğrenci: Yine tilki efendim. Otlar üzerinde bir de sürahi var. Sürahi yanında bir kaz.

Öğretmen: Kaz mı o, 23?

Öğrenci: Hayır efendim. Kazın boynu, gagası, ayakları bu kadar uzun değil.

Öğretmen: Nedir öyleyse?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Siz hiç leylek görmediniz mi?

Öğrenci: Leylek, leylek, efendim.

Öğretmen: Evet, leylek. Ne yapıyorlar acaba?

Öğrenci: Leylek gagasını sürahinin ağzına sokuyor, tilki de ona bakıyor.

Öğretmen: Peki ama ne olmuş ki bunlar böyle yapıyor?

Öğrenci: Bilmiyorum efendim.

Öğretmen: Peki söyleyeyim. Bakınız evvela tilki tekeyi aldattıktan birkaç ay sonra yine bir kurnazlık düşündü. Bu defa komşusu leyleği aldatmak istiyordu. Bir gün onu yemeğe davet etti, leylekte geldi.

Tilki otlar üzerinde oturmuş, misafirini bekliyordu. Önünde de bir tabak içinde güzel, iri bir et vardı. Hilekâr hayvan, misafirine tatlı sözlerle ikram ederek: 'Buyurunuz komşu! Yorgun gözükiyorsunuz, karnınız çok açılmış olmalı, çekinmeyiniz, kendi eviniz gibi yiyiniz' dedi.

Şimdi acaba leylek o etten yiyebilir miydi 2?

Öğrenci: Yiyemezdi, efendim. Gagasının ufacık ucuyla ne kadar yiyecek? Hem de koparamaz ki.

Öğretmen: O halde ne yaptı?

Öğrenci: Leylek tabağın başına geçti. Önce gagasıyla bir iki defa ete batırdı. Bir şey koparamadı, bıraktı.

Öğretmen: Tilkiye karşı bir şey söyledi mi, niçin böyle yaptın dedi mi 4?

Öğrenci: Hiç der mi, efendim? Ayıp olur, o misafir. Ev sahibine karşı öyle söylerse terbiyesizlik olur.

Öğretmen: Evet öyle yavrum, arsızlık olur. Misafir umduğunu yemez, bulduğunu yer derler. Yiyemezse bile hiç belli etmez.

Öğretmen: Sonra ne oldu 6?

Öğrenci: Leylek işi anladı. Fakat ev sahibine karşı da hiçbir şey söylemedi. Yemekten yiyor gibi yaptı, hiç belli etmedi.

Öğretmen: Pekâlâ, tilki ne yaptı 8?

Öğrenci: Bilmiyorum, efendim.

Öğretmen: Peki, tilki hem yiyor hem de misafirin ne yaptığına bakmak için arada bir başını kaldırarak: ‘Nasıl, yemeği nasıl buldunuz, güzel olmuş değil mi?’ diyordu. Nihayet bütün tabağı yedi, bitirdi.

8 numaralı öğrenci: A!.. Tabağı yer mi hiç?

Öğretmen: Yemez oğlum, sözün gelişi öyle. Tabak içindekini yedi.

8 numaralı öğrenci: Arkadaşım dedi ki leylek işi anladı, tilkiye bir şey yapmadı mı?

Öğretmen: Ha! Leylek biraz sonra kalkıp gitti. Lakin komşusuna iyi bir ders vermeye de niyet etti. Şimdi üçüncü resme iyice bakınız. Bu defa leylek, aradan birkaç vakit geçtikten sonra tilkiyi yemeğe davet etti. Tilki boşta bulunarak yaptığı hilekârlığı unutmuştu. Onun için sevine sevine komşusuna gitti.

Yemek hazır; otlar üzerine bir sürahi konulmuştu. Bunun içinde ufak et parçaları vardı.

Leylek misafirine: ‘Haydi efendim, buyurunuz, sıkılmayınız, burasını kendi eviniz biliniz’ dedi. Tilki yaklaştı: ‘Oh! Nede güzel kokuyor, nerede yemek?’ dedi. Birde baktı ki

sürahinin içinde ufak ufak et lokmaları var. Önce ağzını sokmaya çalıştı, olmadı. Çünkü sürahinin ağzı pek dardı. Bir şey alamadan kaldı. Ya leylek ne yaptı 10?

Öğrenci: Leyleğin gagası uzun ve sivri olduğu için sürahinin ağzından geçirerek lokma lokma hepsini yedi.

Öğretmen: Tilkiye bir şey demedi mi 12?

Öğrenci: Ha! Efendim. Tilki onunla alay etmişti. O da şimdi onunla eğlendi, öcünü aldı.

Öğretmen: Ne dedi?

Öğrenci: ‘Nasıl komşu, yemek nasıl, iyi olmuş mu, çok lezzetli değil mi?’ dedi

Öğretmen: Peki öç almak iyi mi 18?

Öğrenci: Hayır efendim. Leylek böyle yapmamalı idi. Kötülüğe karşı iyilik etmeli.

Öğretmen: Peki tilki ne yaptı 10?

Öğrenci: Tilki yemekten bir alamayınca aldattığını anladı. Fakat ister istemez sesini çıkarmadı. Böylece aç kaldı.

Öğretmen: Evet aç kalınca ayakları suya erdi. Leyleğin bu kurnazlığı kendisine pek acı geldi. Fakat ne yapsın? Pek ziyade utandı. Başını eğerek ev sahibine: ‘Allaha ısmarladık’ dedi ve kuyruğunu bacakları arasına alarak mahzun mahzun evine gitti.

Bakınız dördüncü resme! Tilkinin hali ne kadar fena, ne kadar acıklı.

Öğrenci: Cezasını çekti, efendim. Tekeye fenalık ettiği için fenalık buldu. Fenalık edenin haline acınmaz.

24 numaralı öğrenci: ‘Ayakları suya erdi’ ne demek efendim?

Öğretmen: İşin doğrusunu anladı demek.

Şimdi siz 16! Bu hikayeyi bana baştan aşağıya kadar anlatınız bakayım.

(Hülasası: Aldatan aldanır)

Tilkinin biri köye yakın bir dağda otlanmaya çalışmıştı. Taze otları araya araya köyden epeyce uzaklaşmış, yolunu şaşırılmıştı.

Birdenbire karşısına kaba kuyruklu, sivri burunlu bir hayvan çıktı: Tilki bunu hiç görmemişti, tanımıyordu.

Tilki, tekenin öteye beriye dolaştığını görünce onu aldatmak istedi. Önce: 'Sabah şeriflerin hayrolsun arkadaş, burada ne yapıyorsunuz' dedi.

Teke budala bir hayvan hiçbir şeyin farkında değil.

Burnundan ötesini göremez. O da: Sabahın şeriflerin hayır olsun, bugün otlar pek taze, karnım da acıkmıştı, şurada otlarken dolaşa dolaşa buralara kadar gelmişim. Fakat şimdi köye döneceğim" dedi. Tilki kurnaz: "Ben de sizin köye kadar gideceğim. Orada tanıdıklarım var, onları görmek istiyorum, istersen sana arkadaşlık edeyim" dedi.

Teke tilkinin yalanlarına inanıverdi, beraber gitmeye razı oldu. Yürümeye başladılar, güneş çok kızgın, hava çok sıcak idi. İkisi de fena halde susamışlardı. Hararetinden dilleri, boğazları kurumuş, yutkunup duruyorlardı.

İçecek su aradılar, bulamadılar. O taraflarda dere falan yoktu, onun da araya araya bir kuyuya rast geldiler. Tilki kuyuyu görünce eğilip baktı: "Oh ne güzel! Kuyu çok derin değil. Su yakında atlayalım" dedi. İkisi de hemen kuyunun içine atladılar, kana kana su içtiler sonra oradan çıkıp gitmek istediler. Fakat ikisinin de boyu kuyunun ağzına kadar yetişemiyordu. Bunun üzerine tilki: "Arkadaş, biz şu kuyunun bütün sularını içmeye gelmedik. Buradan çıkmanın bir yolunun bulalım" dedi.

O zaman düşünceye başladılar. Teke boşuna beyin yıpratılıyor, aklına hiçbir çare gelmiyordu. Bu sırada tilki: "Hah! Ben bir kolayını buldum, sen ön ayaklarını kaldırır, duvara dayarsın, başını da dik tutarsın ki boynuzların kuyunun ağzına değsin. Ben senin sırtına tırmanarak çıkarım sonra seni çıkarmak kolaydır, ne dersin? Başka teke çarede yok" dedi. Teke, hemen razı oldu: "Doğrusu bu kolaylık benim hiç de aklıma gelmezdi. Çok iyi buldun, öyle yapalım" dedi.

Teke ön ayaklarını kaldırarak duvara dayadı, tilkide onun sırtına tırmanıp dışarıya atladı. Bu iş uzun boynuzlu hayvanın pek hoşuna gitti: "Haydi arkadaş! Şimdi sıra benim, şu boynuzlarıma yapış bakalım" dedi.

Tilki yoldaşına yardım edecek yerde, kuyunun bileziğine tırmanarak başını aşağıya eğdi de onunla alay etti: "Allah akıllar versin sana arkadaş! Sen hakikaten dedikleri kadar şaşkın, budalaymışsın. Hiçte aklın burnundan ötesine ermezmiş. Seni çıkarmak bana mı kaldı, orada rahatın iyi. İsteddiğin kadar su var, susadıkça iç. Bak dışarı çok sıcak, şurası serin, daha ne istersin? Allah ısmarladık. Var sen de başının çaresine bak!" dedi.

Sonra kurnaz hayvan artık oralarda durmayarak savuştu gitti.

Tilki tekeyi aldattıktan birkaç ay sonra, yine bir kurnazlık düşündü. Bu defa komşusu leylekle aldatmak istiyordu. Bir gün onu yemeğe davet etti, leylekte geldi.

Tilki otlar üzerinde oturmuş misafirini bekliyordu. Önünde de bir tabak içinde güzel, iri bir parça et vardı. Hilekar hayvan misafirine tatlı sözlerle ikram ederek: “Buyurunuz! Yorgun görünüyorsunuz, karnınız çok açılmış olmalı. Çekinmeyiniz, kendi eviniz gibi yiyiniz” dedi.

Leylek tabağın başına geçti önce gagasını bir iki defa ete batırdı. Bir şey koparamadı, bıraktı. İşi anladı fakat ev sahibine karşıda hiçbir şey söylemedi, yemekten yiyor gibi yaptı, hiç belli etmedi.

Tilki ise hem yiyor, hem de misafirin ne yaptığına bakmak için arada bir başını kaldırarak: “Nasıl, yemeği nasıl buldunuz, güzel olmuş değil mi?” diyordu. Sonunda bütün tabağı yedi, bitirdi.

Leylek biraz sonra kalkıp gitti. Fakat komşusuna iyi bir ders vermeye de niyet etti. Aradan birkaç zaman geçtikten sonra eve tilkiyi yemeğe çağırdı. Tilki, boşta bulunarak yaptığı hile karlığı unutmamıştı. Onun için sevine sevine komşusuna gitti. Yemek hazır. Otlar üzerine bir sürahi konulmuştu. Onu için de ufak et parçaları vardı.

Leylek misafirine: “Haydi efendim buyurunuz, sıkılmayınız, burasını kendi eviniz bilesiniz” dedi. Tilki yaklaştı: “Oh! Ne de güzel kokuyor, nerede yemek?” dedi. Birde baktı ki sürahinin içinde ufak ufak et lokmaları var. Önce ağzını sokmaya çalıştı, olmadı. Çünkü sürahinin ağzı çok dardı. Aldandığını anladı fakat ister istemez sesini çıkarmadı, böylece aç kaldı.

Leylekte onun bu haliyle için için eğlendi. Hem arada sırada uzun ve sivri gagasını sürahinin ağzından çıkararak lokma lokma yiyor, hem de misafirine dönerek: “Nasıl komşu, yemek nasıl, iyi olmuş mu, çok lezzetli değil mi?” diyordu. Leyleğin bu kurnazlığı tilkiye çok acı geldi, çok utandı. Başını eğerek ev sahibine: “Allaha emanet olunuz” dedi. Kuyruğunu bacakları arasına alarak mahzun mahzun evine gitti.

4.1.12. Bizi Yaratan (Mükaleme-i Diniye) İsimli Ders Örneği ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Allah ve İslam dini inancı

Metnin adı: Bizi Yaratan (Mükaleme-i Diniye)

Ders Yöntem ve tekniği: Soru cevap yoluyla öğrencilerle konuşarak buluş yöntemi kullanılmıştır.

İşlenen değer eğitimi: Allah, İslam dini, peygamber inancı.

Sene: 1

Sayı: 1

Sayfa: 5-8

Hazırlayan: İhsan

Bu ders örneğinde öğrencilere her şeyi yaratanın Allah olduğu, yaratan Allah'a teşekkürün nasıl yapılacağı ve peygamber inancı konuları anlatılmıştır.

Önce eşyalar örnek verilerek nasıl meydana geldiği sorgusuyla Allah inancı, sonra da Hz. Muhammet ve Kuran-ı Kerim ile inanç boyutu vurgulanmıştır.

Öğretmen, sınıftaki masayı göstererek kimin yaptığı sorusuna öğrencilerden marangoz yaptı cevabını alınca hiçbir şeyin kendiliğinden olmayacağı her şeyin bir yapıcısının bulunduğu ifade edilmiş, mükâlemenin devamında yaşadığımız toprakları, taşları, ağaçları, denizleri, ırmakları, gökleri örnek göstererek Allah'ın yarattığı inancı verilmiştir.

Doğadaki ekinlerin yağmur yağmadan yetişmeyeceği örneğiyle yaşam şartlarını veren Allah'a teşekkür edilmesi vurgulanmıştır. Allah'a teşekkür şeklinin de O'nun emirlerine uyup yasakladığını yapmamak olduğu ifade edilmiş, bu emir ve yasakların peygamber vasıtasıyla insanlara kutsal kitapta belirtildiği açıklanmıştır. Peygamberin kim olduğu açıklanmış ve Hz. Muhammet'in son peygamber olduğu anlatılmıştır.

Bu ders örneği Müslüman olan öğrenciler için değer ifade eder.

Ders Örneği Metni

Öğretmen: (Öğrencilerden 29 numaralı efendiye) oğlum şu önünüzdeki masayı görüyor musunuz, bunu kim yarattı acaba?

Öğrenci: Efendim merakımız yaptı.

Öğretmen: Peki oğlum, birisi size gelse de dese ki: -bu masa kendi kendine yapıldı, sonra kendi kendine bu sınıfa geldi, inanır mısınız?

Öğrenci: Hayır efendim, inanmam.

Öğretmen: Niçin inanmazsınız 25?

Öğrenci: Efendim nasıl olur, masa kendi kendine yapılır mı?

Öğretmen: Ya nasıl yapılır?

Öğrenci: Efendim, bir marangoz yapar.

Öğretmen: Peki oğlum. Ya masa kendi kendine buraya gelebilir mi?

Öğrenci: Hayır efendim.

Öğretmen: Ya nasıl gelir?

Öğrenci: Efendim birisi getirmiştir.

Öğretmen: Peki oğlum, bu masayı nasıl bir yapan var ise şu kapıyı da bir yapan var mı, yok mu 30?

Öğrenci: Var efendim.

Öğretmen: Kim acaba?

Öğrenci: Yine marangoz efendim.

Öğretmen: Ya gördünüz şu resimler kendi kendine mi olmuştur?

Öğrenci: Hayır efendim, bunları da bir yapan var.

Öğretmen: Demek etrafımızda ne görürsek onların hiç biri ortaya kendiliğinden çıkmamıştır, hepsini bir yaratan var değil mi oğlum? Ya bizi, insanları da bir yapan, bir yaratan yok mu 40?

Öğrenci: Var efendim.

Öğretmen: Peki kim oğlum?

Öğrenci: Allah.

Öğretmen: Ya bu üzerinde yaşadığımız toprakları, taşları, ağaçları, denizleri, ırmakları, gökleri, yerleri hâsılı her şeyi yaratan kim?

Öğrenci: Yine Allah'ü Teâla.

Öğretmen: Peki oğlum, yaratmak ne demek?

Öğrenci: Yapmak.

Öğretmen: Evet oğlum, yapmak fakat nasıl yapmak biliyor musunuz? Hiç yoktan yapmak, bu saydığımız şeylerin hiç biri evvelden yoktu, Cenabı Hak bunları hiç yoktan yaptı,

yarattı. Birisi çıksın da size mesela insanlar bu dünyaya kendi kendine geldiler dese inanır mısınız 41?

Öğrenci: Hayır efendim.

Öğretmen: Ya ne dersiniz?

Öğrenci: Allah yarattı derim.

Öğretmen: Cenabı İlahın bize büyük büyük iyilikleri var mı 34?

Öğrenci: Şüphesiz, efendim.

Öğretmen: Eğer yağmur yamasaydı idi ekinler biter miydi oğlum?

Öğrenci: Hayır efendim, ekin olmazdı.

Öğretmen: Ekinler bitmese ekmek bulabilir miydik?

Öğrenci: Hayır efendim, bulamazdık.

Öğretmen: Peki ya yağmurları yağdıran, ekinleri çıkaran, bize ekmek yaratan kim oğlum?

Öğrenci: Allahü Teala, efendim.

Öğretmen: Peki siz söyleyiniz 37, biz yemeklerde ne eti yeriz?

Öğrenci: Koyun eti, efendim.

Öğretmen: Daha.

Öğrenci: Kuzu eti.

Öğretmen: Daha 43?

Öğrenci: Tavuk eti.

Öğretmen: Daha?

Öğrenci: Hindi eti.

Öğretmen: Peki oğlum, bunların hepsini yaratan kim?

Öğrenci: Yine Cenabı Allah.

(Öğretmen, bu mevzu biraz tevsî ettikten sonra)

Öğretmen: Demek yediğimiz, içtiğimiz, yediklerimiz bütün şeyleri kim yarattı?

Öğrenci: Allah yarattı, efendim.

Öğretmen: Biz ne sayede yaşıyoruz?

Öğrenci: Bunlar sayesinde yaşıyoruz.

Öğretmen: O halde Cenabı Hakkın bize yaptığı bu kadar iyiliklerine karşı teşekkürle borçlu muyuz?

Öğrenci: Evet efendim.

Öğretmen: Acaba teşekkür etmesen ne olur 28?

Öğrenci: Efendim, sonra biz nankör olmuş oluruz.

Öğretmen: Peki oğlum, yalnız teşekkür etmek kafi mi, Allah ne emredilirse onu yapmamalı mıyız?

Öğrenci: Yapmalıyız efendim.

Öğretmen: Ya şu işi yapmayınız derse...

Öğrenci: Onu da yapmamalıyız.

Öğretmen: Peki oğlum biz ne bilelim Cenabı Hak neyi yapmamızı istiyor, neyi yapmamızı istiyor? Cenabı Hak tarafından birisi gelip bize: 'Biliyor musunuz, Allah şu işi sever, onu yapınız, şu işi sevmez onu sakın yapmayınız.' demeli değil mi?

Öğrenci: Evet efendim, demeli.

Öğretmen: Allah tarafından birisi gelip de bize söylemese, haber vermese biz Allah neyi ister, neyi istemez bilir miyiz?

Öğrenci: Hayır efendim, bilemeyiz.

Öğretmen: İşte Cenabı Hak tarafından gelip bize O'nun isteyip istemediği şeyleri haber verene ne derler bilir misiniz?

Öğrenci: (Sukut eder)

Öğretmen: İşte ona peygamber derler oğlum.

Öğrenci: Hoca Efendi, peygamber nasıldır?

Öğretmen: Oğlum peygamber de bizim gibi bir insandır, o da yer, içer, oturur gezer, onun da ağız, burnu, kulakları, gözleri, saç, sakalı var. Yalnız Allah'ın pek sevgili bir kulu olduğu için Cenabı Hak ona: 'Haydi git yaratığım insanlara, benim kullarıma benim isteyip istemediğim şeyleri haber ver' buyurmuş. Peygamber de gelmiş bize: 'İşte sizi yoktan var eden, sizin için bu kadar güzel şeyler yaratan Allah şunları emrediyor, bunları yapınız; şu şeyleri

istemiyor, onları sakın yapmayınız' demiş, anladınız mı? Şimdi oğlum 49 bizim peygamberimiz, efendimiz kimdir bilir misiniz?

Öğrenci: Hazreti Muhammet.

Öğretmen: Aferin oğlum, bizim peygamberimiz, efendimiz de bizim gibi insan mıdır, değil midir oğlum?

Öğrenci: Değildir efendim, peygamberdir.

Öğretmen: Evet oğlum peygamberdir, fakat O da bizim gibi insandır. O'nu da kim yarattı 50?

Öğrenci: Allah'ü Teâla yarattı.

Öğretmen: O da kimin kulu idi.

Öğrenci: Allah'ü Teâla'nın kulu.

Öğretmen: Aferin oğlum. Peygamberimiz, efendimiz Cenabı İlahın en sevgili kuludur, değil mi oğlum?

Öğrenci: Evet efendim.

Öğretmen: Ne kadar güzel huylar varsa hepsi peygamberimiz, efendimiz de vardı. Ömründe hiç kimseyi incitmedi kim kendisinden yardım isterse hemen onun yardımına koşardı. Peygamberden büyük insan var mı oğlum?

Öğrenci: Hayır efendim.

Öğrenciden biri: (Öğretmene hitaben) efendim peygamberimiz padişaktan da büyük mü?

Öğretmen: Evet oğlum peygamber, padişaktan da büyüktür. Padişaktan da Allah'ın kulu değil mi?

Öğrenci: Evet efendim.

Öğretmen: Padişah da Allah'ın, peygamberin emrini yapmaya mecbur mu, değil mi 53?

Öğrenci: O da mecburdur.

Öğretmen: Değil mi ya? Padişakta bizim gibi insan, yalnız o bizden daha büyük, bizim başımız. Peki, oğlum şimdi peygamberimiz, efendimiz sağ mıdır?

Öğrenci: Hayır efendim sağ değildir.

Öğretmen: Evet, deminden ne demiştim? O da bizim gibi insandır dememiş miydin? Bütün insanlar yaşar, yaşar nihayet...

Öğrenci: Efendim, olur.

Öğretmen: Peygamberimiz, efendimiz de dünyaya geldi, Allah'ü Teala'nın ne emirleri varsa bize haber verdi. Sonra...

Öğrenci: Vefat etti.

Öğretmen: Acaba peygamber efendimiz vefat edeli çok oldu mu?

Öğrenci: (Sukut eder)

Öğretmen: Evet oğlum vefat edeli çok, pek çok oldu. Acaba peygamber efendimizden sonra başka peygamber geldi mi?

Öğrenci: Hayır efendim, işitmedim.

Öğretmen: Acaba başka peygamber gelecek mi 33?

Öğrenci: (Sukut eder)

Öğretmen: Hayır oğlum, artık başka peygamber gelmeyecek. Bizim peygamberimiz Hz. Muhammet'ten evvel çok peygamberler gelmiş. Fakat peygamber efendimizden sonra artık peygamber yok, onun için peygamber efendimize ne derler biliyor musunuz? Hiç işitmediniz mi? Ahir zaman peygamberi demezler mi?

Öğrenci: Evet efendim, evet.

Öğretmen: İşte biz ahir zaman peygamberi Hz. Muhammet efendimize inandığımız için bize ne derler oğlum?

Öğrenci: İslam derler efendim.

Öğretmen: Bizim dinimiz ne dinidir?

Öğrenci: İslam dini.

Öğretmen: Peki oğlum 54! Size bir şey soracağım demin dedim ki peygamber efendimiz Allah'ın emrettiği şeylerle, istemediği şeyleri bildirmek için gelmişti. Ya şimdi Allah'ın emrettiği şeyleri bize kim bildirecek, biz şimdi nereden bilelim Cenabı Allah neyi emir ediyor, yani yapınız diyor; Neyi yapmayınız diyor?

Öğrenci: Efendim peygamber yine gelecek.

Öğretmen: Oğlum peygamber efendimiz tekrar dünyaya gelmeyecek. Yalnız sağlığında Cenabı Hakkın bütün emirlerini bir kitaba yazdırmıştır. Şimdi biz o kitabı okuruz Cenabı Allah ne emretmişse ondan öğreniriz. O kitabın ismi nedir bilir misiniz? Hani ya hepimizin evlerinde vardır, yüksek yerlere asarız. Her zaman hürmetle çıkarır, okuruz sonra öper başımıza koruz. Biraz sonra siz de onu okumaya başlayacaksınız, şimdi hatırladınız mı?

Öğrenci: Evet efendim, evet. Ben biliyorum: Kuran.

Öğretmen: Aferin oğlum işte bütün Cenabı Hakkın bütün yapınız diye emrettiği, yapmayınız diye istemediği şeyler hep Kuran-ı Kerim’de mevcuttur. Mesela yalan söylememek, babaya, anaya, hocaya itaat etmek, bir fakire para vermek, vatani sevmek, okumak, yazmak, adam olmak gibi ne kadar iyi şeyler var ise hepsi Kuran-ı Kerim’de yazılıdır. Sonra vatanına hıyanet etmek, askerden kaçmak, okumayıp yazmayıp cahil kalmak, ananın babanın sözünü dinlememek, namaz kılmamak, oruç tutmamak gibi ne kadar fena şeyler var ise hepsi yine yazılıdır. Şimdi siz, Cenabı Hak bize ne emretmiş bilmek istersiniz değil mi?

Öğrenci: Elbette efendim, isteriz.

Öğretmen: İşte onları ileride hep birer birer söyleyeceğim oğlum. Gelecek derste size İslam’ın şartlarını söyleyeceğim. Yani İslam olanlar önceden neye inanmalıdırlar, onu anlatacağım.

Öğrenci: Teşekkür ederiz.

4.2. Derslerde Kullanılan Okuma Parçalarında Değer Eğitimi

Derslerde kullanılan okuma parçalarındaki değer eğitimi ve analizi bu başlıkta ele alınmıştır. Derslerin(hikâyelerin) orijinal metni ‘ders örneği metni’ başlığıyla, bulgu ve yorumlar da ‘değerlendirme’ başlığıyla verilmiştir. Örneklerin tamamı hikâye yoluyla anlatılmıştır.

4.2.1. İki Kardeş İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Yardım isteyene yardım etmek, işi severek yapmak kişiye haz verir.

Metnin adı: İki Kardeş

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla anlatılarak öğrencilerin örnekten ders çıkarması istenmiştir.

İşlenen değer eğitimi: Yardım isteyeneye yardım etmek, işi severek yapmak kişiye haz verir.

Sene: 1

Sayı: 4

Sayfa: 154

Hazırlayan: Cevat

Bu örnek metinde öğrencilere değer eğitimi ile ilgili yardım isteyeneye yardım etmek ve severek yapılan işin kişiye mutluluk vereceği anlatılmıştır. Sunuş yoluyla anlatılan metinde iki kardeşin sevdikleri oyuncaklarından vazgeçip annelerine yardım etmeleri anlatılmıştır. Sevdikleri şeyi terk edip kendilerinden yardım isteyen annelerine yardımcı olmaları örnek olarak sunulmuştur. İlk önce iş yapmak hoşlarına gitmese de işi eğlenceli bir yarış havasına sokmaları kendilerine haz vermiştir. Kısaca işi severek yapmak kendilerini mutlu hissetmelerine sebep olmuştur. Bu hikâyede severek yapılan iş daima mutluluk verir mesajı vurgulanmıştır.

Ayrıca bu hikâyeyi anlatacak öğretmenler için ders esnasında hangi kelime, kavram ve olay kavramın açıklanacağı belirtilmiştir. Metnin sonuna uyarı olarak not düşülmüştür.

Ders Metni

Hasan ile Necibe, Cuma olduğu için okula gitmemişlerdi. Sabahtan beri oynuyorlardı. Anneleri çağırdı: ‘Şu bir sepet bezelyeyi alınız, şuraya oturunuz da ayıklayınız’ dedi. Hasan somuttu. O gün yeni bir topaç almıştı. Ucu o kadar iyiydi ki çevirmekten hiç bıkmıyordu. Necibe’nin de pek güzel bir bebeği vardı. Ona yeni bir elbise dikiyordu. Annenin verdiği emir hoşlarına hiç gitmedi. Durgunluklarını gören anne: ‘Haydin, bakayım, hemen iş başına’ dedi. Artık itaat etmekten başka çare yoktu. Sepeti aldılar, ortalarına koydular. Her biri bir iskemleye oturdu. Bezelyeyi birer birer çekerek kabuklarını ayırıyorlar, bir kabın içine atıyorlardı.

Hasan sepeti hiç bitmeyecek zannediyordu, Necibe ‘Bakalım, hangimiz daha çok ayıklayacak’ dedi. Her çocuk ayıkladığı bezelyeleri ayrı ayrı kaba koyuyordu. İş böylece iddiaya binmişti. Her ikisi acele ediyordu. Küçük parmakları makine gibi işliyordu. Artık lakırdı bile etmiyorlar, hep çalışıyorlardı. Sepet her dakika biraz daha boşalıyordu.

Nihayet yarım saat geçmeden sepette hiçbir bezelye kalmadı. Necibe sepeti kavradı, sevincinden altüst etti. Anne, anne diye haykırdı. İşte bezelye ayıklandı. Anne yavrularını sevdi, onları oynamaya gönderdi. Hasan ile Necibe sevinç ile tekrar oynamaya; biri topacını çevirmeye, diğeri bebeğine elbise dikmeye gitti. Gördükleri iş kendilerine bir memnuniyet vermişti. Hevesle görülen iş daima mahzuziyet (haz verir) verir.

Öğretmen efendiler şu kelimeleri açıklayacaklardır: Cuma ve hafta günleri, sepet neden yapılır, ayıklamak nasıl yapılır, bezelye nasıl sebzedir, sormak, doğranlık, iş başka, memnuniyet, sevinmek, mahzuziyet, yine sevinmek

4.2.2. Kavganın Sonu İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Kavganın kimseye faydasının olmaması, paylaşmak

Metnin adı: Kavganın sonu

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Kavganın kimseye faydasının olmaması, paylaşmak

Sene: 1

Sayı: 4

Sayfa: 155-156

Hazırlayan: Cevat

Bu örnekte değer eğitimi adına paylaşmak ve kavganın her iki tarafı da zarar vereceği anlatılmıştır. Oyunağını paylaşmak istemeyen ve bu yüzden kavga eden iki kardeş anlatılmaktadır. Kavganın sonunda her ikisinin de üzülmesi, pişman olması, zarar görmeleri vurgulanmış, bu yüzden paylaşmanın güzel davranış olduğu telkin edilmiştir.

Dersin içerisinde öğretmenler tarafından açıklanması istenen kelimeler tek tek metnin sonunda not düşülmüştür.

Ders Örneği Metni

Kardeşlerin biri biriyle kavga etmesi ne çirkin şeydir? Hele kavganın sonu mutlaka acı olur, pişmanlıktır. Saadet ile Necibe'ye anneleri güzel bir bebek almıştı. İpekten elbiseyle gömleği vardı. Yatırdığı zaman güzel mavi gözlerini kapıyordu. Saadet ile Necibe bebeği birer birer kollarına alarak gezdiriyorlar, eğleniyorlardı.

Bir gün Saadet bebeği hemşiresine hiç vermek istemedi. İki hemşire arasında kavga zuhur etti. Saadet bebeği başından ve kollarından tutuyordu, Necibe bacaklarından yakaladı, ikisi de çekiyordu, parçaları kalmıştı. İkisi de içlerinde bir ağlamak arzusu duyuyordu. İkisi de bedbaht idi. Bebeğin parçalarını aldılar, birbirleriyle bitişirmek istediler. Kabil mi(mümkün mü)? Onlar birden 'karak' diye bir ses işitildi. Yaramaz kızların elinde zavallı bebek artık bitişemezdi. O güzel oyuncak kimseye yaramayacak bir hale konmuştu.

Çocuklar! Hiddetlenmeyiniz(sinirlenmeyiniz), biri birinizle kavga etmeyiniz, oyuncaklarınızı, malınızı güzel muhafaza ediniz, sonra pişman olursunuz

Açıklanacak kelime: Pişmanlık, kabil, muhafaza, hiddet.

4.2.3. Hayat Çalışmaktır(Ezberletilecek Manzumeler) İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Çalışmak

Metnin adı: Hayat çalışmaktır (Ezberletilecek Manzumeler)

Ders Yöntem ve tekniği: Şiiri ezberleterek öğrencilere çalışmak duygusunu pekiştirmek

İşlenen değer eğitimi: Çalışmak

Sene: 1

Sayı: 4

Sayfa: 171

Hazırlayan: Hasan Fehmi

Bu şiirde değer olarak hayatın gagesinin çalışmak olduğu anlatılmaktadır. Yaşlı adam ile çocuk arasında geçen bir şiir metnidir. Şiirde çalışmanın hayat boyu lazım olan bir davranış

olduğu vurgulanmaktadır. Babasının çalıştığı gibi kendisini de ihtiyarlasa da torunları için çalışmaktadır. İnsanoğlunun varlığını çalışmaktan geçtiğini ifade etmiştir.

Ders rneği Metni

Hayat alışmaktır

Bir ihtiyar sevinerek gülerek
Bahçesinde ekiyordu çekerek
Bir genç görüp dedi
-Ne zorlanıyorsun bundan sen
Mümkün değil yaşın yetmiş senin bak
Vazgeç artık bu işleri sen bırak
-Oğulcuğum ben çocuktum bu bahçe
Türlü idi yemiş yaprak dal iek
Atam ekmiş idi ömrü oldukça
Benim için çalışarak çekirdek
şimdi bende öyle büyük pederim
Torunlarım için ağaç dikerim
alışamazsam neye yarar varlığım
Hayat demek çalışmaktır ocuğum!

Hasan FEHMİ

4.2.4. Dilim Ekmek İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Fazla olan yiyecekleri atıp israf etmemek, senin ihtiyacın olamayan şeye başkasının ihtiyacı olabilir

Metnin adı: Dilim Ekmek

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Fazla olan yiyecekleri atıp israf etmemek, senin ihtiyacın olamayan şeye başkasının ihtiyacı olabilir

Sene: 1

Sayı: 3

Sayfa: 117

Hazırlayan: Cevat

Hikâye olarak anlatılan bu ders örneğinde öğrenciler için değer eğitimi ile ilgili israfın kötü olduğu, fazla olan malları yardıma ihtiyacı olana vermeye teşvik ve telkin var. Okula giden bir öğrencinin yemediği yiyecekleri atmasının kötü bir davranış olduğu anlatılmaktadır. Öğrenci Cehdi, attığı yiyeceklerin aslında başkasının ihtiyacı olduğunu olabileceğini anlamış ve fazla yiyeceklerini atmamaya karar vermiştir. Öğrenci Cehdi, bu olayda davranışı ve düşüncesiyle rol model olarak gösterilmiştir.

Metnin son bölümünde ‘İhtar’ diyerek öğretmenlerin bu hikâyeyi anlatırken açıklaması gereken kelime ve olaylar özellikle belirtilmiştir.

Ders Örneği Metni

Küçük Cehdi, her sabah okula giderken yemeğini de beraber götürürdü. Cehdi bu öğle yemeğini bir türlü bitiremiyordu. Her akşam eve döndüğü zaman çantasında mutlaka bir dilim ekmeği, biraz peynir veya pastırması geri gelirdi. Annesi bunu görerek çocuğunu hasta zannediyor, merak ediyordu.

Bir gün Cehdi, yine okula giderken yanındaki ekmekle peynirin fazla olduğuna hükmetti. Ekmekten bir parça ile biraz pastırma ve üç meyve alıkoydu. Ekmeğin üst tarafını ve peyniri sokağa attı. Annem bu akşam memnun olacak, ekmeğimi bitirdim zannedecek diye düşündü. Akşamüstü okuldan dönüyordu. Bir sokaktan geçerken bir fakire rast geldi. Bu fakir zayıf hastalıklı, eli ayağı tutmaz bir ihtiyardı. Bir taşın üzerinde oturuyordu. Cehdi, bu zavallı adamı gördüğü zaman içinde bir merhamet duydu. O’na pek acıdı. Ah şimdi attığı ekmeği ile peyniri yanında olsaydı, bu ihtiyara ne güzel gıda olacaktı. Çantasında bir armut kalmıştı. Bunu

hatırladı, hemen sevinç ile çantasını açtı, armudu aldı. İhtiyar fakire götürdü, verdi. Adamcağız memnun oldu, Cehdi'ye dua etti: 'Allah seni büyük adam etsin' dedi. Cehdi o sevinçle evlerine gitti ve içinden şöyle diyordu: 'Bir daha ne ekmeğimi ne peynirimi atmam ya bir fakire veririm yahut eve götürürüm, annem birine verir.'

Çocuklar bir dilim ekmeğin için fazla olsa bile başka fakir bir insanın karnını doyurabilir, hiçbir şey atmayınız.

İhtar: Öğretmen efendiler şu kelimeleri açıklayacaktır: Dilim ekmeğin, peynir neden yapılır, pastırma neden, nasıl yapılır, memnun olacak, gıda?

4.2.5. Anne İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Anneye yardım etmek

Metnin adı: Anne

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Anneye yardım etmek

Sene: 1

Sayı: 3

Sayfa: 119

Hazırlayan: Cevat

Bu ders örneğinde anneye yardım etme değeri işlenmektedir. Hikâye anlatılarak küçük bir çocuğun annesine yardım etmek istemesi rol model olarak öğrencilere sunulmaktadır. Kendisi için işte çalışan annenin halini anlamak ve yorgunluğunu hafifletmek için kendisi istemeden yardımına koşma vurgulanmaktadır. Küçük Hamdi de işten gelen annesine yardım ettiği anlatılarak öğrenciler yardım etmeye, faydalı iş yapmaya özendirilmiştir.

Ayrıca öğretmenlerin ders esnasında açıklayacağı kelimeler dipnot şeklinde yazılmıştır. Öğretmen dersi anlatırken bu kelimeleri de açıklanması istenmektedir.

Ders Örneği Metni

Küçük Hamdi, babadan öksüz kalmış, köylü bir çocuktur. Köyleri yüksek bir dağın eteğinde, bir derenin kenarındadır. Köyün tarlalarında patates, soğan ve daha çok sebzeler yetiştirilir. Köyün bayırlarında ise koruluk vardır.

Küçük Hamdi'nin annesi her gün tarlalara gidip çalışır. Kazancı ile oğlunu ve kendini geçindirir. Küçük Hamdi annesi tarlada iken okula gider, akşamüzeri okuldan çıkar, köyün meydanında diğer çocuklarla oynar, annesini bekler.

İşte annesi tarladan dönüyor, arkasında patates ve soğan dolu bir torba var. Koltuğunda ise bir kucak kuru odun taşıyor. Bunları işten sonra koruda topladı. Kadıncağız yorgundur, iki kat eğilerek köye geliyor. Küçük Hamdi annesi görür görmez oyunu bıraktı, yanına koştu: 'Anneciğim, ben de bir şey taşımak istiyorum' dedi. Annesi memnun oldu, yavrusuna tebessüm etti ve taşıdığı bir kucak odundan yarısını ayırdı, Küçük Hamdi'nin kolları arasına yerleştirdi.

Hamdi faydalı bir iş görebildiğinden, annesine yardım ettiğinden pek memnundur. Hamdi görevini yapabildiği için bahtiyardır.

Uyarı: Sayın öğretmenler, öğrencilere şu kelimeleri açıklayacaktır: öksüz, dağ, dağın eteği, dere, dere kenarı, tarla, patates, soğan, sebze, peynir, kuru, tebessüm

4.2.6. İki Birader İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Kardeşlik, kendinden önce kardeşinin ihtiyaçlarını görmek, karşılıksız iyi niyet sahibi olmak.

Metnin adı: İki Birader

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye üzerinden anlatarak hedef davranışı telkin etmek.

İşlenen değer eğitimi: : Kardeşlik, kendinden önce kardeşinin ihtiyaçlarını görmek, karşılıksız iyi niyet sahibi olmak.

Sene: 1

Sayı: 6

Sayfa: 248-249

Yazar: Mehmet SALİM

Metinde değer eğitimi olarak öğrencilere kardeşlik ve kendinden daha çok kardeşine öncelik vermek konusu işlenmiştir. İki kardeşin iyi niyetle karşılıksız paylaşması, empati kurması, kendi malından kardeşine fedakarlık yaparak vermesi, iyiliği gizlice yapması örnek birer davranış olarak vurgulanmıştır.

Köylüler kardeşlik olayının bütün herkese örnek olması ve unutulmaması çınar ağacı ile gelecek nesillere taşımak istemişlerdir.

Ders Örneği Metni

Biri müteehhil(evli), diğeri bekar iki birader vardı. Malları pederlerinden intikal ettiğinden müşterek idi. Onlar bu yadigâr pederaneyi sürerler, imar ederler, müştereken ihyasına çalışırlar, ekerlerdi.

Hasat mevsimi gelmişti herkes ekinlerini biçiyor, yığınlar teşkil ediyor, sa'yının(çalışmanın) semeresini iktidaf etmeye çalışıyorlardı.

Biraderler de tarlalarına midar maişetleri olan o kıymetli araziye giderler. Ektikleri buğdayı biçmeye başladılar. O sene tarlacılarını güzel imar ettiklerinden Cenabı Hakkın fazlı ve ihsanı da ona göre olduğundan mezkûr tarlada feyiz ve bereket fevkalade idi. Biraderler bu kemale ermiş ekinleri mesrur, handan biçiyor. Kemali samimiyetle beyinlerinde müsaveten taksim ediyor. Her biri ayrı ayrı yığınları teşkil ediyorlardı.

Bekâr birader yığınlara per sürur baktı her ikisinin de eşit olduğunu görünce kendi kendine: “Biraderimin zevcesi, çocukları var onların da iaşesi kendisine mahfil, ben ise bekâr ve münferidim, her halde biraderim benden daha fazla servete muhtaçtır. Halbuki husule getirdiğimiz servet beynimizde müsaveten taksim olunuyor. Bunun için ben kendi hissemden ona bir parça vermekle yardım etmeliyim. Fakat ben ona desem ki: ‘Bugün biçtiğimizi senin yığınına yığalım, ben istemem bunu, bir sadaka gibi telakki eder. Muğber olur, iyisi mi akşamları O uyuduğu vakit kendi yığınımından mümkün olduğu kadar onunu yığınına getirir, O anlamadan yardım etmiş olurum” fikrinden bulundu.

Müteehhil birader de yığınların müsaviyetini(eşitliğini) görünce: ‘Ben evlendim, çoluk çocuk sahibi oldum, dünya hayatının ne demek olduğunu anladım. Hâlbuki bilâder ağaç henüz bekâr, O da benim gibi aile sahibi olmak ister, bunun için onun servete ihtiyacı benden fazladır. Fakat taksimde onun hissesini artırsam buna iyi mana vermeyecek, lakin akşamları habersizce

kendi yığınınından onunkine taşır, o anlamadan yardımında bulunmuş olurum.’Mütalaasında bulundu.

Her iki birader de verdikleri kararın icrasına teşebbüs ettiler; biri tam gecenin zulmet ve sukunu amiki (derin sessizlik) içinde kalkıyor, kendi yığınınından kucak kucak ekin alıyor, biraderinin yığınınına getirip ilave ediyor. Diğeri, biraderinin sabaha karşı olan tatlı uykusu zamanında habersizce aynı vecih (aynı şekilde) ile mukabele eyliyordu. Fakat bu muamele bir mana teşkil ediyordu. Her sabah kalktıkları vakit her birader kardeşinin yığınının tezayüt (fazla), kendininkinin tenakus ettiğine (eksildiğine) zeam ediyordu. Hâlbuki dikkat ediyorlar, yine eşitlik bozulmuyor. Durup düşünüyorlar sebebini bir türlü bulamıyorlar kendi kendilerine hayret ediyorlardı.

Yine bir gece maksatlarının icrası için, fakat her ikisi tesadüfen aynı zamanda kalktılar. Hava oldukça rakide (berraktı), sema bulutlardan muarran (arınmış). Muhit bir sükunu amik (derinlik) içinde, ayın yirmisinden sonra olmalıydı ki mehtap tamamıyla ortalığı tenvir edemiyor, etraf tam karanlık bir halde bulunuyordu. Biraderler bunun bila istifade bir kucak ekin yüklenmişler tebtidi mahal (yer değiştirmeye) etmeye uğraşıyorlardı. Aynı zamanda hareket etiklerinden tam yarı yollarında karşılaştılar aynı hüsün ile mutehissis, aynı mülahaza üzerine müteharrik, aynı maksadı takip ettiklerinden pek ziyade memnun oldular, kucaklaştılar, öpüştiler. Bütün samimiyet ve muhabbet biraderanelerini yekdiğerine ibraz ettiler. Bu his, bu ittihadı ahlak, bu fedaili ulviye biraderler arasında ihveti hakikiyeyi bir kat daha takviye etti. Artık her türlü meşgalelerini bütün menfilerini tevhit (birleştirdiler) ettiler, beraber çalışmaya, beraber kazanmaya hiçbir vecih ile yekdiğerinden infikak etmeye, daima beraber yaşamaya karar verdiler.

Bittabi (Doğal olarak) o memleket ahali bu, bu hissi ulviyi her insanda bulunması elzem olan bu hasaili berakzideyi işittiler, takdir ettiler. Bir hatıra olmak böyle âlicenap biraderlerin namını teyit için mahalli mezkûrda bir çınar ağacı diktiler. İşte bugün o çınar ağacı duruyor. Onun sebebiyle de evli, evli olmayan biraderlerin namı yâd olunmaktadır.

4.2.7. Fedakârlık İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Fedakârlık, empati kurmak, duygudaşlık

Metnin adı: Fedakârlık

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yolu ile öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Fedakârlık, empati kurmak, duygudaşlık

Sene: 2

Sayı: 8

Sayfa: 50-51

Hazırlayan: Ali Nusret

Bu metinde değer eğitimi olarak fedakârlık yapmak güzel bir davranış olduğu vurgulanmıştır. Yardıma muhtaç birine düşünmeden elindekini vererek fedakârlık yapmanın hikâyesi anlatılmıştır.

Öğrencilere fedakârlık davranışı, kendisinde olup olmadığını düşünmeden yardım etme, kendini değil de karşıdakini düşünme, empati kurma şeklinde işlenmiştir. Bu örnek olayda Salim'in ihtiyaç sahibi ihtiyara yardım etmesi ve düşünmeden elindeki pastayı ihtiyara vermesi istenmiştir.

Ders Örneği Metni

Salim, konağın dış merdiveninden koşa koşa çıkarak dadısına hitaben: 'Gözüm dadı, çabuk bana bir pasta ver' diye bağırdı.

Dadısı: 'Ne yapaksın yavrum? İşte pastan elinde. Hele onu yiyip bitir de daha istersen sonra veririm' dedi.

-Hayır, kendim için istemiyorum. Sokak kapısında bir biçare ihtiyar var. Zavallı soluk soluğa, kan ter içinde. Açlıktan kımıldamaya mecali yok, pastayı O'na vereceğim. Her ne vakit böyle bir fakire tesadüf edecek olursam ekmek, sadaka, hâsılı bir şey verip iyilik etmeyi tembih ediyorsun. Haydi, çabuk pastayı ver, götüreyim. Hem zavallı ihtiyara iyilik edeyim hem de senin sözünü tutmuş olayım. Biçare adamın ne kadar düşkün bir halde olduğunu görsen sen de acırsın.

Çocuğun bu güzel sözleri üzerine dadısı O'nu kucığına alıp sevdikten sonra:

-'Şu biçare ihtiyara elbette ben de acırım. Pasta yahut ekmek vererek O'nu memnun etmek pekiyi bir muameledir. Lakin asıl insaniyet elinde pasta varken gelip benden bir başka pasta istemek değil. Hiç düşünüp tereddüt etmeksizin onu vermektir. Bir fedakârlık neticesi

olmayan sadakanın hiç değeri yoktur. Bu ihtiyarı doymak için elindeki pastadan vazgeçseydin daha çok memnun olur ve seni daha çok severdim' dedi.

Dadısının bu sözleri üzerine Salim, koşarak sokak kapısına gitti ve pastasını ihtiyara verdi.

4.2.8. Köpek ile Kurt İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Kötülük eden kötülük bulur, etrafındaki herkesi düşman görmemek, kötülük yerine iyilik düşünmek.

Metnin adı: Köpek ile Kurt(Efsane)

Ders Yöntem ve tekniği: Değer konusunu hikâye yoluyla öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Kötülük eden kötülük bulur, etrafındaki herkesi düşman görmemek, kötülük yerine iyilik düşünmek.

Sene: 2

Sayı: 8

Sayfa: 51

Hazırlayan: Ali Nusret

Bu hikâye de herkesi düşman görmenin yanlış olduğu ve bu düşüncenin kişiye sürekli huzursuzluk vereceği vurgulanmıştır.

Etrafındakilere kötülük yapanın daha fazla düşmanı olur. Öğrencilere bu parçada kötülük düşünmenin veya başkalarına kötülük yapmanın yanlış bir davranış olduğu vurgulanmaktadır.

Metinde köpek arkadaşına 'herkese fenalık ettiğin için herkesten fenalık beklemekte mazursun' diyerek kötülük yapan kötülük bulur düşüncesi telkin edilmiştir.

Ders Örneği Metni

Bilmem nasıl oldu da günün birinde bir kurt ile bir köpek dost oldular. Beraberce gezmeye çıkarak dereden tepeden sohbe koyuldular. Çünkü kurtların da arasına zıyasız hayvanlar gibi ülfet ve muhabbet etmeleri vaki olur.

Şu kadarki kurdun mükâlemesi her dakika sekteye uğruyordu. Ufacık bir gürültü oldu. Mesela bir yaprak düşse yahut yerde bir kuşun gölgesi görünse kurt hemen kemali havf ile kulaklarını kapatıyordu. Her an kavga etmeye yahut kaçmaya hazırlanıyordu. Bu edvarı görmekten bizar olan köpek nihayet:

-‘Ne kadar vesvese içinde yaşıyorsun? Bir dakika rahat yürüdüğünü, rahat konuştuğunu görmüyorum. Bu ne hal? Rahat rahat yürüyelim. Kamsız, kasavetsiz konuşalım, eğlenelim’ dedi.

O vahşi hayvan yani kurt ise şu cevabı verdi.

-Dediğin gibi yaşamak bana müyesser değildir. Herkes benim düşmanımdır.

Bu cevap üzerine köpek hakikati hali anlayarak:

-‘Evet, hakkın var. Sen herkese fenalık ettiğin için herkesten fenalık beklemekte mazursun!’ dedi

4.2.9. Doğruyu Söylemek İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Doğru sözlü olmak, dürüst davranmak

Metnin adı: Doğruyu Söylemek

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Doğru sözlü olmak, dürüst davranmak

Sene: 2

Sayı: 8

Sayfa: 51-52

Hazırlayan: Ali Nusret

Bu metinde doğru sözlü olmanın güzel bir davranış olduğu, yalan söylemenin ise kötü ve başkalarına zarar verebileceği vurgulanmıştır.

Hikmet'in öğretmeninin uyarılarını dikkate almayıp izinsiz iş yapması, öğretmeninin olayı fark edip sobayı yakanı cezalandırmak istemesi üzerine Hikmet'in önce ortaya çıkmaması anlatılmış.

Hikmet'in hatasını kabul edip sonunda doğruyu söylemesi sonucu ne olursa olsun doğru sözlü olmanın iyi bir davranış olduğu hikâye ile öğrencilere anlatılmıştır.

Ders Örneği Metni

Kış pek şiddetliydi. Hikmet'in devam etmekte olduğu mektebin ısıtılması için gayret edilmekle beraber bina harabece olduğundan güçlük çekiliyordu. Hoca efendi de şakirdanın sobalara odun atmasını katiyen men etmişti.

Bir gün Hikmet dershanenin soğuşunu pek ziyade bularak hocanın ve hıdmeden hiç birinin orada bulunmadığı esnada kalkıp alelacele sobaya iki üç fazla odun attı. Bu odunlar çabucak tutuşarak pek ziyade sıcaklık hâsıl oldu. Hatta sobanın boruları kıp kırmızı kesildi. Hoca efendi bu hali görünce sobaya fazla odun atılmış olduğunu anladı. Ve mütecasirini meydana çıkarıp cezalandırmak için kimin atmış olduğunu sordu. Hikmet'in hareketini bütün sınıf görmüştü. Lakin dershaneyi ısıtarak herkesi memnun etmek için buna cesaret etmiş olan bir arkadaşı hiçbiri ele vermek istemiyordu. Bunun için hepsi birden sobanın bu derece harareti hizmetkarların attığı odunlardan ileri geldiği yolunda irade-i lisan ettiler. Hoca bundan pek ziyade hiddetlenerek:

-‘Eğer mektebin nizamına mugayir olarak şöyle bir kabahat etmiş olan arkadaşınızı haber vermezseniz sizi hep birden cezalandırırım!’ dedi.

Çocuklar yine sükût ile muhbir olmaktan ise her türlü cezaya razı olacaklarını işaret ettiler. Bunun üzerine hoca bütün sınıfa ağır bir ceza tayin etti. Hikmet arkadaşlarının kendi hakkında gösterdiği şu fedakârlığı takdir etmekle beraber kendi yüzünden herkesin ceza görmesini bir türlü vicdanına sığdıramıyordu. Nihayet ayağa kalkarak:

-‘Efendim, sobaya fazla odun atan benim’ dedi.

Hoca efendi Hikmet'in böylece doğruyu söylemesinden kalben pek ziyade memnun olmakla beraber mektebin nizamını muhafaza için yine mücazat etti. Hikmet ise cezayı çekmekle beraber arkadaşları indinde kadir ve haysiyeti pek arttı.

4.2.10. Hırsız ile Çiftçi İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Hırsızlığın kötü bir davranış olması

Metnin adı: Hırsız ile Çiftçi

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla değer konusunu öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Hırsızlığın kötü bir davranış olması

Sene: 2

Sayı: 8

Sayfa: 53-54

Hazırlayan: Ali Nusret

Bu ders örneğinde öğrencilere hırsızlığın kötü bir davranış olduğu, kötü niyetli olmanın fark edileceği vurgulanmıştır. Nitekim misafirlik bahanesiyle gelen hırsız amacına ulaşamadığı anlatılmıştır. Öğrencilere hırsızın hikâyesi anlatılarak bu davranıştan kaçınılması gerektiği telkin edilmiştir.

Ders Örneği Metni

Bir hırsız şehirden uzak bir yerde ikamet etmekte olan zengin bir çiftçiyi soymaya niyet eder. Bu meşum niyetini rahat rahat icra edebilmek için bir akşam gidip çiftçinin hanesinde misafir olmaya karar verir. Çiftçinin gayet misafirperver bir adam olup fukaradan her kim vakitli vakitsiz hanesine müracaat eder ise hüsnü kabul gördüğünü ve güzelce azez ve ikram olunduğunu tahkik etmişti.

Kararı üzere çiftçinin hanesine gider. Çiftçi kendisini nezaketle kabul edip rahat bir yere oturarak dereden tepeden sohbeta... Misafirin kim olduğu, nereden gelip nereye gittiği hakkında suallere başlar. Hırsızın şüpheli, korkakçasına cevapları, çehresinin bozukluğu, bakışlarının sahteliği çiftçiyi endişeye düşürür ve çok geçmeden şu misafirin acımaya gayrı layık bir haydut olduğunu anlar. Lakin zihninden düşündüğünü asla meydana çıkarmayarak yalnız:

-‘Akşam taamı için biraz daha beklemeye mecburuz. Bu civarda kol gezen iki jandarma dahi bizimle taam edecektir’ demekle iktifa eder.

Hırsız, jandarma sözünü işitince tiril tiril titremeye başlayarak çiftçiye fazla söz söyletmeksizin tabanları kaldırdı. Çiftçi de şu büyük beladan bu kadar kolay bir çare ile kurtulmuş olduğuna sevinerek çala taban kaçırmakta olan hırsızın arkasından uzun uzun güler.

4.2.11. Kabahatin Tamiri İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Kabahat işlememek, yapılan her hata düzeltilemeyebilir.

Metnin adı: Kabahatin Tamiri

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla değer konusunu öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Kabahat işlememek, yapılan her hata düzeltilemeyebilir.

Sene:

Sayı: 8

Sayfa: 54

Hazırlayan: Ali Nusret

Bu metinde öğrencilere yapılan her hatanın telafisinin mümkün olamayacağı, bu yüzden yapılan öğütlere dikkat edip hata yapmamaya özen göstermeleri vurgulanmıştır. Hikâye anlatımıyla sunulan bu örnekte hata sonunda ne kadar pişmanlık olmanın fayda vermeyeceği anlatılmıştır. Öğrencilerden her şeyin tamir olmaz düşüncesiyle harekât etmeleri istenmiştir.

Ders Örneği Metni

Çocuklar mektepten gelince pederleri onları biraz dolaşip hava almak üzere kıra göndermiş idi. Bir müddet sonra cepleri elmalar ile dolu olarak avdet ettiler.

Pederleri:

-‘Çocuklar bu kadar elmayı nerede buldunuz, nereden aldınız?’ diye sordu.

Çocuklar:

-‘Bir elma ağacının altında bulduk, aldık’ dediler.

Pederleri bu cevaptan son derece de müteessir olarak:

-‘Vay benim talihsiz başıma, eyvah, eyvah! Akıllı, uslu olmalarına bu kadar gayret ettiğim çocuklarım nihayet hırsız oldular’ diye bağırmaya başladı.

Çocuklar dahi kabahatlerini anlayarak pişman oldular, utandılar, gözleri yaşardı. Bunun üzerine pederleri:

-‘Haydi, bunları nereden aldınız ise yine oraya götürüp bırakınız!’ dedi.

Çocuklar o kadar heves ve iştah ile toplamış oldukları şu güzel elmaları yemekten mahrum kaldıkları için biraz teessüf etmekle beraber elma tarlasına avdet ettiler. Lakin bu tarla pek geniş, ağaçları pek çok, acaba bunları hangi ağacın altında bulup almışlar idi? Şimdi bunu bir türlü kestiremiyorlardı. Biri ‘şurası idi’, diğeri ‘hayır, burası idi’, öteki ‘yok canım o taraf başkasının tarlası’ diye diye bir hayli dolaştılar. Aradıkları ağacı bir türlü bulamadılar. Nihayet ne yapacaklarını şaşırarak bir köşeye oturdular. Bir daha böyle hırsızlığa tövbe ederek pederlerinden görecekları mücazat korkusu ve üzüntüsü ile hüngür hüngür ağlaştılar. İnsan yaptığı bir kabahati tamire her zaman muvaffak olamaz.

4.2.12.Yirmi kuruşluk Saadet İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Empati kurmak, yardım etmek

Metnin adı: Yirmi kuruşluk Saadet

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla değer konusunu öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Empati kurmak, yardım etmek

Sene: 2

Sayı: 15

Sayfa: 117-118

Hazırlayan: Ahmet Cevat

Bu metinde öğrencilere empati kurarak yardım etmek vurgulanmıştır. Kendisinde olan zenginliği ve imkânı paylaşmanın kişiye mutluluk vereceği anlatılmıştır. Etrafındaki yardıma muhtaç kişilerin üzüntüsü ile yardım edildiği zamanki kişinin mutluluğu karşılaştırılmış ve yardım alan kadar, yardım eden kişinin de mutlu olacağı anlatılmıştır. Öğrencilere yardım etmenin her iki tarafa da mutluluk veren güzel bir davranış olduğu vurgulanmıştır.

Ders Örneği Metni

Bayram günü idi. Dar sokaklar, meydancıklar yangın arsaları sabahtan beri çocukların çolankağı olmuştu. Hepsi yeni esvaplar giymiş, mağrur ve mesrur dolaşıyordu.

Öğleden sonra civar mahallelerin bu sevinçli sakinesi takım takım cim cimci meydanı istikameti tutuyor, bu eğlence sergisine şeytap ediyorlardı. Daha bir köşesinden girilirken yüzler mesruttan nurlanıyor, yürekler daha hızlı atmaya başlıyordu. Meydanın tam orta yerinde atlıkarıncalar, paran sandallar, dönme dolaplar, salıncaklar başları döndürecek bir süratle hareketlerinde devam ediyor. Gözleri yukarıda olarak bekleyen küçük acıvirleri sabırsızlıktan tepindiriyordu.

Kızlar, erkek çocuklar, valideler, ablalar, ağabeyler, babalar, seyirciler hâsılı herkes memnun ve bahtiyar idi, herkes eğleniyordu. Atlıkarıncanın altında yarım saat, bir saat bekli de daha ziyade zamandan biri o zarif ağaç atlara gözlerini dikip duran yedi sekiz yaşlarında bir kızcağız hasret içinde görülüyordu. Ayakları çıplak, başı çıplak vücudu hemen çıplak idi. Sefaletten her tarafı kurumuş, kararmış, yalnız kara gözleri canlı ve parlak kalmış idi. Öyle bir bakışı vardı ki yüreğiniz kadar nüfuz eder, ruhunuzu sızlatırdı.

Atla karıncanın sahibi, ihtimal yirmici defa bu fakir çocuğu hırpalayarak kovmak istedi. O dakikada kardeşlerini bindirmeye gelen on iki, on üç yaşlarında bir rüştiyeli adamın bu insafsız kabalığına mani oldu: ‘O da binecek’ dedi, sonra mağmum çehrelili kızcağıza döndü: ‘Kardeşim Behice ve Mahmut’la beraber sende bin, yirmiliği ben veririm, olmaz mı? Sözlere ile gönlünü almaya, razı etmeye çalıştı.

Çocuklar üç ağaç atabilmiş, çıkırık dönmeye başlamış, cehreler şetareten iri güller gibi açmış idi. Bu güzel levhayı gören bir ihtiyar, galiba rüştiyelinin babası- çünkü beraber bulunuyorlardı – mendili ile yüzünü silerken galiba gözlerinden iki damla gözyaşını sakladı ve oğluna:

-‘Aferin Kemal, bu kızcağızı bindirdiğini pekiyi ettin. İhtimal karnı da açtır lakin ekmek verecek bulunur ama eğlencesine bir yirmiliği feda edecek pek az insan vardır’ dedi.

Hâlbuki eğlence de insan için ekmek kadar elzem bir ihtiyaç ruhu değil midir?

4.2.13. Bir İmtihan İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Güvenilir olmak, aç gözlü olmamak

Metnin adı: Bir İmtihan

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla değer konusunu öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Güvenilir olmak, aç gözlü olmamak

Sene: 2

Sayı: 15

Sayfa: 118-119

Hazırlayan: Ahmet Cevat

Bu metinde öğrencilere aç gözlülüğün kötü ve güvenilir olmanın iyi bir davranış olduğu anlatılmıştır. Derste anlatılan hikâye ile göreve alınacak kişide aranan en önemli özelliğın güvenilirlik olduğu, aç gözlü davranan kişiye ise işe alınmadığı görülmektedir. Öğrencilere bu hikâyede güvenilir olmak kazandırır, aç gözlü davranmak kaybettirir mesajı verilmektedir.

Ders Örneği Metni

Bundan iki bin belki daha ziyade sene mukaddem Serendip adasında kayıp iyi bir padişah hüküm sürerdi. Hilm ve mülayemeti her tarafta övülmüştü. Fakat bu lütfkârlığı fazla derecede suiistimal olunuyordu. O mertebe ki namuslu bir hazine nazırı bulmaktan katı ümit etmişti. İran'ın bir meşhur hekimi bir sene seyahatini Cezire-i Serendip'e kadar uzatmış. Bu iyi padişahın misafiri olmuştur. Bir gün esna-i musahabette İranlı âlime derdini açtı. Kendisinden bir çare sordu:

- 'Siz bu kadar dünya dolaşmışsınız, o kadar çok insan görmüş, çok şey öğrenmişsiniz elbette afif ve müstakil bir adamı intihap etmek için sağlam bir usul bulabilirsiniz.'

Âlim ciddi ve kani bir tur ile:

-Haşmetpenah! Bundan kolay bir şey yoktur. Bir gün tayin ederek hazine nazırı olmak arzusunda olanları sıraya avdet buyurunuz. Müracaat edecek olanları huzurunuzda raks ettiriniz. En çevik ve çalak hareketleri kim yaparsa zatı şahaneleri için en münasip hazine nazırı o olur.

-Galiba siz latife ediyorsunuz, hiç en iyi raks eden bir insanın en namuslu, en mahir bir hazine nazırı olacağı iddia olunabilir mi?

-Zatı şahanelerini temin ederim ki hazine nazırınızın tayini için bunun daha iyi bir imtihan usulü yoktur. Vakıa en çevik, en serbest hareketi icra edecek olan bir insanın en maharetli bir muhasip olması lazım gelmez, lakin tecrübe benim tarif edeceğim gibi yapılacak olursa namezitler arasına en müstakimini seçebileceğinize şüphe yoktur.

Hekim o kadar büyük bir kanaatle söylüyordu ki Serendip padişahı muvafakat etti, keyfiyet ilan olundu.

Yevmi mayinde namezitler itizar salonunda toplanmış idi. İsimlerini ve o zamana kadar iştigal ettikleri memuriyetleri meşhur bir cetvel tanzim edildi. Altmış dört kişi idiler, birer birer huzuru padişaha çıkarılıyorlardı, hekimde orada hazır idi.

Herkes intizar salonunda yalnız başına bir öteye geçiyor, orada beş dakika bekliyor, sonra nöbetini savıyordu. Her biri padişahın divanhanesine geldiği zaman kendisine çalan musiki havasına göre raks etmesi emir olunuyordu. Fakat ne bitait hepsinin ayaklarını, vücutlarını kımıldatacak halleri yoktu. Hekim içinden 'gidi sizi haydutlar! 'Diyordu. Ancak bir tanesi büyük bir çeviklik, tam bir serbest ve raks edebilmişti. Tecrübenin hitamında hükümdar bu adamı der avuş etti ve hazine nezaretine tayin olduğu müjdesini kendisine verdi. Diğerleri ise birer hırsız gibi huzuru hâkime sevk olundu. Çünkü hekimin tavsiyesi üzerine intizar salonu ile divanhane arasındaki öteye kıymettar taşlar, mücevher, madenler, akçeler yığılmış idi. Hazine nezareti namezitleri burada kaldıkları beş dakika zarfında ellerinden geldiği kadar ceplerinde, üstlerinde, esvaplarında saklamakta kusur etmemişti. Tekmil o betaitlerde bundan ileri geliyordu. Yalnız bir tanesi namuslu kalmış ve mükâfatı görmüş idi.

4.2.14. Kardeşlik İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Kardeş olmak, iyi günde ve kötü günde dost olmak

Metnin adı: Kardeşlik

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla değer konusunu öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Kardeş olmak, iyi günde ve kötü günde dost olmak

Sene: 2

Sayı: 15

Sayfa: 122-123

Hazırlayan: Ahmet Cevat

Bu metinde kardeş olmak, iyi günde ve kötü günde dost olmak, komşuluk ilişkisi anlatılmıştır. Hayvanlar örnek gösterilerek komşuların kardeş gibi kötü günlerinde de yardım edip acılarını sarması vurgulanmıştır.

Kuşlar örnek gösterilerek dost olmanın, yardım etmenin hayati önem taşıdığı anlatılmıştır. Hikâye yoluyla anlatılan bu parçada kan kardeşi gibi komşusuyla dost olan kişinin düşüncelerine yer verilerek, komşusuna kötü günlerinde acısına ortak olup yardım edeceğine söz vermesi anlatılmıştır.

Ders Örneği Metni

Vaktiyle komşu iki köylü vardı. Bunlardan her birinin büyütülecek küçük evlatları, bakılacak aileleri vardı. Mütemadiyen çalışıyorlar, oldukça bolluk içinde geçinebiliyorlardı.

Bunlardan biri bu refah ile beraber daima kederli ve mamum idi. Bir gün ölecek olursam aileme, çocuklarıma kim bakacak diye düşünüyordu.

Bir akşam evlerine dönerken acıklı, müessir bir vakıya müşahit oldular. Çalılıklar arasından geçiyorlardı. Bir takım kuşlar gidip geliyor, çalılıkların kuytu mahallinde yapılmış yuvalarına koşuyor, yavrularına yiyecek getiriyorlardı. Baktılar; yuvalar iki ve her iki yuvadaki kuşlar dört idi. Tabi ki kendi yurtları, tabi ki kendi evlatları gibi.

O esnada bir karakuş korkunç bir kanat çarpmasıyla üzerlerinden geçti, bir daha geçti. Valide ve baba kuşlar tehlikeyi tanımakta gecikmediler. Her biri bir tarafa sinmek üzere, alçaktan uçtu, fakat biraz sonra merhametsiz kuş bir yuvanın ebeveynini pençesine geçirmiş, tekrar havaya yükselmişti. Bu feci tecavüz yüreklerini sızlattı. Zaten mamum tabiatlı olan köylü o gece hiç uyuyamıyordu. Hep anasız, babasız kalan kuşların halini düşünüyordu. Bu düşünce kendisini istemeyerek bir mukayese sevk ediyordu. Bende bir gün ölürsem, zevcemde göçüverirse yavrucakların hali ne olacak!

Ertesi gün ilk işi gidip yetim kuşların haline bakmak oldu. Komşusu da bir müddet beraberdi, çünkü tarlaları yan yana bulunuyordu gördükleri manzara pek müessir, pek ağlatıcı

fakat rak şefkatinden ağlatıcı idi. Öbür yuvanın anası, babası her iki yuva yavrularına yiyecek getiriyor, hepsini besliyor ve hepsini doyurabiliyordu.

O zaman hep şetaretili durmak tabiatı olan köylü arkadaşına:

-‘Görüyorsun ya, kuşlar bile yetim kalanlara bakmak için bir çare bulabiliyorlar. İnsanlar için bu hususta çok endişe etmek ayıp olmaz mı? Biz kardeş gibi değil miyiz? İnsanız, komşuyuz küçüklüğümüzden beri beraberiz. Artık birimizin eceli ötekininkinden evvel gelecek olursa öbürümüz vazifesi aşikâr olmaz mı? Sen benden evvel ölürsen ben senin ailene bakarım, ben senden evvel gidersem sen benim Familyemin babası olursun’ dedi.

Bu güzel sözler mammum tabiatlı köylünün imek kalbine nüfuz etti. Çehresine tatlı bir tebessüm, gözlerine sıcak bir yaş getirdi. Birbirinin elini sıktılar ve sükûn içinde bu kardeşlik muahedesini imzalamış oldular.

4.2.15. Kaya ile Yolcu İsimli Okuma Parçası ve Değerlendirme

Değerlendirme

Değer Eğitimi Konusu: Yardımlaşma ve dayanışma

Metnin adı: Kaya ile Yolcu

Ders Yöntem ve tekniği: Hikâye yoluyla değer konusunu öğrencilere anlatmak

İşlenen değer eğitimi: Yardımlaşma ve dayanışma

Sene: 2

Sayı: 15

Sayfa: 123

Hazırlayan: Ahmet Cevat (Fransızcadan muktebestir)

Bu parçada yardımlaşma ve dayanışma ile tek başına yapılması güç olan işlerin beraber yapılabilmesi anlatılmıştır. Yola düşen kayayı tek başına kimsenin kaldıramaması ancak hep beraber tutup kaldırabilmeleri anlatılarak birlikte hareket ederek sorunların halledilebilmesi ancak dayanışma ve yardımlaşma ile olacağı vurgulanmıştır.

Bu metin örneği Ahmet Cevat tarafından Fransızcadan muktebes edilmiştir.

Ders Örneği Metni

Bir gün dağda seyahat eden bir yolcu birden cisim bir kayaya tesadüf eder. Bu kaya yolu kemalen kaplıyordu. Yol ise yalçın ve sarp bir tepenin ortasından ancak büyük meşakkatlerle açılmış idi. Yolcu zirveden kopup oraya yuvarlanmış olması lazım gelen o kayanın önünde kaldı. Yolunda devam etmeye imkân yoktu, bir müddet kayayı yardan aşağı yuvarlak için uğraştı fakat kımıldabilmesi muhal idi. Bir kenarı çekildi, oturdu elini dizine, başını eline dayadı, düşünmeye başladı. Geri dönmeye vakit müsait değildi, yorgun, aç, susuzdu. Gece ihtimal vahşi hayvanlar incek, kendisini parçalayacaktı. O aralık diğer bir yolcu zuhur eder, bu da kayayı kımıldatmaya çalışır. Fakat muvaffak olmaz, aynı endişelerle bir tarafa çekilir, derin derin, acı acı düşünmeye koyulur.

Yolcular tevali etti, yolun üzerinde adeta bir kalabalık toplanmıştı. O zaman yolculardan biri diğerlerine hitaben şu sözleri söyledi:

-Kardeşler, hepimiz ayrı ayrı kayayı kaldırmaya çalıştık, hiç birimiz muvaffak olmadık. Acaba münferiden yapamadığımız şeyi hep birlikte yapamaz mıyız? Geliniz kuvvetlerimizi birleştirelim. Kayayı tahrike gayret edelim.

Bu makul sözleri cümlesi dinledi. Ciddi bir ceht ve say ile kaya kımıldatıldı, yardan aşağı yuvarlatıldı. Bu yol hayat, bu yolcu insan, kaya ise müşkülattır. Müşkülât her ferdi ezebilir fakat insanlar makul surette birleşirse müttehit kuvvetlerini mağlup edecek müşkülât olmaz.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Dergide Dârümuallimîn yöneticileri tarafından hazırlanmış olan değer içerikli ders örnekleri taranmış ve bunlardan değer eğitimi içeren ders örnekleri seçilmiştir. Konumuzla ilgili seçilen 27 adet ders örneği metni günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

Günümüz yönetici ve öğretmenlere değer eğitimi konusunda örnek teşkil etmesi amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Ders örnekleri sayı, sayfa, hazırlayan kişi ve ders yöntemi gibi kısa bilgiler ile değerlendirmesi konuların ilk kısmında yapılmış, akabinde ders metni verilmiştir.

Yönetici ve öğretmenler için ders örneklerinin analizi yapıp değerlendirilen ders örnekleri ile ilgili bazı tespitlere ulaşılmıştır.

Ders örneklerindeki rakamlar öğrencinin numaralarını ifade etmektedir. Öğretmen, öğrenci ismi yerine numarası ile hitap ederek söz hakkı vermiştir. Vatan nedir 23? Siz söyleyiniz 5? O, kurt mudur, 10?... gibi. Bazı derslerde söz hakkı verilmeden konuşan öğrencilerin de olduğu görülmektedir.

Ders işleyecek öğretmene rehberlik yapması için özellikle ders örneğinin son kısmında bazı açıklamalar bulunmaktadır. Ders örneklerini işleyecek öğretmen için ders esnasında açıklaması gereken kelimeler, kavramlar ders örneğinin alt kısmında ifade edilmiştir. Mesela; 'açıklanacak kelimeler', 'öğretmenler şunları açıklayacaktır', 'İhtar: Öğretmenler şu kelimeleri açıklayacaktır' gibi.

Bazı kelimeler dipnot düşülerek açıklanmış. 'Ateşböceğine, yıldız böceği de derler' gibi.

Ders örnekleri işlenirken farklı metot ve yöntemler kullanılmıştır ama genellikle buluş yöntemi kullanılmıştır. Öğrenci aktif olarak merkezde bulunup soru cevap tekniğiyle öğretmen hep yol gösterici konumundadır. Öğrenciye verilmek istenen kazanım için çoğunlukla soru cevap yöntemi kullanılmış, öğrenilmesi hedeflenen değeri kendisinin bulması istenmiştir.

Hikâye şeklindeki derslerde ise öğretmen anlatım yöntemini kullanmıştır. Özellikle okuma parçalarında kullanılan hikâyede açıklanması istenen kelimelere de dikkat çekilmiş ve öğretmenin anlatım esnasında izah etmesi istenmiştir.

Şahin Oruç(2011:144) da Tedrisat mecmuası üzerine yaptığı çalışmasında derslerde buluş ve anlatım yönteminin kullanıldığını söylemiştir.

Öğretmen bilgiyi hemen vermeyip beraber bulalım diyerek, öğrencinin düşünerek bilgiyi bulmasına imkân tanımaktadır. Öğrenciler bilgiyi bulmada zorlanırlarsa öğretmen 'söyleyeceğim, anlatacağım' gibi ifadelerle dersin akışını devam ettirmektedir.

Hayvanlar konuşturularak ahlaki dersler çıkarılan fabl örnekleri mevcuttur. Arı, tilki, leylek, horoz, ateşböceği, kurt gibi hayvanlar kullanılmıştır. Öğrencinin örnekler arasında bağ kurarak muhakeme yoluyla bilgiye ulaşması sağlanmaktadır.

Tedrisat dergisindeki ders örneklerini inceleyen Topçuoğlu(2002:74) da olumsuz davranışlar fabl yapılarak hayvanlar üzerinden anlatıldığını ve muhakeme yöntemi kullanılarak öğrenci merkezli ders yapıldığını söyler.

Resim üzerine ders denilen bir yöntemle de konu işlenmiştir. Öğrencilerin önüne asılan resimlerde gördükleri nesnelere üzerinden ders yapılmıştır. Öğrencilerin resme bakarak düşünmeleri istenmiş ve öğrencinin hedeflenen davranışı resim yoluyla hatırlaması sağlanmıştır.

Bazı bilgi veya kavramlar, öğretmen tarafından öğrencilere önce hep beraber, sonra birebir tekrar ettirilmektedir.

Ders örneğinin çoğu öğretmen-öğrenci arasında geçen bir diyalog halinde işlenmiştir. Bazı ders örnekleri ise hikâye şeklinde anlatılarak öğrencilerin hedefe, düşünerek ulaşması amaçlanmıştır.

Mecmuadaki ders örnekleri ve okuma parçalarında değer eğitimi açısından aşağıdaki konular işlenmiştir:

Kibrin kötülüğü

Lüzumsuz konuşmamak

Yardım etmek, insanın daima başkalarının yardımına muhtaç olması

Alay etmemek, başına kötü şey gelene gülmemek

Kıskançlık yaparak zarar vermemek, onun yerine imrenmek

Fazla olan yiyecekleri atıp israf etmemek

Anneye yardım etmek

Çalışkan ve tembel öğrenci kıyaslaması ve hatasını başkasında aramamak

Sorumluluğunu bilmek

İşi severek yapmak kişiye haz verir

Kavganın kimseye faydasının olmaması
Aldatmak kötü bir davranış, aldatan da aldanır
İzinsiz başkasının malını almamak, almak zorunda kalırsa malın bedelini ödemek
Kendinden önce kardeşinin ihtiyacını görmek ve karşılıksız yardımcı olmak
Fedakârlık, empati kurmak, duygudaşlık
Kötülük eden kötülük bulur, etrafındaki herkesi düşman görmemek, kötülük yerine iyilik düşünmek
Doğru sözlü olmak, dürüst davranmak, güvenilir olmak
Hırsızlığın kötü bir davranıştır
Kabahat işlememek, yapılan her hata düzeltilemez
Vatan sevgisi, vatan için fedakârlık yapmak
Yardımlaşma, birlikte hareket ederek güçlüklerin üstesinden gelmek
Önemli günler, dayanışma ve paylaşma, akrabaları ziyaret etme
Kardeş olmak, iyi günde ve kötü günde dost olmak.
Bu ders örneklerindeki değer eğitimi konuları, Türk milli eğitim temel amaçlarını destekleyen ve MEB'in değerler eğitimi projesi için uygun örneklerdir.

Öneriler

Okullarda sürekli artış gösteren olumsuz öğrenci davranışlar için bu ders örneklerinin önemi ve soruna katkı sunması kaçınılmazdır. Öğretmenlerin örnek bulmakta zorlandığı değer eğitimi projesi için bu örnekler kullanılabilir.

Yunus Emre'nin 'İlim meclisine geldim kıldım talep ilim geride kaldı, illa edep illa edep' sözünde belirttiği gibi öğrencilere okullarda bilgiden önce, öğreneceği bilgiyi hangi amaçla kullanması gerektiği konusunda eğitim verilmelidir. Bu da davranış eğitimi ve değer eğitimi ile mümkün olabilmektedir.

Bu örneklerdeki yerel ve evrensel değerler bugün de derslerde konu olarak öğrencilere işlenebilir ve bu örneklerden yola çıkarak yenileri geliştirilebilir.

Her öğrencinin okul içinde veya dışında yapmak zorunda olduğu toplum hizmeti çalışmalarını için bu ders örnekleri yararlı olacaktır.

Okul yöneticileri de değer eğitimi konusunda öğretmenlerin bu tür konuları ders içinde ve dışında işlemelerine imkân vermelidir. Mdr, ğretmen ve öğrencilerini bu çalışmalara teşvik ederse okul kültürü ve ikliminde olumlu değişiklikler olacaktır.

Resim zerine ders örneklerinde olduğu gibi görsel materyallerle ders yapılması öğrenciler üzerinde daha etkili olmaktadır. Bu dersler okullar da video, film, slyt vb. görsel olan teknolojik imknlarla yapılmalıdır.

Bu ders örnekleri tiyatro, drama eğitiminde de örnek olabilir, yeniden yorumlayarak kullanılabilir.

Değer eğitimi davranışa dönük bir uygulama eğitimi olduğu için özellikle rol model ğretmen ve eğitim yöneticileridir. Öğretmen adaylarının değer eğitimi konusunda bilgilendirilmesi uygun olacaktır.

MEB'in uygulamaya koyduğu değerler eğitimi projesine ğretmen ve yöneticilerin hassasiyetle uyması çok önemlidir. Çünkü eğitim, özverili ve sorumlu davranılırsa amacına ulaşır.

EKLER

تشکیل استبره رک ، بوکله لری تعریف ایتد .
 بره رک افاده و کتابت و طیفه لری و بربر :
 چاتال . . . . ایچون قوللا نیلیبر .
 قازغان . . . . دن پایلیبر .
 بک . . . . اوزرنده به نیلیبر .
 چوربا . . . . ایچنه قونور .

علی علوی

بر آرز آلمش چو جوقله بودرس و بریلدیکی
 وقت ، معلم صوگ خلاصه ائناسنده اسملری
 صاییلان کله لری تخته اوزرنه بازار ،
 طلبه اونو قوییه ایدوب دفترلرینه قید
 ایدور ، بو صورتله درس براملا و طیفه سنی ده
 کورمش اولور .
 باشقه بر درسده معلم بو کله لرله جمله لر

مکالمه اخلاقیه

محتاجلره یاردیم ایتلی یز

شا کرد - البته ائندم ، سوه لر .
 معلم - نیچون ؟
 شا کرد - چونکه اونلری ایجتیمبورمش
 اونلرله کوزل کوزل اوینایورمش ، اونک
 ایچون هپ کندیسنی سوه لر .
 معلم - یا معلم ائندیلر سوه لر ؟
 شا کرد - اونلرده سوه لر ائندم .
 معلم - نیچون سوه لر ؟
 شا کرد - چونکه نغسه یارامازلق
 ایچور ، کوزن کوزل اوینایور .
 معلم - ده ؟
 شا کرد - صغدمده راحت اوطورایور ،
 خواجه ائندینک درسته دقت ایدور .
 معلم - ده ؟
 شا کرد - خواجه ائندی برشی صوردیعی
 کوزل کوزل جوابلر و برپور .
 معلم - یا بو جوجوغی آئنه سی باباسی ده
 سوزلری ؟
 شا کرد - اونلرده سوه لر ائندم .
 معلم - نیچون سوه لر ؟

معلم - بوکون سزه برحکابه اکلانه جم . بر
 کوچوک جوجوق وارمش . آدی «فائق» من .
 بک تریسه لی . بک چالیشقان بر جوجوق من .
 هر کون صباحلاش ایرکندن قاتقار ، اللری
 یوزنی بیقار ، باشنی طارار ، ترغیز البسه سی
 کیر ، کتابلری آیر ، مکتبه کیدرمش . مکتبه ده
 معلمنه راست کتبه عسکرکی سلام و بربر .
 ارقداشلری ده کوزلجه سلاملار ، اونلرله
 نغسه کوزل کوزل اوینلر اوینار ، هیچ
 بریسی ایجتیمزش . درسده دائما دیک اوطو .
 روز ، هیچ اکیلمز ، معلم ائندی نه اکلانه
 دقتله دیکر ، معلم ائندینک صوردیعی شیلره
 کوزل کوزل جوابلر و بررمش . اقسام اوستی
 مکتبدن جیقدیعی طوغریجه اوینه کیدر ،
 آئنه سنه ، بک باباسنه مکتبه ده معلم ائندیلردن
 اوکرندیکی شیلری بر بر اکلایورمش .
 شیمدی بو جوجوق ایچی یایورمش ؟
 شا کرد - اوت ائندم جوق ایی یایورمش
 معلم - شیمدی بو جوجوق ارقداشلری
 سوه ری ؟

فیل ایله قاریجه لر

— فقط فیل ، بوظالم حیوان بوبله دو-
شونمه بوردی . زواللی حیوانجه لر کی کومه
کومه اولدیرمکه ، تلف ایتمکه باشلادی .
بیچاره قاریجه لرایچون بوظالمک اُلندن قورتلقی
نه قدر کوچ ایدی !

— بیچون کوچ اولسون ائندم ، قولایی
وار ...

— نه در باقیم ؟ ..

— ائندم ، هپ بردن طیرمانسینلر ، اونلی
ایصبرسینلر ...

— آفرین اوغلام ؛ اونلرده سزک کی
دوشوندیله ، فیلک کندیلرینه یاپدینی شو
فنالغه قارشی باقیکز نه یاپدیله :

ایچلرندن اولوی کوزه آلانلر آبربله جق ...
بونلر ؛ دیگر آرقداش لرینی قرده شلرینی قور-
تارمق ایچون فیلک خرطومنه ، کوزلرینه ،
قولاق لرینه حاصلی بتون وجودینه طیرماشه رق
ایصیره جقلر ، ایکنه لیه جکلردی ...

— اورخ ... ائندم ، نه آیی .. جزاسنی
بولسون ...

— آریلان قاریجه لر مرعته فیلک هر
طرفندن طیرماشغه باشلادیلر . فیل ، اولجه
اهمیت ویرمه دی ، ینه فنالغنده دوام اییدیوردی .
اواهمیت ویرمدیکی عاجز ، مسکین قاریجه لریک
آله جقلری انتقامک فرقنده اولمادن هر آدیمنده
بر جوق یووالر بوزمقله لذت بولبور ،
کیفلییوردی ...

— یاپه طورسون .. ائندم . اولوی یاقلاشدی
آرتق ...

— اوهت اوغلام ! جوق سورمه دن فیل ،
مغزور حیوان ؛ راحتسرلنغه ، اوتیه بری به
دوروتنغه باشلادی ....

(. . . ممل ، فیلک رسمنی کوستره رک کوچوک
چوجوقلره فیل حقنده اولجه ویرلش اولان
معاوناتی خاطر لاتیر . بالخاصه فیلک جسامتی ،
قوتی ، آیانلری ، دیشی ، خرطومی حقنده کی
معلومات لرینی تکرار ایستیرر .)

— شیمدی فیل خاطر لادیکنز . قاریجه بی ده
طایر سکز دکلی ؟

— اوت ائندم ، « مینی مینی بر حیواندر ،
فقط غایت چالیشقاندیر ... »

— باقیکز منطومه بی ده خاطر لادیکنز دکلی ؟
ایشته سزه بویکی حیوانک بر حکایه سنی
اکلاته جنم :

برکون هوا غایت کوزل ایدی . طاغله ،
تپه لر ، یشرمنش ، قیرلر چیچکلره بزمنش ،
هر طرف مسک کی قویبوردی . بر فیل اینندن
چیقه رق یاواش یاواش کریشککه باشلادی .
فیل ؛ عظمتله بولنه دوام ایدرکن یرده
کومه لرله طولاشان ، طوبراق قباریققری
آردسندمه قاناشان ، کیمی بر جوی یوواسنه
سورومکه چکنکه اوغراشان قاریجه لری ،
اوجالیشقان ، غیرتلی حیوانجه لری کوردی ،
طوردی :

پوف ... دیدی شونلرکده نه اهمیتلری
اولور ... آیانغله بر چیکنه یشده ، خرطومله
بر اوروشده هپسینی یوق ایده رم .
— ائندم ، کنهه ...

— دکلی یا ؟ بوبله زوالیجقلری هیچ
قباحتلری اولدن حقسز یره ازمک آلبته
فنا برشی ... بوبله فنالقی یاقی ، باشقه منه
اذیت ایتمک اییی ؟

— خایر ائندم فنا ، جوق فنا .

برده شیمیدین بیللمیسکز که : کله جکدر . اوزمان باقق و یورو باق نوبتی
 بوکون سزه باقان ، بوکون سزک ایچون بو قدر سزه کچه جک : اوکا اوزمان سز باقه جق ،
 یورولان آنته کز ، بروقت اوله جق که ، سز خدمت ایده جکسکز .
 اختیار لاشه جق ، باقلمغه محتاج برحاله

ساطع

مکالمه دینه

بزی یاراتان

معلم — (طلبه دن ۲۹ نومرو لی افندی به)
 اوغلم شو اوکک زده کی ماسه بی کور بیور میسکز؟
 یونی کیم یاپدی ، عجباً ؟
 شاگرد — افندم مارانغوز یاپدی ؟
 معلم — یکی اوغلم بریسی سزه کله ده
 دیسه که : « بوماسه کندی کندیسنه یاپدی ؛
 سوکره کندی کندیسنه بوسنه کلدی . »
 اینانیر میسکز ؟
 شاگرد — خایر افندم اینانام .
 معلم — نیچین اینانازسکز ؟ ۲۵ ؟
 شاگرد — افندم ناصل اولور ؟ ماسه
 کندی کندیسنه یاپیلیری ؟
 معلم — یا ناصل یاپیلیر ؟
 شاگرد — افندم بر مارانغوز یاپار .
 معلم — یکی اوغلم باماسه کندی کندیسنه
 بورایه کله بیلیری ؟
 شاگرد — خایر افندم
 معلم — یا ناصل کلیر ؟
 شاگرد — افندم بریسی کتیر مشدر .
 بورایه قوم مشدر .
 معلم — یکی اوغلم بوماسه بی ناصل بر
 یایان وار ایسه شو قاپوی ده بر یایان واری
 یوقی ؟ ۳۰ !
 شاگرد — وار افندم .
 معلم — کیم عجباً ؟
 شاگرد — ینه مارانغوز افندم .

معلم — یا کوردیکز شور سملر کندی
 کندی بکلر ندغی اولمشدر ؟
 شاگرد — خایر افندم ، بونلری ده بر یایان
 وار .
 معلم — دیک اطراف زده نه کورورسه ک
 اونلرک هیچ بری اورته په کندی بکلندن
 چیقما مشدر ؛ هینتی بر یایان وار . دکلمی اوغلم ؟
 یابزی ، انسانلری ده بر یایان ، بر یارادان
 یوقی ، ۴۰ ؟
 شاگرد — وار افندم .
 معلم — یکی ، کیم اوغلم ؟
 شاگرد — الله
 معلم — آفرین اوغلم . الله ، جناب حق
 یالکز بزی یاراتدی اوغلم ؟ حیوانلری ده
 یارادان کیم ؟
 شاگرد — الله .
 معلم — یا بو اوزرنده یا شاد بتمز طور برانغی ،
 طاشلری ، آغاجلری ، دکزلری ، ایرماقلری ،
 کوکلری ، برلری حاصلی هر شئی یارادان کیم ؟
 شاگرد — ینه الله تعالی
 معلم — یکی اوغلم ، « یاراتیق » نه دیک ؟
 شاگرد — یایق ؟
 معلم — اوت اوغلم ، « یایق » .. فقط
 نصل یایق بیلیر میسکز ؟ هیچ یوقدن یایق .
 بوسایدیم شیلرک هیچ بری اولدن یوقدی .
 جناب حق بونلری هیچ یوقدن یاپدی ،

سلطان احمده کوتوردی . اوراده کوردم .
 افندم پادشاهمز بزه سلام ووردی .
 معلم - اوسلام ورنجه سز نه یابدیکز
 باتیم ؟
 شاگرد - بزده سلام ورددک افندم .
 هرکس ، پادشاهم جوق یاشا ، دبه
 باغریوردی . بنده باغیردم .
 معلم - آفرین اوغلم . ایشته باقیکنز
 مائی سون پادشاهی بویله هرکس سور .

پادشاه ملنک باشیدر ، بااسیدر . این
 برپادشاه ایسه ، عدائتی ایسه اونی هرکس
 سور ، بوتون امرلرینه اطاعت ایدر .
 بزیم شیمد، کی پادشاهمزده ایشته بویله این
 بر پادشاهدر . اونک ایچون بزده
 کندینسه نه یاپارز ؟
 شاگرد - هم سورهم اطاعت ایدرز .

اصانه

رسم ایله تدریس

دیلسز حکایه خروس ایله تیلکی

[رسملر قارا تخته اوزرینه دها بویوک
 قطعه ده چیزیلیر]
 - ده گیل یاوروم ، نه قورد، نه کوپک !
 تیلکیدر . تیلکینک قویروخی قابا اولور ،
 اوندن بللی که تیلکی در . پک اینی ، تیلکی
 ناصل بر حیواندر ۱۵ ؟
 - افندم ، درت آباقلی ، قابا قویروقلو
 بر حیواندر .
 - تیلکی نه بیر ، اوت می ات می ؟

- شو برنجی رسده نه کورویورسکنز ۸ ؟
 - افندم ، اولز کورویورم ، خروس
 کورویورم ، قورد کورویورم .
 - او قوردمیدر ۱۰ ؟
 - خایر افندم ، کوپکیدر .

درس نمونه لری

۱۰۵

- البته ، سز بزدن دها ابی اولغه چالیشه .
 جقسکز ، چوجقلریک زکده کندیک زدن دها
 ابی اولاسنی ایستیه چککز . بویله یاپارسه کز
 دولتمزک کیندکجه ، ایله بلمه سنه وطنمزک کیندکجه
 قوتله سنه خدمت ایتمش اوله جقسکز . دولتتک
 وطننک ایله بلمه سنه خدمت ایتک هرکسک
 بوری دکلمی ؟

- اوت ، افندم هیبیزک بورجوز . . .
 - پک ابی وطنکزه سز بو بوچه بو
 بورجکزی اوده بیلیمک ، وطنکزه خدمت
 ایله بیلیمک ایچون شمدیدن نه باعالیسکز ؟
 - چالیشمالی بز ، افندم .
 - چالیشه جغز افندم .

ساطع

معلومات مذهبه درمی

انسان ، دائماً باشقه لرینک یاردیمته محتاجدر

قیش باصدی ؛ هوالر صوغودی ؛
 آرتق آرده صیرهده صباحلری طوڭ
 اولیور ؛ بویله طوڭ اولنجه انسان بورومکده
 زورلق چکیور ، بعضاً قاییور ، دوشیور
 دکلی چوجوقلرم ؛ شیمدی سز ، بویله
 برهواده سوقاقده کیدرکن برچوجوغنک
 قایوب دوشدیکنی کورسه کز نه یاپارسکز ؟
 ... ۶ ؟

- یاردیم ایدرلر .
 - عجباً سز بوضباح ، هیچ برکیمسه دن
 بریاردیم کوردیکز می ؟
 - افندم ، قایار دوشرسه م باشقه سی
 کلیر قالدیرر .
 - سزه ، نه وقت یاردیم ایدرلر دیه
 صورمیورم ، چوجوغم . بوکون ،
 بوضباح کیمسه دن یاردیم کوردیکز می
 دیه صورمیورم . کوردیکز می کورمد .
 یکز می بکا اونی سوبلیکز ... ۴ !
 - افندم آنهمدن یاردیم کوردم .
 - تمام . نه یاردیم کوردیکز باقهیم ؟
 - آنهم البسه می کیدردی ؛ یمکی
 ویردی ؛ سفرطاسیمی حاضرلادی .
 - دها باشقه کیمدن یاردم کوردیکز ؟
 - بابامدن افندم ؛ بکا پاره ویردی .
 - دها باشقه ؟

قیش باصدی ؛ هوالر صوغودی ؛
 آرتق آرده صیرهده صباحلری طوڭ
 اولیور ؛ بویله طوڭ اولنجه انسان بورومکده
 زورلق چکیور ، بعضاً قاییور ، دوشیور
 دکلی چوجوقلرم ؛ شیمدی سز ، بویله
 برهواده سوقاقده کیدرکن برچوجوغنک
 قایوب دوشدیکنی کورسه کز نه یاپارسکز ؟
 ... ۶ ؟
 شا کرد - افندم ، یانه کیدر ، اونی
 قالدیریرم .
 - آفرین . سز اوچوجوغنی قالدیرمقله
 اوکا نه یایمش اولورسکز ؟
 - یاردیم ایتمش اولورم ، افندم ؟
 - عجباً سزده برکون قایوب دوشسه کز
 سوقاقدن کچنلر سزه یاردیم ایدر می ؟
 - ایدر ، افندم .
 - دیمک که انسانلر بربرینه ...

تدریسات ابتدائیه مجموعه سی

۱۳۰

حکایه اوزرینه درس

ایکی الما آفاجی

<p>معلم - یکی اوغلم او سودی نه یاپار ؟ شا کرد - اقدم ، ایچر .. (دیگر برشا کرد آنیله رق) خابر اقدم هینسی ایچمز ، برازیخی ایچر ، قلاتی صانار یاره قازانیر . (دیگر بر شا کرد) - یالکز سودی صانار اقدم سوتدن تره یانی یاپار ، پیتر یاپار . قایماق یاپار اونلری ده صانار یاره قازانیر ، (دیگر شا کرد) - اقدم قویونک یوکنی ده صانار یاره قازانیر ؟ معلم - باطا و قلدردن ؟ شا کرد - طاو و قلدردن ده یورطه چقار اونلری ده صانار ، قازانیر . معلم - دیمک چفنگک صاحی هم طوبراغندن هم ده حیوانلردن .. شا کرد - استغاده ایدر ، یاره قازانیر . معلم - نه قدر چوق چالیشیرسه .. شا کرد - او قدر قازانیر . معلم - ایشنه نیم دیدیکم چفنگک صاحی ده بویله چالیشقان بر آدم ایدی . چوق چالیشیر ، یاره قازانیر . راحت راحت کیبیردی . یالکز بر کدری واردی ، چوجوغی یوقسیدی . بر چوجوغی اولمستی چوق ارزو ایدردی ، مچانه دن بویله چوجوغی اولمستی ارزو ایدیردی ؟ شا کرد - اقدم چوجوغی اولورسه او قشا . یوب سوه جک . (دیگر بر شا کرد) - برده اقدم چفتچی دوشونبور : « بن اختیار لارسه م ، آرتق بر ایش کورمه منسه م بکا کیم باقه جق . » دیور اونک ایچون بر چوجوق ایستور . معلم - آفرین اوغلم .. (دیگر بر شا کرد) برده اقدم چوجوغی</p>	<p>معلم - منزه کوزل بر حکایه اکلانه جنم . وقتیله بر چفنگک صاحی وارمش . یک چالیشقان بر آدم ایش . شا کرد - اقدم قازینجه کی .. معلم - اون اوغلم ، قازینجه کی هیچ طورماز چالیشیر ، چوق چوق یاره قازانیرمش . عجبا چفنگک صاحی بو یاره بی اصل قازانیرمش ؟ ۱۵ شا کرد - اقدم چفنگکده بوغدای اکر .. معلم - یالکز بوغدایمی ؟ شا کرد - خایر اقدم : بوغدای ، آرپه ، یولاف .. معلم - دها ؟ شا کرد - مصر .. دها بوکی شیلری اکر . ایچر ، سوکره اونلری صانار یاره قازانیر . معلم - عجبا چفنگک صاحی یالکز بویله اکر بویله شیلردن یاره قازانیر ؟ شا کرد - (سکوت ایدر) معلم - یکی اوغلم ، چفنگکده حیوان بولنوری ؟ شا کرد - بولنور اقدم . معلم - نه حیوانلری بولنور باقیم ؟ شا کرد - اقدم او کوزه اینک .. معلم - دها ؟ شا کرد - قویون ، کچی .. معلم - دها ؟ شا کرد - طاووق ، خروس . معلم - یکی اوغلم بو سایدنیکز حیوانلر چیفتنجیک ایشنه یارمازی ؟ شا کرد - یارماز اولورمی اقدم ؟ معلم - نه یه یارار باقیم ؟ شا کرد - اقدم اکر کوزلری چیفته قوشار سوکره اینکلری صاغار . معلم - دها ؟ ۲۱ ؟ شا کرد - قویونلری ده صاغار ، سوت آلیر .</p>
---	---

رسم صفا

تکه ایله تیلکی

[رسملر قارا تخته اوزرینه داها بویوک قطعه ده چیزیلر]

- شورنجی رسمده نه کوروورسکیز ؟
- ایکی حیوان کوروورم ، أفندم ..
- اونلرک آدی نه ؟
- أفندم ! بری کچی ، بری تیلکی ..
- کچی اولدیغی نه دن بللی ؟
- بویوزلری وار .. صقالی وارده اوندن ..
- دیمک که آرکک .. او حالده کچی ک آرکک
- نه دیرلردی ؟

- تکه .. أفندم ؟
- پکی ، اوتورورکیز .. سز سوبله بیکیز ؟
- کچی فاندلی برحوبانیدر ؟
- فاندلی أفندم .. آتی ینیر ، سودی
ایچیلیر ، قیللرندن قاشلر یاپایلر .. درینسندن ده
مشین یاپارلر .
- بویوزلری برشیته یارامازی ؟
- بیلیم یورم ، أفندم ..
- بویوزلرندن ده ، چاقی یچاق صایلری
وداها برچوق شیلر یاپارلر .. سز سوبله بیکیز
۸ ، تکه ک یاندگی حیوانک تیلکی اولدیغی
نه دن بیاتم ؟
- بیلیرن ، أفندم .. بورنی سبورنی ،
توروغی چوق کورکلو .
- پکی .. سز سوبله بیکیز ۱۰ ، بویوک
حیوان رسمده نه یاپدورلر ، یورو یورلوی
دورو یورلوی ؟
- یورو یورلر أفندم ، یازینه کیدی یورلر ..
- نه دن آکلادیکیز ؟
- بللی .. باجاقلرینه باقیکیز ..
- پکی .. سز سوبله بیکیز ۱۲ ، بونلر
پان یانه کیدی یورلر ، دیمک که آرقداش اینشلر
اویله ده کیلی ؟
- اویله أفندم .. اگر آرقداش
اولماسلردی بویله دورمازلردی ، بران
گیتن لردی ..
- آقرین .. فقط ناصل آرقداش اولشلر ؟
- بیلیم یورم ، أفندم ..
- بی سوبله بیم : تکه کوبه یاقین برداغده
اوتلامه چیقه شهی .. تازه اوللری آرایه

ایکی قاردهش

حسنى ايله نخبیه، جمعه اولدینی ایچون،
مکتبه کیتمه مشلردی . صباحدن بری
اوینایورلردی . والدلری چاغیردی :
- شو برسپت بزلیه بی آلکز، شورایه
اوطورکزده آیقلائیکز. دیدی .
حسنى صومورتدی . اوکون یکی بر
طوپاج آلمش ایدی . اوجی او قدر ای
ایدی که چورمکدن هیچ بیقما یوردی .

نخبیه نكده پك كوزل بر بیکی واردی .
اوکا یکی بر اثواب دیکیوردی . والدنك
ویردیکی امر خوشلرینه هیچ کیتمه دی .
طورغونقلرینی کورن آنه :
- هایدك ، بقایم ؛ همان ایش باشنه .
دیدى . آرتق اطاعت ایتمکدن باشقه
چاره یوقدی .
سپتی آلدیلر . اورته لرینه قویدیلر .

هر بری ده بر ایسکمله یه اوطوردی .
بزلیه بی برر برر چکهرک قبوقلرینی
آچیورلر، بر قابك ایچنه آتیورلردی .
حسنى ، سپت هیچ بیتمه یه چك ظن
ایدیوردی . نخبیه :
- باقلم ، هانکیمز دها چوق آیقلا-
یه جق؛ دیدی .
هرچوجق آیقلا دینی بزلیه لری آری
آری قابه قویوردی . ایش بویله جه
ادعایه بینمش ایدی . هر ایکیسی عجله
ایدیوردی . کوچك پارمقلری ماکنه کبی
ایشله یوردی . آرتق لاقیردی بیله ایتمیورلر
هپ چالیشیورلردی .
سپت هر دقیقه بر آزدها بوشالیوردی .
نهایت یارم ساعت کچمه دن سپتده
هیچ بر بزلیه قالمادی . نخبیه سپتی

درس نونلری

۱۵۵

قاورادی، سوینجندن آلتاوست ایتدی. اوینامغه، بری طوپاجنی چورمکه دیکری
 آنه، آنه، دیه حایقیردی. ایشته بزلیه بیکنه اثواب دیکمه کیتدی. کوردکری
 آیقلاندی. والده یاورولرینی سودی. ایش کندیلرینه بر ممنونیت ویرمشدی.
 اونلری اوینامنه کوندردی. هوسله کوروان ایش دائما محظوظیت
 حسنی ایله نجیبه سوینج ایله تکرار ویریر.

معلم اندیلر شو کله لری ایضاح ایدجکلردر.
 چه و هغه کونری، سپت، نهدن پایابر؟ آیقلامن: ناصل پایابر؟ بزلیه ناصل
 سیزه در؟ صورمونه؟ طورغونلق ایش باشه؟ ممنونیت سوینج، محظوظیت کدا سوینجک،

قاوغانک صوکی

قارده شلرک بری برلریه غوغا ایتدی. ماوی کوزلرینی قباوردی. سعادت ایله
 نه چیرکین شیدر. دله غوغانک صوکی نجیبه بیکی برر برر قولرینه آلهرق
 مطلقا آجی اولور، پشیاناق در. کزدیریورلر، ا کله یورلردی.
 سعادت ایله نجیبه یه آنهلری کوزل بر برکون سعادت بیکی همشیره نه هیچ
 بیک آلمش ایدی. ایپکدن فستاینله ویرمک ایسته مدی. ایکی همشیره آره سنده
 کوملکی واردی. یانیرلینی زمان کوزل غوغا ظهور ایتدی. سعادت بیکی باشندن

KAYNAKÇA

- Abdullatif Bey. (1326). Fil ile Karıncalar. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(23), 139-140.
- Acat, B. (2010). Öğrenme Sürecinde Değerler ve Öğretmenin Ahlaki Liderliği. *Uluslar arası Değerler Eğitimi Sempozyumu* (ss. 138). İstanbul: Damla Yayınları
- Adıgüzel, O. C. ve Ergünay, O.(2012). Türkiye’de değerler üzerine gerçekleştirilen Lisans üstü tezlerin Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Perspektifinden İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 11(41), 18-33.
- Ahmet Cevat. (1325). Dilim Ekmek. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(3), 117.
- Ahmet Cevat. (1325). Anne. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(3), 119.
- Ahmet Cevat. (1325). İki Kardeş. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(4), 54.
- Ahmet Cevat. (1325). Kavganın sonu. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(4), 155-156.
- Ahmet Cevat. (1326). Kardeşlik. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(15), 122-123.
- Ahmet Cevat. (1326). Kaya ile Yolcu. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(15), 123.
- Ahmet Cevat. (1325). Yirmi kuruşluk Saadet. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(15), 117-118.
- Ahmet Cevat. (1326). Bir İmtihan. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(15), 118-119.
- Akbaş, O.(2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akbaba, A. S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-18.
- Ali Nusret. (1325). Fedakârlık. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(8), 50.
- Ali Nusret. (1325). Köpek ile Kurt(Efsane). *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(8), 51.
- Ali Nusret. (1325). Hırsız ile Çiftçi. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(8), 53.
- Ali Nusret. (1325). Kabahatin tamiri. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(8), 54.
- Ali Nusret. (1325). Doğruyu Söylemek. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(8), 51-52.
- Ali Ulvi. (1325). Güzelden Evvel Faideli. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(1), 36.
- Ali Ulvi. (1325). Dilsiz Hikâye: Horoz ile Tilki. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(2), 63.

- Ali Ulvi. (1325). Efsane Üzerine Ders: Tavşan ile Serçe. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(3), 112-113.
- Ali Ulvi. (1325). Efsane Üzerine Ders: Kurbağa ile Ateşböceği. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(3), 116.
- Ali Ulvi. (1325). Resim Üzerine Ders: Teke İle Tilki. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(4), 164-171.
- Aydın, M. Z. (2008). *Okulda Ahlak Eğitimi ve Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi* (3.Baskı) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Aydın, M. Z. ve A. Güler, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydın, M. Z. (2003). *Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Bacanlı, H. (1999). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Bakırdemir, M. E.(2010). En değerlimiz değerlerimizdir. İnsan ve Hayat Dergisi. <http://insanvehayat.com>
- Balat, U.G. (2004). Çocuklar ve Değerler Eğitimi. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 8(45).18-20.
- Balat, U.G. ve Dağal, A. B. (2011). Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri(3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık
- Balcı, A.(2009). Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri(2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Başaran, İ. E. ve Çinkır Ş. (2011). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*(3. Baskı). Ankara: Ekinos Yayınevi
- Baysal, Z. N. ve Saman, O. (2010). İlköğretim Besinci Sınıf Öğrencileri ile Değerler Üzerine Bir Çalışma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (34).
- Bulach, C. R. (2002). Implementing a Character Education Curriculum and Assessing Its Impact. *The Clearing House*. 76(2), 79-83.
- Bridge, B. (2003). *Etik Değerler Eğitimi*. İstanbul: Beyaz Yayınları
- Değerler Eğitimi Merkezi(2012). 2. *Uluslar arası Değerler Eğitimi Sempozyumu*. www.udes.dem.org.tr.
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A.(2008). *Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç İşlev İçerik*. Değer Eğitimi Dergisi 6(15) 69-88.

- Dilmaç B. (2002), *İnsanca Değerler Eğitimi*(1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Doğan, N. (1994). *Ders Kitapları Ve Sosyalleşme (1876-1918)*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Erdem, H. (2006). *Son Devir Osmanlı Düşüncesinde Ahlâk*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları
- Ekşi, H. ve Okudan, A.Y. (2011). *Eğitim Yöneticilerinin Bakış Açısı ile Değer Eğitimi*. Türk Fen Eğitim Dergisi. 8 (2) 178-190.
- Gurbetoğlu, A. (2007). *II. Meşrutiyet Dönemi Çocuk Dergilerinde Ahlak Eğitimi ve Ahlaki Değerler*. Yüzyıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 4(1) 81-101.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi*. Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Yayınları.
- Hasan, F. (1325). Hayat çalışmaktır. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(4), 171.
- Halstead, J. M. ve Monica, J. T.(2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambrige Journal of Education*, 30(2), 169-175.
- İhsan(Sungu). (1326). Bir Çocuğun Fedakârlığı. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(22), 116-118.
- İhsan(Sungu). (1325). Hikâye Üzerine Ders İki Elma Ağacı. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(3), 130-134.
- İhsan(Sungu). (1326). Kurban Bayramı. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 2(18), 206-209.
- İhsan(Sungu). (1325). Bizi Yaratan. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(1), 5-8.
- İhsan(Sungu). (1325). Başkasının Malına Dokunulmamalı. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(5), 197-202
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıoğlu, İ. (1998). *Ahlak - Hukuk İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları.
- Revell, L.(2002). Children 's Responses to Character Education. *Educational Studies*. 28(4), 421-431.
- MEB (2006). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. Ankara.
- MEB (2007). *İlköğretim Düşünme Eğitimi Dersi 6, 7 ve 8. Sınıflar Öğretim Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.

- MEB (2006). *İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi (6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- MEB (2009). *İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programı Kılavuzu*. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- MEB (2007). *İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- MEB (2012). *Değerler Eğitimi Projesi Uygulama Yönergesi*. www.meb.gov.tr
- Mehmet, S. (1325). İki Birader. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(6), 248-249.
- Montagu, A. (2000). *Çocuklarımıza Ahlaki Değerleri Nasıl Kazandırabilirsiniz?* (R. Öncül, Çev.). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Okudan, A.Y. (2010). *Eğitim Yöneticilerinin Değerler Eğitiminin Önemi Etkileri ve Uygulamalar Hakkındaki Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ORUÇ, Ş. (2007). Osmanlı'nın Son Döneminde Eğitim uygulamalarında Yer alan Buluş Yöntemi ve Bu Yöntemle Yapılmış Bir Ders Örneği. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 139-164.
- Oruç, Ş.ve Kırpık, G. (2006). *Osmanlıda Modern Öğretim, Strateji, Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Oruç, Ş.ve Kırpık, G. (2006). *Tedrisat Mecmuasından Uygulama Okulunda Yapılmış Ders Örnekleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özen, Y. (2012). *İlköğretim1-3 hayat Bilgisi, 4-5 Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerler ve Eğitiminin İncelenmesi*. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi.1(4) 277-285.
- Özensel, E. (2005). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(5), 217-239.
- Satı Bey. (1325). Malumatı Medeniye Dersi: İnsan Daima Başkalarının Yardımına Muhtaçtır. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 1(3), 105-111.
- Stanley, W. B. (1983). Training Teachers to Dealwith Values Education : A Critical Look at Social Studies Methods Texts. *Social Studies*. 6(74), 242-246.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

- Tillman, D. (2000). *Living Values Activities for Young Adults*. USA-Florida: Health Communications Inc.
- Tokdemir, M. A. (2007) *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Topçuoğlu H. (2002) 1910-1911 Yıllarında Türkçe Eğitiminde Uygulanan Öğrenci Merkezli Bir Eğitim Modeli. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (2), 70-85.
- Türk, İ. (2009). *Değer Eğitiminde Saygı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi(2. Baskı)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yayla, A. (2005). Kant'ın Ahlak Eğitim Anlayışı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (1), 73-86.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 499.